

MAAILMAN KYLILLÄ

ERNST LAMPÉN—ISO-KEISARI

MAAILMAN KYLILLÄ

IHMISIÄ TAPAAMASSA

HELSINGISSA
KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA

KUSTANNUS-
OSAKEYHTIÖ
O T A V A N
KIRJAPAINO
HELSINGISSÄ
I 9 3 6

YLIJUNAILIJOITA.

Ylijunailijat juuri kiidättävät meidät maailman kylille. Sen tähden olkoon heistä ensimmäinen maininta.

He matkustavatkin jokaikisessä junassa. Ja lisäksi he tulevat puhuttelemaan jokaikistä matkamiestä, ainakin tutkimaan jokaisen pilettejä.

Ei koko maailmassa saata olla parempia ylijunailijoita kuin Suomen valtion rautateillä. He ovat yhtä täsmällisiä kuin muinoin keisari Wilhelmin valtakunnan, Saksanmaan junailijat. Mutta heillä on vielä yksi etu, jota näillä ei ollut. He eivät koskaan ota lahjuksia vastaan, eivät edes yhden nikkelimarkan arvosta. En ole pitkän elämäni aikana koskaan tarjonnut heille juomarahoja, enkä ole koskaan nähnyt kenenkään toisenkaan sitä tehneen. Enkä ole edes kuullutkaan sellaista tapahtuneen, enkä liioin, että kukaan ylijunailija sellaista olisi vastaanottanut. Saksassa matkustin kerran makuuvaunussa Berliinistä Amsterdamiin 2:lla saksanmarkalla, joka hupsahti junailijan taskuun. Mallikelpoinen sieläkin oli järjestys; ehkä oli mallikelpoista sekin, että pääsin 2:lla markalla tämän pitkän välin, kun kerran makuuvaunussa oli paikka vapaana?

Kerron tässä pari mairetyötä, jotka olen todennut oma-kohtaisesti meikäläisen junailijain tehneen.

Tulin kerran Lahteen. Ei ollut minulla päällystakkia mukani, kun ei ollut muuta kuin pari pakkasastetta, vaikka helmikuu oli kulumassa. Seisoin aseman laiturilla. Tunsin,

että joku nykäisi minua takkini liepeestä. Katsahdin taakseni. Siinä seisoj ylijunailija, sopersi hiljaisella äänellä:

— Herra, herra! Juna lähtee silmänräpäyksessä jatkaamaan matkaa Kouvolaan.

— Suokaa anteeksi, minä jäänkin Lahteen, minulla kun täällä on mielitiettyä. Niinkuin nuorilla on.

— Mutta sitten jäi teidän päällystakkinne vaunuun.

— Ei minulla sellaista olekaan mukana; olen lämminverinen, en kaipaa päällystakkaa.

Junailija jätti minut, puhalsi pilliinsä: »Ja silloin se juna lähti.»

Kait hän ajatteli noustessaan vaunuun, että on niillä nuorilla rakastuneilla metkunsä.

Minä taas jäin ajattelemaan, että ovat ne Suomen valtion rautatiet hyvissä käsissä, kun junailija koettaa poimia vauvuun tylsämielisetkin matkustajat. Näitä ajatuksia hautoesani nyki taas joku minua takinliepeestäni.

— Herra, herra! Koettakaa kiiruhtaa, juna lähtee tuota pikaa Heinolaan.

Se oli Heinolan junan ylijunailija.

— En minä ollenkaan aiokaan matkustaa Heinolaan. Jään Lahteen, minulla on täällä vallon tärkeitä asioita toimittavana.

— Mutta silloin teiltä jäi päällystakkinne meidän vauvuun.

— Ei minulla olekaan päällystakkaa mukana. Se on Helsingin panttikonttorissa.

Junailija meni juoksujalkaa junalleen, puhalsi pilliinsä:

»Ja silloin se juna lähti.

Ja silloin se hulivili, hummeripoika

Impiä hakemaan lähti.»

Totta se junailija ajatteli: »Herran näköinen mies ja niin paksu. Mutta pitääpä vain käyttää panttikonttoria. Mitä-

hän tärkeää asiaa hänelläkin lienee ollut Lahteen, kun panttasi päällystakkinsa saadakseen junarahat.»

Minä taas jäin ihailemaan meidän junailijaimme valppautta ja rautateittemme hyvää järjestystä. Ja ihailin niitä vieläkin.

Toinen tapaus. Matkustin Helsingistä pikajunassa Riihimäelle. Kaksi nuorta neitosta matkusti Lahteen hiihtämään. Oli pakkanen ulkona ja ankara pyryilma. Tytöt olivat kovin ohkaisissa pukimissa. Toruin heitä tällaisesta varomattomuudesta ja ihmettelin, että mammat olivat laskeneet heidät hiihtämään silkkisukissa. Yksi heistä tokaisi:

— Eihän teilläkään ole päällystakkia mukanne.

— Mutta minä en lähdekään hiihtämään, menen Riihimäelle toimittamaan vain muutamia asioita ja pysyttelen lämmitetyissä huoneissa. Minä säälin teitä, tulkaa mukaani, niin lämmittelen teitä kuumalla kahvilla, jotta silkkisukkanne pysyvät lämpiminä.

Lähdettiin sitten ruokailuvaunuun. Kun tultiin ulos vaunustamme, puhalsi vihuri ja pyyhkäisi uuden borsalino-lakkini tuota pikaa päästäni. Se lehähti lentämään ja heitelti kuperkeikkoja hangilla, ja sinne se auttamattomasti hävisi näkyvistä.

Murhe mustasi mieleni. Hatuttomin päin ja ilman päällystakkiako minun piti esiintyä Riihimäellä? Surkeus suuri! Eikä mieleni valjennut siitäkään, että tytöt ilkkuivat minua ja sanoivat: »Eivätpäs silkkisukkamme sentään lähteneet vihurin vietäviksi.» Huulet lerpallaan siinä istuin höyryävän kahvikuppini ääressä, ja tytöt olivat naurussa suin, mutta minä en.

Tuli ylijunailija pilettejä tutkimaan. Valitin haikeasti onnettomuuttani ja selitin hänelle asian.

— Paljon olen matkustellut junissa, mutta ei koskaan ole tällaista minulle sattunut, että lakkini olisi lentänyt tuulen tuuditeltavaksi. — Ylijunailija vastasi:

— Enemmän minä olen matkustellut, mutta ensi kertaa minultakin tuuli vei lakkini. Sain tällaisen vanhan furaskan päähäni tuolta konduktöörin vaunusta. — Tytöt kikattivat.

— Mitenkäs nyt suu pannaan?

— Olkaa huoleti, kyllä lakkinne saadaan takaisin ja minun myös. Minä heitän kapulapostin Jokelan asemalle ja pyydän, että miehet dresiinalla lähtevät hakemaan lakkejamme. Missä teidän lakkinne lähti lentämään?

— Noin Malmin aseman seutuvilla. Mutta mikä hiiden posti se kapulaposti on?

— Se on sellainen kapula, johon kirje on kääritty ympärille. Sen asemamiehet avaavat ja ryhtyvät toimimaan. Olkaa vain huoletta, kyllä hatut löydetään. Kun tullaan Riihimäelle, soittakaa heti asemalta Jokelaan, sieltä saatte tietää onko hattu jo löydetty. Ennemmin tai myöhemmin se löytyy.

En ottanut oikein uskoakseni, vaikka junailija puhuikin niin vakavissaan.

Riihimäellä laskeusin siis junasta ja läksin hatuttomin päin kiireesti asemakonttoriin. Soitin Jokelaan. »Onko löydetty ruskea borsalinolakki, joka lensi junasta Malmin aseman kohdalla?»

— On, minnekä se lähetetään, Helsinkiinkö vai Riihimäelle?

— Lähettäkää Helsinkiin, tulen illalla sinne.

En ollut uskoa korviani. Muutamassa minuutissa oli karannut lakkini otettu kiinni hangelta. Ihmeitten ihme! Mikä ihannelaitos se kapulaposti onkaan ja mikä täsmällinen koneisto Suomen valtion rautateillä!

— Tarvitseeko herra tällä välin lakkia? kysyi junanlähettäjä.

— Onko Tasavallan rautateillä sellaisiakin lainata? Onko teillä niin suurinumeroisia lakkeja, että ne mahtuvat päähäni?

— Kyllä meillä on paksupäitä. Lainataan heiltä.

Lakki tuotiin minulle, ja se mahtui päähäni kuin valettu.

Läksin Riihimäen katuja kävelemään, enkä herättänyt ollenkaan ihmettelyä.

Asiani suoritettuani saavuin takaisin asemalle. Junanlähettäjä saattoi minut vaunuun ja vei hatun takaisin omistajalleen. Kun palasin Helsinkiin, otti oma hattuni minut avosylin vastaan. Ylijunailija sai lakkinsa vasta seuraavana päivänä.

Tämä tuntuu sadulta, mutta on silkkaa totta.

Eräs junailija kertoi minulle, missä kaikissa hommissa hän oli virassaan joutunut toimimaan. Kerrankin oli eräs rouva tuotu junailijain vaunuun kovissa synnytystuskissa. Eipä aikaakaan, niin rouva synnytti lapsen, poikalapsen, vaunuun. Ylijunailija, monen lapsen isä, hoiti kaikki tarpeelliset tehtävät melkein pä ammattimiehen taidolla. Äiti ja lapsi vietiin sairaalaan olosuhteisiin nähden erinomaisessa kunnossa.

Jollei pojasta tule mieheksi vartuttuaan ylijunailijaa, niin hän varmaan on joutunut väärälle elämänuralle.

AUGUSTA.

Matkoilla on erinomainen tilaisuus tehdä tuttavuuksia vieraitten ihmisten kanssa. Täällä Suomessa se ei tapahdu yhtä liukkaasti kuin ulkomailla, jossa ihmiset ovat vilkkaampia ja välittömämpiä kuin meillä. Suomalaiset ovat jurompia ja kainompia kuin ulkomaalaiset. Ulkomaalaiset matkamiehet valittavatkin, että suomalaiset aina matkoilla muistuttavat ruumissaattojoukkoa, heidän kasvojensa lihakset ovat liikkumattomia ja ilmeensä muuttumattoman vakavia. Mutta kun tällaista tuppisuuta rupeaa ahdistamaan kysymyksillä, lauhtuu hän vähitellen ja niin hänestä saattaa saada melko mukavan puhekuppanin.

Muutenhan on niin, että on paljon hauskeempaa seurustella vennon vieraan matkamiehen kanssa kuin vanhan tuttavan. Vanhan tuttavan kaikki hyvät ja huonot puolet tuntee ennestään, mutta vieras ihminen on mitä mielenkiintoisin tutkimisen kohde. Olen tunkeilemalla päässyt niinkin pitkälle, että on jouduttu keskustelemaan politiikan ja uskonnon keskeisimmistä kysymyksistä. Mutta niitä ei uskalla selostaa, sillä tuo hirvuinen kiihoituslaki uhkaa »vedellä ja leivällä». Sen tähden pysyn tällä kertaa vaarattomalla sielutieteen alalla ja alan kertomussarjani *A u g u s t a l l a*.

Lähdettiin pikajunalla Helsingistä Viipuriin päin. Olin saanut paikan tupakkaosastossa. Siinä istui vastapäätä nuori neitonen, ja vierelläni taas vanhahko rouva sekä hänen avio-

miehensä. Kysyin ensin neitoselta, saanko sytyttää sikarini? Neiti hymyili erittäin viehkeästi ja sanoi:

— Olkaa hyvä, olkaa hyvä. Sitä paitsi, onhan tämä tupakkaosasto, täytyyhän täällä saada tupakoida.

Mutta koska olen saanut huolellisen kasvatuksen, käännyin rouvankin puoleen ja tein saman kysymyksen. Rouva vastasi hyvin jyrkästi ja komentavalla äänellä:

— Minä en siedä sikarin hajua.

Sen hän sanoi niin varmasti ja päättävästi, että huomasin hänen tottuneen kotonaankin määräämään, mitä siellä sai tehdä, mitä ei. Arvattavasti hän oli siellä tottunut joka päivä lausumaan julki mielipiteensä, jota myöskin oli noudatettava. Hänen miehensä karkasi kauhistuneena pystyyn ja rupesi taltuttamaan vaimoan:

— Mutta Augusta kulta! Minähän kysyin sinulta, otaanko paikka tupakkaosastossa vaiko tupakoimattomassa, ja sinä sanoit: tupakkaosastossa. Tiedäthän, että täällä kaikilla on lupa tupakoida mielin määrin.

— Niin, mutta se nyt on kerta kaikkiaan niin, että minä en siedä sikarin hajua.

Ja rouva keikutteli niskojaan yhtä uhkaavasti kuin hän arvattavasti teki siellä kotonaan. Hänen miehensä häpesi ja sanoi:

— Avataan venttiilit, kultaseni, niin kyllä haju haihtuu.

— Johan minä sanoin, etten siedä sikarin hajua.

Siinä sitä oltiin. Hänen hyvin koulittu aviomiehensä vaipui hervottomasti istuimelleen epätoivoisena, sillä hän tiesi, ettei Augustan mieltä mikään maallinen mahti saanut järkytetyksi.

Minä heitin ihailevia silmäyksiä Augustaan, olin suorastaan rakastunut häneen. Augusta ei vilkaissutkaan minuun, istua kökötti siinä vain niin varmana ja päättäväisenä ja katseli kattoon. Minä olin vain pahanhajuista ilmaa hänelle.

Se viehkeä neitonen puuttui puheeseen ja virkkoi:

— Mutta tämän on tupakkaosasto!

Neitonen sai niin murhaavan silmäyksen Augustalta, että hänen suunsa meni tuppeen siinä silmänräpäyksessä. Aviomies oli sillä välin koonnut jäljelle jääneen rohkeutensa ja yritti uudelleen tyrkyttää Augustalle järkeä. Nyt Augusta jo tiuskaisi miehelleen niinkuin hän arvatenkin teki aina kotonaan:

— Etkö sinä kuullut, että minä en siedä sikarinhajua.

Omasta puolestani en virkkanut halaistua sanaa. Katse-
lin kotvan ajan Augustaa. Hänellä oli hyvin täyteläinen ylä-
ruumis, joka ilman vyötäröä liittyi hyllyviin lantioihin ja
siinä välissä oli pyöreähkö vatsa. Tällaista naisolentoa on
toteltava muittenkin kuin aviomiesten, sillä hän on jo täysin
kylmennyt miesten kuhertelulle.

Läksin pois osastostani ja tapasin käytävässä ylijunailijan,
jolle kerroin, minkälaisen kohtelun alaiseksi olin joutunut
tupakkaosastossani. Ylijunailija tyrmistyi ja sanoi:

— Ei sellaista saa tapahtua. Täytyyhän Augustan toki
totella virkavaltaa, jollei hän välitä aviomiehestään eikä
muista matkustajista eikä ohjesäännöistäkään.

— Ei niin, herra ylijunailija! Antakaamme Augustan
istua rauhassa paikallaan. Hän on tottunut tanssittamaan
vieraitakin miehiä. Mutta osoittakaa minulle uusi paikka.

Ylijunailija avasi tyhjän I luokan osaston, jonne onnel-
lisena vaivuin pehmeälle sohvalle, sytytin sikarini ja totesin,
että ihmiselämässä saattaa olla autuutta jo täällä maailmas-
sakin.

Kaikenlaisia ajatuksia tulvi aivoihini. Kiitin armeliasta
Luoja siinä, että hän meidät naiset ja miehet on luonut niin
erilaisiksi. Ei koko meidän tasavallastamme olisi hakemalla-
kaan löytynyt sellaista miestä, jolla olisi ollut Augustan järjen-
juoksu. Hänellä oli järki kahleissa, mutta tunteet sitä elä-
vämmät ja liikkuvammat. Ajattelin sitäkin, miten erilaiset
nuoret neitokset ja vanhat naiset ovat sekä ulkomuodoltaan

että ajatusmeiningiltään. Tuo nuori, aina hymyilevä tyttönen vaunussa oli hoikka kuin haurentuppilo, Augusta taas, ottaakseni yhä vertauksen kalamaailmasta, muistutti täyskasvanutta määhnamatikkaa. Meidän miesten ruumiit eivät sanottavasti muutu ikää myöten. Nuorukainen ja vanhus saattavat olla jokseenkin samanlaiset sekä muodoltaan että painoltaan. Samoin kuin mielenlaatu on yhtäläinen. Mutta Augustan sielun ja mielen ja neitosen sielun ja mielen välillä oli olemassa kokonainen valtameri. Väkiseltäkin rupesin hyräilemään vanhaa suomalaista kansanlaulua:

Hyväthän kaikki tytöt on
 Ilosilmät, sulokielet,
 Mistä ne pahat akat tulee
 Mikä muuttavi mielet.

Niinkuin on lähteen pohjalla
 Kivet kullan kiiltäväiset.
 Vie ne kotihisi
 Niin ne muuttuu kuin naiset.

Tätä hyräillessäni huomasin, että Augustan hyvin kouluttu aviomies kulki käytävässä hakien tiukasti jotakin. Kun hänen silmänsä äkkäsivät minut, hymähti hän hiukan ja kiiruhti takaisin omaan osastoonsa. Augustan järki oli vähitellen kirkastunut ja jonkinlainen säälin tunne oli vallannut hänet. Arvattavasti hän oli sanonut miehelleen:

— Käypäs Kalle katsomassa, minnekkä se lihava juntikka hävisi. Onko hänellä istuinpaikkaa, missä lepuuttaa paksuja kinttujaan?

Kalle teki työtä käskettyä ja lähti kiertueelle. Kun hän keksi minut loikomassa I luokan osastossa sikari hampaissa, riensi hän takaisin rakkaan Augustansa luo ja ilmoitti:

— Juntikalla ei ole kerrassaan mitään hätää. Hän höyryää ensimmäisen luokan osastossa kuin tavarajunan veturi.

Ja Augusta rauhoittui. Hän oli saanut tahtonsa läpi,

ajanut juntikan ulos omasta osastostaan, mutta juntikka oli saanut kipunsa palkaksi vieläkin ehomman olinpaikan. Kun loppu on hyvä, on kaikki hyvä.

Simolan asemalla näin, että Augusta miehineen oli lähtenyt junasta ja astuskeli asemarakennusta kohti. Augusta kulki edellä käsilaukku kainalossa. Augustan askeleissa kömpi aviomies kantaen kahta kapsäkkiä, Augustan raskasta oikeassa kädessä ja omaa kevyttä vasemmassa.

Onnellinen pariskunta, ainakin Augustan näkökulmasta katsottuna.

Kun minä nyt jäljestäpäin ajattelen sitä Augustaa, täytyy sieluni riemulla. Eihän se Augusta ollutkaan mikään yksilö, hän edusti koko naispuolista sukua. Nainen ei suinkaan aina noudata kylmän järjen juoksua. Hän on saanut taivaista sen lahjan, että hän kykenee alistamaan kuivan järjen tunteittensa aina pulppuavaan ryöppyyn. Johan Goethekin kuuluu lausuneen, että järjen juoksu on kelmeän harmaata, mutta tunteet ovat kuin kukassaan seisova tuuhea lehtipuu. Kuvittelen, että Augusta jossakin siellä lämpöisessä pesässään sanoo miehelleen: »tee tämä» ja hän tekee, ollenkaan arvostelematta, onko siinä järkeä, ja palvelijoilleen hän sanoo: »tee tämä» ja he tekevät. Ja Augusta vain kuuntelee, mitä hänen tunteensa hänelle kuiskuttelevat. Autuas Augusta!

LOTTIEN JUHLISSA.

Mahtava on tuo Lotta Svärd-yhdistys. En tiedä varmaan, montako jäsentä siihen kuuluu. Toiset arvelevat niitä olevan 40,000, toiset taas 60,000. Siis suuri armeijaosasto. Kenenhän valoisassa päässä tuo ajatus syntyikään? Ei sellaista ole missään muussa maassa. Jos onkin tynkä jossakin, niin meiltä ajatus on lainattu. Kovin meidän Lottamme ovat touhukkaita naisia. Menipä mihin tahansa maaseudun juhliin, aina niissä Lotat hoitavat ravinto- ja virvoituspuolta. Ja hoitavat sen hyvin. En lakkaa ihmettelemästä ja ihailemasta tuota yhdistystä. Olen nähnyt heidän toimintaansa joka maamme kolkassa. Ja joka paikassa hoito on ollut aivan ensiluokkaista.

ENSI KERRAN LOTTIEN JUHLISSA.

Olin pyydetty pitämään puhetta eräissä Lottien juhlissa Helsingissä. Menin Yliopiston voimistelusaliiin, jossa juhlat pidettiin. Luulin, että sinne kerääntyisi kansaa kaikenlaista sekä miehiä että naisia niinkuin juhliin tavallisesti tulee. Astuin ovesta sisään ja allistuin samassa suuresti. Salissa oli pelkkiä Lottia. Kolmesataa (300) kappaletta. Hätkähdin, tuntui aivan siltä, kuin olisin erehdyksestä hairahtunut saunaan naisten yleiseen osastoon tai naisten uimahuoneeseen. Minäkö yksin mies tässä naisten suuressa ryhmässä! En totta tosiaan koskaan elämässäni ennen ollut joutunut tällaiseen

tilanteeseen, enkä koskaan myöhemminkään. Eihän kanatarhassakaan tapaa kolmensadan kanan keskellä vain yhtä kukkoa herrastelemassa. Koetin toinnuttuani luikkia seinäviertä pitkin paikoilleni puhujalavan seutuville, mutta seiiniin nojaten seisoi pönäkkä rivi Lottia toinen toisensa vieressä. Sinne ei ollut menemistä. Täytyi astua pääkäytävää myöten vain. Ei auttanut muu. Koetin tähystellä ympärilleni nähdäkseni jonkunkaan juhliin hairahtuneen miehen. Silmäni eivät äkänneet ketään. Olin auttamattomasti yksin kuin Paltamon vanhassa alttaritaulussa Judas Ischariot naisten ympäröimänä. Eräässä tulisessa pätsissä.

Hiki otsallani istuuduin puhujalavan viereen ja ajattelin: voi minua poloista poikaa! Kaikenlaiset ajatukset kiersivät aivoissani, sillä sain tuntikaupalla odotella esiintymisvuoroani. Muun muassa ajattelin viisasta kuningas Salomonivainajaa, jolla oli 700 aviovaimoa ja 300 kotiapulaista eli sivuvaimoa. Eikö hänenkin päätään lienee huimannut niin kuin nyt minun. Ehkä sentään sellaiseenkin tottuisi, kun joka päivä joutuisi sitä harjoittelemaan.

Kovin olivat nämä Lotat komeita ja ryhdikkäitä. Se lottapukukin sopi heille niin mainiosti. He olivat kuin valkyyriat, ainakin ja näiden tavoin myös haavoittuneitten sotilaitten hoivaajia. Valkyyriahan merkitseekin »kaatuneen sotilaan korjaaja».

Kaikkien Lottien julkisivu aaltoili kuin Atlantin laineet, niin että minussa alkoi tuntua merikivun oireita. Enhän minä ennen ollut tiennyt, että minä todellakin olin niin kaino, ujo ja saamaton naisten seuroissa. Mutta nyt oli naisten luku niin ylivoimainen. Siinä kait piili häkellykseni syy.

Jokseenkin tunnin verran istuin ainoana uroksena tässä komeitten naisten seurassa, kunnes saapui toinen uros sisään, kenraali Lauri Malmberg. Nyt palasi rohkeus minunkin ruumiiseeni, ja merikivun oireet hävisivät.

Istuin ja kuuntelin puheita. Pääsin vähän selville tästä

mainiosta yhdistyksestä. Kunnioitukseni sitä kohtaan kasvoi jokaisen puheen jälkeen. Itse en onnistunut puheessani. Häpeän vieläkin sitä. Minä näet hairahduin kertomaan, että olin nähnyt nuoren Lotan istuvan moottoripyörän lemmentullussa, jota yhtä nuori suojeluskuntalainen ohjasi. Taisin puhua vähän sivu menen lemmestäkin. Tajuan nyt, että se kohta puheessani oli perin sopimatonta. Tiedän, että maalinen lempi ei ollenkaan kuulu Lottien ohjelmaan, että se päinvastoin on pannaan julistettu, mutta sen sijaan Lottien pää-tarkoitus on kasvattaa ja kehittää luomakunnan kauneinta, jalointa ja pyhintä tunnetta

ÄIDINRAKKAUTTA.

Sanoin sitä luomakunnan *pyhimmäksi* tunteeksi. Enkä minä ole ainoa, joka sitä väitän. Jo Apostoli Paavali laulaa ylistysvirttä rakkaudelle, joka kaikki kärsii, kuulusassa Korinttolaisepistolassaan. Se on Paavalin korkein veisu. Aina sitä lukiessani ajattelen, että hän rakkaudella tarkoittaa juuri äidin rakkautta, sillä ei mies koskaan kykene osoittamaan rakkautta turvatonta kohtaan niin suurenmoisella tavalla kuin äiti lastaan kohtaan. Tai niinkuin nainen holhotavaansa kohtaan, vaikka hän ei olisikaan äiti. Hän ei anna tuulen viedä turvatonta eikä ahavaisen armotonta, vaan antaa vaikka henkensä sen edestä, jota hän on joutunut hoi-vaamaan. Sitä samaa ylistystä Runebergkin laulaa, kun hän antaa Lotta Svärdinsä vaalia turvatonta, köyhää sotilasta, vennon vierasta nuorukaista. Runebergin runo Lotta Svärd on sekin juuri äidinrakkauden korkea veisu. Kun nainen näkee edessään syvästi kärsivän olennon, pulpahtaa hänessä esille tuo jumalista lähtenyt tunne, että nyt hänen on käytävä auttamaan ja tuskia lieventämään. Se siveellinen tunne, mikä syvällekin langenneessa naisessa viimeksi sam-muu, on äitiyden pyhä tunne.

Sattui Helsingissä tuonoin tapaus, joka sen selvästi todistaa. Asui muutamassa mörskässä laitakaupungilla nainen, elätti itsensä ja poikansa viinatrokarina. Äiti ryyppäsi, poika ryyppäsi. Poika tappoi jo 17 vuotiaana miehen. Istui linnaa vuotensa ja palasi äidin luo. Jatkettiin juopottelua. Vanhalla äidillä oli sulhanen, joka myöskin joi. Suuttuivat kerrankin poika, sulhanen ja äiti toisiinsa viinapöydän ääressä. Poika karkasi sulhasen kimppuun. Äiti tuli väliin, mutta poika tappoi sulhasen ja viilsi puukollaan äitinsä pahanpäiväiseksi.

Oikeudessa äiti kiven kovaan kielsi, ettei poikansa olisi silponut häntä. Sen olivat vieraat miehet tehneet. Vaikka hänelle sanottiin, että poika oli tunnustanut kaikki, tunnustanut puukolla silponeensa äitiään, äiti pysyi kiihkeästi todistuksessaan, että sen olivat muut miehet tehneet eikä hänen oma poikansa. — Äitiyden tunnetta ei mikään järki sido. Se on kaiken järkeilemisen yläpuolella. Se on tunnetta, joka uhmaa kuolemaakin. Kaikki siveyslait vaikenevat sen edessä. Se on korkeampaa kuin kaikki järkeileminen, se on pyhempää kuin kaikki siveys. Sen huippukohta on oman henkensä uhraaminen.

Sama laki, joka ihmisäitiä velvoittaa, sama laki komentaa myöskin eläinkuntaa. — Oli minulla kerran nuori nallikissa, pieni ja siro kuin nukkekissa. Arka se oli aivan naurettavuuteen saakka. Jos rapsauksen kuuli, se viivana karkasi kivijalan aukosta sisään ja silmät kiiluivat siellä aukossa vielä tuntikaupoilla. Mahtui raosta sisään siitä, mistä rottakin. — Sattuipa niin, että hänestä luonnonlain mukaan tuli emo. Kahden pienen, mustan poikasen emo. Ja samassa hänestä tuli kaikkea pelkäämätön naarasolento. Tuli kerran kaksi metsämiestä pihaan kahden suuren koiransa kera. Kun pikkurainen emä huomasi nämä hurtat, karkasi se kuin tiikeri piilopaikastaan, jossa poikaset kaikessa turvassa koirilta imeksivät emäänsä, ja hyökkäsi koiria kohti karvat pystyssä

ja häntä paksuna. Minä karkasin kissaani kiinni, vein sen sisälle turvaan. Jos se olisi päässyt koirien ylettyville, olisi yksi koiran hampaiden loksaus tehnyt lopun mustasta pikku emästä.

Miksi se karkasi piilopaikastaan? Eihän poikasia eikä sitä itseään mikään vaara uhannut. — Se oli vain sitä äitiyden tunteen jumalallista järjettömyyttä.

Kerron toisenkin tapauksen eläinmaailmasta.

Asuin eräänä kesänä Säämingin Tolvaniemen luonnon-ihanassa talossa. Talo oli pitkän, soukan lahden pohjukassa. Jyrkät kalliot kaarsivat lahden toista rantaa. Souteli siellä lahdessa harvinainen vesilintu, pikku-uikku, pikkusilkkisorsa (*Podiceps minor*). Kovin korea lintu. Minä, barbaari, halusin saada tämän linnun munia. Hain kauan pesää ruohikosta, vihdoin sen löysin. Otin munat talteeni ja hävitin pesän.

Mutta minua kohtasi ankara kosto. Joka ilta siinä klo 7:n paikkeilla tulivat molemmat silkkisorsat ulos ruohikosta, sou-tivat lahteen, asettuivat nokat vastatusten ja itkivät, itkivät katkerasti, itkivät kauan. Korkea kallioranta kiidätti heidän itkunsa minun korviini. Omatunto soimasi minua, heidän itkunsa viilsi sydäntäni. En sitä monta iltaa jaksanut sietää, pakenin aina illaksi kauas talosta metsään päästäkseni kuulemasta lintujen vaikerruksia.

Jospa pikku-uikut olisivat käyttäneet vähäistä järkeään ja olleet itsekkäitä, olisivat ne tietysti olleet iloisia siitä, että pääsivät vapaiksi poikastensa hoitamisesta ja ravitsemisesta. Mutta äitiyden ja isyyden epäitsekäs tunne heitä katkerasti vaivasi. Itkikö isäkin? Kait hänkin itki, koska niin nokak-kain vaimonsa kanssa voiikki. Molemmat surivat sitä, etteivät saaneet sinä kesänä kanneksia poikasiaan siipiensä alla, niinkuin kaikilla uikkulinnuilla on tapana tehdä poikastensa synnyttyä.

Paljon olisi samanlaisia esimerkkejä eläinkunnasta kerrottavana, mutta siirryn nyt kertomaan naisissa ylimalkaan pii-

levistä äitiyden tunteista. He olivat aito Lottia, vaikka eivät kuuluneekaan Lotta Svärd-yhdistykseen.

Ajoin kerran pyörälläni tietä pitkin, kun näin maantiellä pienen pojan, noin nelivuotiaan, venyvän hiekassa ja itkevän ääneen. Samalla näin, että parista läheisestä mökistä naiset riensivät maantielle. Ajomiehen rattaat olivat kolhaisseet pikku pojua, niin että hän vaikeroi verta vuotavana siinä maantien hiekassa. Naiset juoksivat pojun luo ja toinen sanoi toiselle:

— Mää sinä hakemaan puhasta vettä lähteestä. Minä juoksen hakemaan vennäänsaippuata. Kahtokee työ sillä aikoo tuota poikoo!

Minä otin pojun syliini ja koetin lohduttaa häntä. Vanhat naiset juoksivat niin, että hameet hulmusivat. Palasivat kohta pojan luo, ja nytkös alkoi pesu vennäänsaippualla ja läheveellä. Suudella mokkasivat poikaa poskille ja leperelivät hänelle kaikenlaisia viihdyttävä sanoja. Kohta oli poika pesty puhtaaksi verestä, ja molemmat naiset läksivät kantamaan häntä mökkiinsä.

Tuli siihen eräs naapurin mies, jolta sain tietää, että poika oli erään naisen löytölapsi, joka nainen asui kolmannessa mökissä. Kysyin mieheltä, miksi naiset eivät vieneet poikaa äitinsä mökkiin.

— Eivät uskalla männä siihen mökkiin. Nämä naiset ovat kovia juoruakkoja, ovat haukkuneet pojan äitiä, kun hänen pojallaan ei ole issee. Eivät uskalla männä äiin luo, eikä se äitkään ole kotosalla. Työssä on taloloissa.

Niin, naiset olivat äidin verivihollisia, mutta kun näkivät hänen poikansa verissään, nousi äitiyden tunne turvatonta kohtaan niin väkevästi, etteivät tienneet, miten he pojan ympärillä häärisivät.

Tekevätkö he sovinnon äidin kanssa tämän tapauksen jälkeen, sitä en tiedä. Ei nainen rakasta toistaan, mutta turvatomia lapsia he rakastavat sitä kiihkeämmin. Ei kissakaan

suvaitse koiraemää, mutta hänen pentujaan se imettää itsensä aivan kuiville.

Albert Edelfeltin piirtämässä Vänrikki Stoolin kuvissa nähdään Lotta Svärd nuorena tyttönä ja nähdään myös vanhana vaimona hoitamassa haavoittunutta sotilasta. Olen nähnyt tämän vanhan Lotan ilmielävänäkin maailman kylillä. Aivan hämmästyttävän samannäköisen elävän vaimon. Ja aivan samanlaisessa toimessa kuin Lotta Svärdkin.

Asuin täysihoitolassa aivan lähellä erästä laivalaituria. Kivenheiton päässä vain. Eräänä päivänä, kun laiva laski laituriin, kannettiin laivasta hyvin pahoin haavoittunutta keski-ikäistä naista. Hänet oli lyöty teräaseilla aivan pahanpäiväiseksi. Sen olivat laivamiehet tehneet. Se saatiin heti tietää ja syy pahoinpitelemiseen selvisi myöskin pian. Nainen oli viinatrokari, joka juotti laivamiehet humalaan, ja humala-päissään olivat laivamiehet rusikoineet naista.

Nainen laskettiin halkoliiterin lattialle lastujen päälle. Laivamiehet palasivat laivaansa ja laiva lähti liikkeelle. Silloin ilmestyi sairaanhoitajaksi Manta niminen aviovaimo, lapseton nainen. Hänen äitiyden vaistonsa olivat syttyneet ilmiliikkiin. Hän istuutui haavoittuneen viereen lastukolle, otti onnettoman pään polvilleen ja oli valmis puolustamaan häntä vaikka itse pääpaholaista vastaan. Aikamoinen ihmisjoukko oli kerääntynyt naisraukan ympärille. Harvoimpa saakaan nähdä viheliäisempää naisolentoa kuin oli tämä veren tahraama nainen. Laiha, kurttuinen, vaatteet revittyinä ja tukka hapsinhajallaan. Arveluja ja pistopuheita singottiin ihmisjoukosta. Yksikin sanoi:

— Viinallehan se tulee ihan tännekin asti.

— Vai viinalle, vai viinalle! Niinkuin minä en viinan hajua tuntisi, minullakin kun on juoppo mies, sanoi Manta.

Hänen vanha miehensä seisoi siinä joukossa ja kun kuuli vaimonsa haukkuvan häntä juopoksi, lähti hitaasti köm-

pimään tiehensä koko sakista. Ei häntä kukaan ollut kuulunut juopoksi mainittavan. Mutta Manta uhrasi miehensä maineen tämän hoidokkinsa puolustukseksi. Tässä taas ilmeni äitiyden järjenjuoksu ja totuuden puute, kun avutonta ihmistä oli puolustettava. Hetken perästä toinen tokaisi:

— Eikö liene huono nainen tuolta järven takaa.

Manta huudahti:

— Huonoko nainen, vai huono nainen! Kihlattu morsian, kihlattu morsian!

Samalla hän nosti naisen luisen käsivarren korkealle ilmaan, ja eräästä sormesta näkyikin keho messinkinen sormus. En toden totta koskaan ole nähnyt morsianta niin surkeassa tilassa, niin raihnaista, niin likaista, niin veristä kuin oli tämä Mantan morsian. Juuri silloin kun Manta nosti kurjan kättä ilmaan, oli hänen ilmeensä yhtä hellä, kuin Edelfeltin Lotta Svärdin. Kaikki yhä jatkuvat ivapuheet Manta korkealla äänellä ja salaman nopeudella nakasi takaisin ja teki tuntemattomasta naisesta kerrassaan pyhän enkelin.

Kun ivapuheista ei loppua tullut, nostatti Manta potilaansa saunaan ja jäi häntä valvomaan koko yöksi. Lääkärin hän haetti seuraavana päivänä ja morsianta hoidettiin saunassa kokonainen viikko. Ei kukaan päässyt häntä katsomaan, ei sittenkään, kun tämä oli selvinnyt humalastaan ja haavat oli pesty puhtaiksi. Ei kukaan saanut nähdä häntä edes silloin, kun hän poistui laivassa järvien taa. Manta piti äidillistä huolta turvattomasta naisesta.

Tuota Edelfeltin Lotta Svärdin ilmettä olen aina hakenut ollessani Lottien juhliissa Mankalassa, Laatokan takana, Pitkärannassa, Saaren kartanon kansanpuistossa ja Ivalon Lapissa. Olen joka paikassa ollut sen huomaavinani. Ei Lotta-emäntä katsele tilaajaa ammattitarjoilijan välinpitämättömällä, kylmällä silmäyksellä, hän hymyilee tarjotessaan

aivan kuin emäntä vierailleen. Se luo kodikkuuden leiman koko juhliin. Tuntee olevansa vierailulla eikä juhlissa.

Kun nyt sitten valtakunnat taas aloittavat, totuttuun tapansa, maailmansodan, kun tuhannet miehet marssivat taisteluun, mitä silloin meidän Lottamme tekevät? Tietysti he silloin, kaikki nuo 50,000 Lottaa ryntäävät esille kodeistaan, hakeutuvat rintamalle kukin määrättyyn paikkaansa ja rupeavat hymyilemään silvotuille sotilaille, syöttävät ja juottavat heitä ja silittelevät heidän päitään äidin pehmeällä kädellä. Kysyin kerran eräältä johtaja-Lotalta:

— Luuletteko, että nuo teidän Lottanne uskaltavat lähteä kuulasateeseen?

— Varmasti moni heistä on pelkäämättömämpi kuin mikä mies tahansa. Uljaampi kuin moni mies.

Näin minäkin luulen. Ajattelen nimittäin sitä pientä mustaa kissaemää, joka mistään välittämättä syöksyi suoraa päätä surman suuhun.

Kaikki tiedämme, että Rooman katolilaiset eivät päässeet rauhaan siitä tunnelmastaan, että taivaassa oli kolikko olla ilman yhtään hallitsevaa naisolentoa. He kaipasivat äidin rakasta hymyä taivaallisilla tanhuilla. Kaikilla meillä miehillä on alitajunnassa piilemässä muisto siitä, että äiti on meitä pessyt, meille jokeltanut, meitä syöttänyt. Näin väittävät psykologit. Taivaissa taas vallitsi pelkkä isäntävalta. Vähitellen sitten syntyi taru siitä, että Neitsyt Maaria on korotettu taivaan ruhtinattareksi nimellä *Pyhä Äiti*, (latinaksi Sancta Maria). Sen tähden Neitsyt Maaria aina kuvataan lapsen kanssa ja äidillinen hymy kasvoillaan. Ihmeenä kerrotaan, että moni Neitsyt Maarian kuva on hymyillyt tuskaiselle, rukoilevalle miehelle. Sellaisia hymyileviä Maarian kuvia on paljon katolisissa maissa, kiihkeän palvonnan esineinä.

Aivan varmasti moni Lotta tulee äidillisellä hymyllään lieventämään kuolevan soturin viimeisiä hetkiä. He näkevät

hymyilevässä Lotassa rakkaan äitinsä kuvan. Ja keski-
aikaisten kuolevien ritarien tavoin he huokaavat:

»Mater amata

Ora, ora pro nobis.»

(Äiti rakas, rukoile, rukoile puolestamme.)

MATKUSTAJA KÄYTTÄÄ VÄÄRÄÄ NIMEÄ.

Laissa on kylläkin kielletty matkustamasta väärällä nimellä, mutta sattuu tilaisuuksia, jolloin se lienee sallittuaakin. Onhan meillä naamiohuvejakin, jolloin ihminen saa peittää kasvonsa ja olla olevinaan toinen kuin mikä oikeastaan on. Eikä sitä pidetä rikksellisenä, sillä sen tarkoituksena on aikaansaada vain hetkellistä iloa ja hassuja tilanteita.

Tällä perusteella olen minäkin joskus lyhentääkseni matkan pitkiä tunteja esiintynyt väärällä nimellä. Siis pannut toimeen jonkinlaisia naamiohuveja keskellä jumalan kirkasta päivää. Matkustin kerran kesällä Viipurista Terijoelle. Nousi vaunuun pieni ketterä mies erittäin hyvällä tuulella, jos kohta ei nyt aivan huitturissakaan. Oli Viipurissa syönyt vankan aamiaisen ynnä hyvien liiketuttaviensa keralla. Asettui istumaan minua vastapäätä, rupesi terävästi tuijottamaan minuun, jo vihdoin puuttui puheisiin ja sanoi:

— A kun mie olen nähnt teitä kuvista, a kun mie en muista, kuka työ olette?

En vastannut tähän mitään, sillä tiedän entuudestaan, että humalikkaan kanssa ei kannata ruveta puheisiin, sillä hän kiertää kuin vanha rusakkojänis aina samoja latuja ja jälkiään ja aina palaa lähtökohtaansa. Ei sitä pitkän päälle jaksu kuunnella. Humalainen mies on maailman ikävin toveri. Kun hän kolmeen kertaan oli kysellyt, että kuka työ

oletten, niin lopuksi hellyin ja sanoin olevani erään suuren pitäjän rovasti.

— Oletteko kuullut puhuttavan minusta? kysyin.

— Vot, vot, vot, kyllä vaan olen monestikin kuullut teistä puhuttavan ja olen nähnyt kuvanne usjasti. Sepä sattui mainiosti. Tulkaa käymään siellä meillä. Miull' on yhdeksän huonetta ja on miull' aivan uudet patjat vuoteessanikin, niin että kyllä työ varmasti siellä hyvin viihdytte. Ja sitten pannaan parasta pöytään, pannaan piirakkaa, pannaan puolbjeelajaa, pannaan vehnästä saajun kera, ja saadaan meiltä pieni ryyppykin. Jos rovastin muotoon sellainen uppoaa? Kyllä myö meidän kulmalla herätystä kaihoamme, herätystä juuri kaihoamme, herätystä, herätystä! Sopiiko rovastin jo nyt poiketa talooni?

— En kerkiä nyt. Olen muilla saarnamatkoilla. Mutta jos kirjoitatte minulle, niin sovitaan tarkemmin ajasta. Onko teidän paikkakunnallanne väestö erityisesti vaipunut synteihin? Koska niin kipeästi herätystä kaihoatte. (Kannaksella ihmiset kaihoavat kaikenlaista. Kaihoavat huviloita, kaihoavat sianlihaa, viinaa y. m. y. m. Sen tähden minulta veto loppuu, kun luen, että runoilijamme kaihoavat aina vain minkä mitäkin. Tuo sianliha tappaa minusta kaiken runollisuuden enkä pääse runoilijan tarkoittamaan vireeseen. Kannakselaiset k a i h o a v a t, missä me muut suomalaiset vain k a i p a a m m e.) Mies vastasi:

— Kun mie olin nuori mies, a, silloin tytöt olliit siveitä ja kainoja: A nyt hyö ottaat kiinni poikia.

— Ettekö tiedä, mitä meidän kallis kirkkomme opettaa, että nainen on tuonut synnin maailmaan. Emmehän me miehet syntiä tee, naisethan ovat syntisiä. Sen tähdenhän niitä kirkoitetaankin, kun ovat lapsen saaneet. Meitä miehiä ei kirkoiteta, vaikka olisimme sadan lapsen isiä. Eivät miehet koskaan lankea, naiset vain lankeavat. Kyllä minä teidän tyttölöille lakia luen, kun teille tulen.

— Vot, vot, kyllä ankarat nuhteet heille hyvää tekkööt.

— Kun te nuorena miehenä kävitte joka viikko Pietarissa, eivätkö nuoret naiset siellä pyrkineet teitä kiinni ottamaan?

— A, ottiithan ne, kenen saivat. Kuka joutui kiinni, kuka ei.

— A kuinka teidän kävi?

— A miull on täällä asemalla tuttava. En oo tavant häntä moneen vuoteen. Käyn häntä katsomassa.

Ei tullut enää istumaan vastapäätäni, ajatteli kait: Juutetaan rovasti, kun panee miehen synnintunnustukselle lyhyellä junamatkalla. Kuka niitä enää vanhoja jaksaa muistella. Sanoohan vanha sananlaskukin: »joka vanhoja muistelee, sitä tikulla silmään».

Rupesin pelkäämään, että mies sittenkin kirjoittaa tuolle mainitsemalleni rovastille ja pyytää häntä saapumaan heidän paikkakunnalleen tyttöloitä herättämään synnin tuntoon. Niinkuin oikeissakin naamiaisissa ihmisten illemmalla on pakko riisua naamarinsa silmiltään, niin minäkin päätin ennen eroamistamme ilmoittaa, että enhän minä mikä rovasti ole, muuten vain rovastin näköinen. Mutta mies oli jo itse huomannut, että ei tuo saata olla rovasti, joka noin julkeasti juttelee. Kun minä sitten erotessamme kättelin miestä, sanoi hän perin ystävällisesti hymyillen:

— Kyllä Iso-Keisarikin on tervetullut meille. Miull' on yhdeksän huonetta ja hyvät patjat vuoteissani. On piirakkaa, on puolbjeelajaa, on sajuu, on konjakkiakin. A, tulkaa meille, tulkaa!

Ystävällinen karjalainen siis ja vieraanvarainen loppumattomiin saakka. Ehkä minä kysymyksilläni sentään herätin hänessä itsessään synnintunnon, niin että hän lempeämmin rupeaa arvostelemaan Kannaksen tyttöloitä, ei kirkon opin mukaan, vaan suuren Luojan järkkymättömien lakien mukaan, jotka juuri vaativat, että naiset synnyttävät lapsia, ei synnissä, vaan kaikessa kunniaassa. Olivatpa tyttöloi tai

vaimoi. Eivätkä siis tässä kohdin herätystä kaihoa, sillä Kannaksen tyttöloista on yhä edelleenkin se maine, että he ovat Suomen siveimpiä ja kainoimpia naisia. Ja kirkasevat kuin tervapääskyt sinitaivaalla, jos mies yrkäilee puolta metriä heitä lähemmäksi. — Mitä tämä kirkuna sitten merkitsee, se on vallan toinen asia.

Olen auttamattomasti rovastin tai tehtaanpomon näköinen, pomon, jonka liike menestyy mainiosti. Tästä vielä yksi esimerkki matkoiltani.

Tulin Toijalaan. Nuori mies puhuttelee minua seuraavin sanoin:

— Mistä se pastori nyt tulee?

— Tulen Forssasta.

— Mitä siellä tekemästä?

— Saarnasin Saaren kartanon puistossa.

— Olin minäkin siellä, mutta en minä pastoria nähnyt.

— Enhän minä mikään silmineula ole. Siellä saarnasin tuhansille kuulijoille.

— Oletteko tavannut pastori J:tä?

— Miksi te sanotte minua pastoriksi? Olenko minä nyt pastorin näköinen. Rovastihan minä olen, pitäisihän sen näkyä. Olen rovasti monessa miespolvessa. On piispojakin suvussani ja paljon piispan kokelaita. En minä pastorien kanssa seurustele, vertaisteni kanssa vain. Siis sanokaa minua rovastiksi, jos puhelua aiotte jatkaa?

Mies pyysi minulta anteeksi ja jätti minut. Luuli minua kovasti loukanneensa. — Niinkuin oli tehnytkin.

KARKAAVA AVIOVAIMO.

Astuin junaan erään suuren kaupungin asemalta. Hain numeroidun istuinpaikkani, sillä piti kulkea pikajunassa. Löysin osastoni, mutta mitä samalla näinkään? Osastossani istui vain yksi henkilö, nuori nainen, joka itki ja suorastaan ulvoi ääneen. Hämmästyin ja häkellyin, enkä raskinut astua sisään häiritsemään häntä syvässä surussaan. Jäin käyttävään kävelemään, odottaen, että nainen herkeäisi voihkimasta. Juna lähti liikkeelle, mutta nainen vain vaikeroi ääneen. Vihdoin päätin yrittää ja astuin sisään. Istuuduin paikoilleni, mutta nainen ei lakannut valittamasta. Sääli valtasi minut ja puhuttelin naista kysyen:

— Mikä suuri onnettomuus on teitä kohdannut?

Ei vastausta muuta kuin uhuu, uhuu!

— Onko teidän äitinne kuollut?

— Ei, ei, paljon pahempaa.

Nainen oli niin perin nuoren näköinen, etten voinut muuta ajatella kuin että lähin omainen, äiti, oli kuollut. Noin katkerasti ei saata itkeä muuta kuin rakkaan olennon kuolemaa. Kysyin uudelleen:

— Onko teidän sulhasenne kuollut?

— Ei, ei, paljon pahempaa vielä.

Olin ymmällä, en voinut keksiä enää mitään surullisempaa. Tartuin naisen pieneen, hoikkaan käteen kiinni ja pyysin häntä ilmaisemaan, mikä suru häntä vaivasi? Kului kotvasen aikaa, ennenkuin hän puhkesi sanoihin:

— Minun mieheni pettää minua.

— Oletteko varma siitä? Sehän voi olla vain teidän mielikuvitustanne. Kyllä hän siitä taudista paranee, kun häntä vain neuvotte rakkaudella. — Toista on kuoleman laita. Sitä ei mikään keino voi auttaa. Mistä siis tiedätte, että hän Teitä pettää?

— Minä omin silmin näin sen eilen illalla.

— Eihän sellaista saata nähdä. Sitä minä vain en ota uskoakseni. Kertokaa nyt tarkemmin.

— Me olimme eilen juhlassa. Uhuu, uhuu, minulla on vielä juhlapukukin ylläni. Ja kello 12:n aikaan mieheni rupesi kii-vaasti hakkailemaan minun parasta ystävätärtäni, uhuu, uhuu!

Tällä välin oli moni samaan osastoon piletin saanut käynyt kurkistamassa ovelta paikkaansa. Mutta kun he näkivät itkevän naisen, ja minun pitävän häntä kädestä kiinni, he heittivät murhaavia silmäyksiä minuun, luullen arvattavasti, että minä olin syyppää naisen itkuun, että olin joko kovasti häntä loukannut tai yrittänyt väkisin suudella. Huusin heille, etten minä suinkaan ole millään tavalla loukannut naista, vaan että hän itkee suurta muka perhesurua. Mutta eivät he sitä uskoneet, vaan läksivät hakemaan muualta paikkaa päästäkseen kuulemasta nuoren kauniin naisen voivotuksia. Vihdoin uskalsi eräs juutalainen liikemies tulla paikkaansa omistamaan. Kerroin hänelle, että nainen oli minulle vennonvieras, en ollut tehnyt hänelle minkäänlaista väkivaltaa, en yrkäillyt häntä halaamaan enkä suutelemaan, mistä nainen nyt ei aina rupeakaan itkemään. Hänellä on vain suuri suru siitä, että hänen miehensä muka häntä pettää. Kerroin mitä tiesin tapahtumasta ja virkoin omana mielipiteenäni, että nainen ehkä erehtyy tai että hän itse on antanut aiheita miehensä käytökseen.

Juutalainen omaksui heti minun kantani asiassa. Hän sanoi päättävästi:

— Mine tunte naiset, mine tunte. Juuri niin on käynyt. Rouva ensin hakkama kaikki miehet juhlassa, mies suuttu ja rupesi itse hakkama naisii kello 12 yöllä.

Sain mainion apumiehen juutalaisesta. Pommitimme naisen omaatuntoa ja vatkutimme, että hän itse oli antanut aihetta miehelleen ruveta hakkailemaan hänen parasta ystävätärtään. Kysymykseemme, eikö hänen ystävättärensä ollut ollenkaan yrittänyt torjua miestä luotaan, vastasi nainen, että ystävätär päinvastoin kikatteli iloisesti miehen kanssa. — Niinkuin ystävättärillä niin usein on tapana tehdä. — Ei nainen sentään ruvennut myöntämään, että hän olisi antanut aihetta miehensä käytökseen, mutta ei ryhtynyt sitä kiven kovaan kieltämäänäkään. Nyt olimme jo paremmalla tolalla. Pyysimme häntä kertomaan, miten seiltama sitten loppui.

Nainen kertoi, että he sitten klo 4:n aikaan läksivät juhlista ja hänen uskoton miehensä meni saattamaan ystävätärtä kotia. Ja taas hän pillahti hillittömään itkuun. Siihen juutalainen tokaisi:

— Täytyyhän artti kavaljeeri lähteä saattama daami. Eihän daami voi yksin kulke pimeillä kaduilla.

— Vallan oikein, jatkoin minä. — Mutta milloin hän palasi kotiaan?

— Kohta hän kyllä tuli, mutta minä olin niin vihastunut, että löin suuren vaasin sirpaleiksi hänen jalkainsa eteen.

— Oliko se ulkolainen vaasi vaiko Riihimäen?

— Riihimäen, ulisi onneton aviovaimo.

— Olkaa rauhallinen, kyllä Riihimäki laittaa uuden ja yhtä hyvän kuin mikä ulkolainen tahansa, mutta paljon huokeamman. No minnekä te nyt olette matkalla?

— Ensimmäinen meni äitiäni tapaamaan. Hän asuu täällä lähellä. Menen hänelle hyvästi heittämään ja sitten matkustan Turkuun. Siellä on minulla tuttava laivan kapteeni, joka vie minut laivalla Amerikkaan.

— Ei mene Amerikkaan, ei minnekään muuannekaan, ei äitinkään luo. Te mene miehen luo, sano laupias juutalainen.

— Topp tykkönään! Ette saa lähteä minnekään. Teidän täytyy palata miehenne luo, joka kaikesta päättäen on viaton ja puhdas kuin pulmunen lumella.

— Mine vien teitä hotelliin, juna seiso niin kauan asemalla, te makaa yön siellä ja huomenna palaa miehen luo.

Nainen katseli kauan juutalaista silmiin ja lausui lopuksi:

— En lähde tuntemattoman miehen kanssa hotelliin, kaikki miehet ovat niin petollisia.

— Mine ole kunnan mies, mine tahto auttaa teitä. Me juutalaiset olemme uskollisia yhden vaimon aviomiehiä.

Silloin nainen suuttui ja tiuskasi:

— Kuningas Salomonilla oli 700 aviovaimoa ja 300 sivuvaimoa.

Juutalainen häkeltäytyi eikä virkkanut sanaakaan, kun näin nainen vetosi hänen pyhään kirjaansa. Minä riensin apuun ja sanoin:

— Vanhan ajan miehet olivat eri miehiä. Valitan Salomonin monien vaimojen surullista kohtaloa ja ilotonta elämää.

Nyt olivat naisen ajatukset jo irtautuneet miehen uskotomuudesta ja nyt häneen jo alkoi pystyä järki. Hän pyyhki silmänsä kyynelistä ja oli tyyni. Juutalainen oli pujahtanut ulos osastostamme, hän kun pelkäsi, että nainen uudelleen nolaisi häntä raamatun sanoilla. Me jäimme siis kahden osastoon.

Kyselin hienotunteisesti rouvan lyhyen elämän vaihteita. Hienotunteisuus ei ollenkaan ollut tarpeen. Aivan uskomattoman avosydämisesti hän kertoi kaikki tärkeimmät rakkausseikkailunsa. Jo 17-vuotiaana hän ensi kertaa oli kihloissa. Sitten hän vaihtoi sulhasia kuin rukkasia vain. Hän mainitsi nimeltäkin useita sulhasiaan, yhteiskunnan arvohenkilöitä, muutamat minunkin tuttaviani. Vihdoin hän oli tarttunut nykyiseen mieheensä, jonka kanssa oli viettänyt verraten

onnellista elämää. Kunnes ensimmäinen suuri kohtausta tapahtui juuri edellisenä kohtalokkana yönä klo 12.

— Merkillinen tuo 12:n hetki teidän elämässänne. Mutta niinhän sanotaankin, että pahat peikot juuri keskiyöllä pitävät ilkeitä temppejujaan ihmisten turmioksi. Koetetaan nyt yhteisvoimin tehdä tyhjäksi peikkojen metkut.

Kun saavuimme asemalle, jossa naisen kotikaupunkiin menevä juna tuli vastaan, nousin ja komensin jyrkällä äänellä:

— Nyt pystyy! Me saatamme teidät tuohon junaan ja te lähдете kiltisti kotianne aviomiehenne luo.

Nainen jo totteli, nousi, ja minä autoin kallisarvoisen turkin hänen yllensä. Juutalainen oli tullut paikalle, tarttui käsikynkästä kiinni naista, ja niin marssittiin junasta ulos. Juutalainen ja vaimo astuivat edellä, minä perässä. Naiselta putosi kaksi kertaa käsilaukku, lattialle ja asemalaiturille. Minä poimin sen ylös ja annoin sen hänelle vasta sitten, kun olimme saaneet hänet istutetuksi ruokailuvaunun tuolille. Laukku oli pullollaan täynnä rahaa Amerikan matkaa varten.

Juutalainen ja minä nousimme omaan junaan ja tähystelimme, livistäisikö nainen vielä ulos vaunusta. Ei, siinä hän istui pää kumarassa liikkumattomana. Juna nykäisi sitten kerran, naisen pää retkahti ja »sinne se kana katosi.»

Me kaksi laupiasta samarialaista, juutalainen ja minä, olimme tehneet uljaan työn, kerrassaan mairetyön. Olimme uudestaan solmineet yhteen kaksi riitautunutta ihmislasta, jotka papin edessä olivat luvanneet rakastaa toisiaan myötä- ja vastoinikäymisissä. »Sillä minkä Jumala on yhteensovittanut, ei sitä ihmisten pidä erottaman.» Onnittelemme toisiamme. Rikkoutunut perhe-elämä oli taas ehyt.

Tällaisen laupeudentyön sitä saattaa tehdä yksinpä juna- matkallakin ja vennonvieraalle ihmiselle.

Ikävä, ettei ritarimerkkiä anneta sille, joka pelastaa vaimon harharetkeltä takaisin aviomiehen luo.

Juutalainen olisi sen ansainnut.

LAHDEN KAUPUNGIN LUMOISSA.

Olen viettänyt Päijänteellä yhdeksän kesää ja asunut sen suurimman selän, Tehin, rannoilla. Joka päivä liikuin Tehillä milloin purjeveneessä, milloin moottorialuksessa, milloin metsästys- ja kalastusretkillä, milloin muutoin vain hupailmassa. Siitä ajasta olisi paljonkin kirjoitettavaa, mutta nyt valitsen aiheeksi muutaman lemmenkohtauksen Lahden kaupungista, joka onkin kaiken Päijänteen-purjehduksen ja -matkailun lähtökohta. Päijänteelle täytyy näet matkustaa täältä etelästä käsin Lahden kautta.

Eräänä kesänä en uskaltanut lähteä Päijänteen Tehille kesääni viettämään, sillä tiesin, että siellä aika hupenee ja lentää ohi kuin telkän vinkuvilla siivillä. Ja minulla kun oli parin kuukauden ajaksi perin ikävää lukemista ja vielä ikävämpää kirjoittamista. Päätin siis painua sellaiseen paikkaan, jossa ei luonto eivätkä ihmiset houkuttelisi minua pois ahkeruuden ja velvollisuuden tieltä.

Mietin moneen kertaan, missä päin Suomessa olisi sellainen kuiva paikkakunta, jonne voisin lymytä kaikkia kevytmielisiä viekoituksia. Pälkähti päähäni Lahden silloinen kauppala — siitähän on jo noin sata vuotta tai ehkä vähän vähemmän. Oli kuiva kesä ja ajattelin elämän Lahdessa olevan vieläkin kuivempaa. Läksin siis Lahteen ja asetuin asumaan silloisen Seurahuoneen lisärakennukseen, jota en sen jälkeen ole kyyntynyt löytämään, enkä edes sitä katua, jonka varrella rakennus sijaitsi. Pölyinen se vain oli, niin että kun Helsingin aamu-

junan matkustajat vossikoilla ajoivat Vesijärven laiturille, minun piti sulkea ikkunani, sillä kevyt hiekka nousi kohtisuoraan kadulta ja peitti kirjani ja kirjoitukseni paksuun, inhoittavaan pölyyn.

Ei silloin Lahdessa saanut kuulla soittoa ja laulua niinkuin nyt Seurahuoneessa, jossa hyvä viulunsoittaja ihastuttaa yleisöä repäisevillä slaavilaisilla masurkoilla ja unkarilaisilla tansseilla. Silloin Seurahuone oli mykkä paikka. Mutta oli siellä illoin Pelastusarmeijan hartaushetkiä, joissa nuoret heränneet tytöt lauloivat halleluja-laulujaan ja paljastivat muka suuret syntinsä. Soivathan siellä kitarat, ja heleät naisäänet virittivät ylistyslaulujaan Herralle. Minun korvani isosivat ja janosivat musiikkia, ja niin jätin pölyiset kirjani ja vietin iltani hartaushetkissä. Mutta vielä enemmän kuin itse tunnustukset, miellyttivät minua kumminkin nuorten pirkkalaisten tyttöjen paksut, kermaiset l'äänet. Mustatukkainen, nuori, pirkkalainen tyttö lausui hurmiossa:

— Minä ollen niin illoinen, vaikka minä ollen Tampe-reellta. Minä sillmäilen onnen puun oksilta Jumalan ihmeelisiä töitä tässä maailmassa.

Kuuntelin väsymättä ilta illalta noita kermaisia l'ää. Se musta, kaunis neitonen huomasi minun peittelemättömän ihastukseni ja ajatteli kait:

— Tuossapa istuu hurskaan näköinen kuulija ja kaikesta päättäen oikia Jumalan mies ja vielä päälle päätteeksi niin hyvännahkaisen näköinen. Minä lähden hänen puheilleen.

Mistä lie saanut tietää osoitteeni, sillä kerran kuulin naputusta oveltani, ja sisään astui pirkkalainen neitonen ja kaupitteli Sotahuutoa. Tämähän oli tervetullut keskeytys ikäviin lukuihini, niin että ilomielin otin tytön vastaan. Pyysin häntä istumaan, ja kohta oli vilkas keskustelu käynnissä. Emme puhuneet uskon asioista, vaan minä rupesin hienotuntoisesti utelemaan, mistä syystä hän oli liittynyt Pelastusarmeijaan. Vähitellen tyttö tunnusti, että hän oli

rakastunut syvästi erääseen poikaan, mutta tämä oli hänet hylännyt. Hän oli siitä parantumattomasti katkeroitunut. Lopulta hän turvautui Pelastusarmeijaan, ja sieltä hän oli löytänyt onnen, viihdytyksen ja lohdun.

— Nyt olen illoinen ja onnellinen, olen unohtanut katkerat pettymykseni ja turvaan Häneen, joka on lausunut: »tulkaa kaikki minun tyköni, jotka murheellisia ja surun painamia olette, niin minä tahdon teitä virvoittaa.»

Hellyin kuunnellessani neitosen oikeastaan sangen viatonta, vaikka häntä syvästi haavoittanutta seikkailua ensilemmen pyörteissä. Eihän surun suuruus johdu aiheen suuruudesta, vaan siitä, miten henkilö siihen on suhtautunut. Silitin hellästi hänen mustia kiharoitaan, niin hellästi ja niin *siveesti, siveesti, niin siveesti.*

Näytti vähän siltä, kuin minun osanottoni hänen suruunsa olisi tehnyt häneen lohduttavan vaikutuksen.

Mutta siinä akkunani alla oli kahdella rakastavalla parilla jokailtainen kohtaamispaikkansa eli »mööttinsä». Toisella herralla oli pitkävartiset, kiiltävät saappaat jalassa ja työttö hatussa. Hän oli keikarimainen sankari, jota sen tähden yleisesti sanottiin ratsumestariksi. Toinen nuori herra oli siviili, ja heidän naisensa olivat virastoissa tai konttoreissa työskenteleviä kauniita naisia. Siinä he kohtasivat toisensa ja lähtivät viettämään iltaansa Salpausselän ihanille rinteille. Muunlaisia huvituksia ei Lahti siihen aikaan tarjonnut. Aamulla taas parit ja minä kävimme Vesijärvässä uimassa. Emme yhdessä, sillä tapa ei ollut sellainen siihen aikaan, eikä kelläkään ollut uimapukua. Naiset uivat kaukana meistä, niin että täytyi käyttää kiikaria. Sellainen taas oli yleinen tapa maassamme, kun ei yhdessä saanut uida. — Nyt likaviemäri siinä paikassa oksentaa saastansa Vesijärveen ja aikaansa

vähintään pilkkukuumeen sille, joka sinne uskaltaa heittäytyä. — Kaikki muuttuu nykyään nopeasti Lahdessa.

Minulle alkoi tämä parittomuuteni pitkän päälle käydä ikäväksi. Eihän enää maistunut muulle kuin puulle silitellä niitä kauniin pelastusarmeijalaistytön mustia kiharoita. Eikä hän päässyt minun kanssani ihailemaan kuutamoa Jalkarannan metsiin, hänen kun piti hoitaa hallelujaa armeijan kokouksissa. Ja sitä paitsi hänen univormunsa siellä kuutamossa olisi tuntunut suorastaan sopimattomalta, melkein rienukselta. Elokuussa en jaksanut enää sietää ilotonta elämääni kuivien kirjojen parissa. Löysin Seurahuoneen vieraitten joukosta naisen, joka suostui kävelykumppanikseni. Ja nyt meitä oli kolme paria, jotka kuutamossa risteilimme Jalkarannan metsissä. Emme hakeneet toistemme seuraa, kiersimme päinvastoin toisiamme, sillä »olimme ittiämme täynnä», niinkuin hollolalainen sanoo. Sitä paitsi jo vanha laulu neuvoo, että tytön kanssa pitää aina olla kaksin. Kolmas tai useampi henkilö on aina vastukseksi ja haitaksi.

Siellä Jalkarannan metsissä tapaa joka paikassa syviä uurteita maastossa niinkuin kaikkialla Salpausselän pohjoisilla, jyrkillä rinteillä aina kauas itään päin. Esimerkiksi Vierumäellä. Itä-Suomessa niitä sanotaan »kankaanpadoiksi». Niiden reunoilla oli niin hempeää istuskella katselemassa, miten kuu virnisteli puitten oksien lomitse. Istuin kerran heilani kanssa tällaisen padan syrjällä, ja täysi kuu kierteli tavaan vahvuudella. Oli herttainen, pehmyt elokuun ilta. Haaveiltiin, haaveiltiin! Jo kuului jostakin toisen padan seutuvilta laulua:

— »Niin minä neitonen sinulle laulan kuin omalle kullalleni.»

Se oli ratsumestarin ääni. Kului hetkinen. Jo kuului toisen padan laidalta naisen ääni:

— »Sitten kutoa helskyttäisin papin paita-kangasta.

Kihlasormus se kiilteleisi, voi mua hullua neitosta.»

Molemmat parit olivat siis liikkeessä. Pitikö minun vaieta?

Olinhan minäkin laulaja miltei ammatiltani. Eihän toki. Kovalla äänellä minäkin paukasin:

— »Nyt on poika Hollolan kylillä, ai kylillä, ai kylillä, Nyt on poika Hollolan kylillä, ai neitoja katselemassa vain.»

Myönnän, että se oli kuin variksen rääkynä satakielten suloisessa kuorossa. Ehkäpä minä en ollutkaan niin silmittömästi rakastunut naiseeni kuin nuo kaksi muuta kavaljeeria.

Mutta missä ovat nyt nuo suloiset satakielet? Ei minulla ole aavistustakaan, elävätkö vielä armon ajassa, vaan seisovatko jo nyt eessä kasvon Kaikkivallan. Minulle on heistä jäänyt vain sellainen muisto, jota saksalaiset sanovat »verklungene Accorden» = häipyneitä sulosointuja. Minun kohdaltani nämä kuutamokohtaukset päättyivät perin onnellisesti. En joutunut kihloihin enkä naimisiin. Heilani sai paljon paremman miehen kuin konsanaan minä, ja elää ehkä vielä onnellisena tässä maailmassa.

Näin käy, kun elokuun kuutamossa elää:

Siveesti, siveesti, siveesti.

Mutta Lahti vetää minua yhä edelleenkin puoleensa. En pääse irti sen lumoista.

Oli minulla hyvä ystävä ja on vieläkin, vanha tuttava, hyvin kuuluisa kirjailija. Hän oli jollakin ihmeellisellä tavalla joutunut erään Lahden immen kanssa kirjeenvaihtoon. Mutta vaikka kirjailija kiihkeästi oli koettanut päästä impeä henkilökohtaisesti tapaamaan, niin siihen ei tämä ollut ilveellä millään suostunut. »Hankkikoon kirjailija muita naistuttavia, jos saa», oli immen vastaus aina. Mutta tämä vaivasi kirjailijaa kovasti. Hän rupesi luulemaan, että se immyt oli niin raihmainen, näivettyntyt ja toimessaan niin surkastunut, ettei ilennyt astua ihailijansa eteen.

Kun kaksi vuotta sitten pidettiin Salpausselän hiihtokisat,

ja minun piti lähteä sinne, pyysi kirjailija, että minä koettaisin tavata immyttä ja kertoisin sitten hänelle, oliko se impi niin perin kummituksen näköinen, ettei uskaltanut näyttäytyä. — Kohtalokasta on muuten lähettää toinen mies mieltiettyään tarkastelemaan ja tutkistelemaan. Sellaisesta saattaa koitua ikäviä jälkiseurauksia. — Tulin sitten Lahteen, ja immelle oli kirjailija lähettänyt sanan, että hän koettaisi saada tavata minut. Luulin näkeväni ja tapaavani kurttuisen, keuhkotautisen neitosen, jolla ei olisi minkäänlaisia naisellisia suosituksia. Mutta mikä ilmestys tulikaan eteeni! Salpauselältä vyöryi luokseni korkearintainen, komea impi, korskea kuin Saaban kuningatar. Hän tervehti minua, mutta minä häkellyin ja kysyin: »Suokaa anteeksi, en jaksa tuntea teitä.» En kuolemakseni saattanut ajatella, että tässä oli kirjailijan henkinen morsian. Minulla kun hänestä oli niin aivan erilainen kuva aivoissani.

— Kirjailija pyysi minua tulemaan teitä tapaamaan, vastasi impi.

— Tekö se sitten olette se kirjailijan kirjetuttava? Tuollainenko? En osannut teitä kuvitella tuollaiseksi.

— Minä se sittenkin olen, vastasi impi.

Lyhykäisesti ja todenmukaisesti minun täytyy mainita, että kisat sillä kertaa jäivät minulta seuraamatta. Mentiin immen kanssa kaupungille ja vietettiin päivä tutustumisen merkeissä. Oltiin ulkomuodoltammekin yhtä komeita; eivät Lahden katukäytävätkään tahtoneet riittää meidän kahden kävellä vierekkäin. Hän Saaban kuningatar, minä naiseen menevä Salomo-kuningas!

Impi parka, impi parka! Hänen asemansa on todellakin surkuteltava. Nyt kaksi kirjoituskykyistä ja kirjoitus-haluista miestä pommittaa impeä kirjeillä niin sakeasti, ettei posti jaksa viedä kaikkia perille. Ne häviävät teille tietämättömille, vaikka niissä on 4 markan postimerkit kuossa. Ei immellä enää ole aikaa katsella kuutamoina. Päivällä

ahkerassa ansiotyössä ja illalla vielä ahkerammassa kirjeitten kyhäämisessä. Immellä on päälle päätteeksi vielä niin kaunis käsiala, ettei Neitsyt Maariallakaan voinut olla kauniimpaa, jos hän nyt ollenkaan osasi kirjoittaa. Kirjailijalla ei vielä-kään ole ollut tilaisuutta häntä tavata. Impi vieroo minua-kin niin, että vain ani harvoin armosta saan hänet nähdä. Minäkin kun olen niin kaino ja saamaton naisten seurassa. Ujona joskus saavun Lahteen ja saan pitää seuraa parisen tuntia. Silloinkin kohtauksemme aina ovat olleet niin

siveitä, siveitä, siveitä,

niinkuin Lahdessa näyttää olevan tavallista.

Lahdessa suoriutuu elokuun kuutamossakin ilman komelluksia. Se aika on jo ammoin ollut ohi, jolloin Lahden tatsuunalla istuttiin riiarin polvella ja vaikkapa suudella napsittiinkin, mikä nyt on väärin sekä Jumalan että ihmisten edessä. Kun Lahdessa lähestyy nuorta naista puolta metriä lähemmäksi, alkaa hän matalalla äänellä möristä ja karkaa pakoon kuin pyöriäinen haikalaa.

Kun Lahtea muistelen, pakostakin runosuoneni rupeaa pulppuamaan, esim. näin:

Menneitä aikoja muistelen
 Niin mielelläni vielä,
 Niin moni armas tähtönen
 Minulle tuikkaa siellä.
 Ken mua seuraa retkelle
 Nyt Tuominiemen rannalle?

RETKEILEMÄÄN — EI RETKUAMAAN.

Nykymaailman aikaan on retkeileminen tullut päivän polttavimmaksi kysymykseksi. Ei enää tyydytä matkailuun mukavissa laivoissa ja yhtä mukavissa junissa ja vielä mukavammassa ja nopeammassa lentokoneissa. Ihmiset ovat kylästäyneet konekyytiin. He tahtovat itse panna omat koneensa, sekä jalkansa että käsivartensa toimeen ja valjastaa ne oman ruhonsa eteen. Vauhti ei täten tule olemaan yhtä nopea, mutta vaihtelevaisuus ja hauskuus sitä suurempi. Tämän olen kokenut omilla matkoillani. Kun kokonaisen kuukauden on istunut polkupyörän selässä, on ruumis puhdas kaikista mätäaineksista. Kun pari viikkoa on istunut kanootin salongissa ja melonut itsensä väsyksiin asti, tuntuu maailma suloista suloisemmalta. Mutta kun saman verran aikaa on ohjannut moottorivenettä, valtaa haukotus ihmisen, sillä matka on ollut ikävä, vaikka onkin saanut nähdä maailmaa enemmän ja lisäksi saanut ihailla kauniita maisemia. Ja kun kaksi viikkoa on päivittäin ajanut autossa, on ihminen täysin tylsä. Kone on auttamattomasti yksitoikkoinen vehje, joka tekee hyvän ja hyödyllisen työn, mutta ei suo itsetoiminnan iloa ihmiselle.

Nyt retkeileminen uhkaa syrjäyttää matkailun, tai oikeammin, uhkaa muuttaa matkailun retkeilyksi.

Retkeileminen on ihmisen, varsinkin nuoren miehen ja naisen, kaikkein oleellisimpia intohimoja. Kuka ei nuorena olisi halunnut päästä ulos avaraan maailmaan. Ne, jotka

eivät saata päästä hulmuamaan maailmalle, pyrkivät päästä liikkumaan edes jonkin verran ulos kotinurkistaan. Tämä halu ihmisissä on ollut huomattavissa maailman alusta saakka.

Vanhin ja kuuluisin matkakertomus on Troijan sankarin Odysseuksen retkestä laivallaan Troijasta kotiinsa Itakan saareen. Oikeastaanhan se ei olekaan mikään matkakertomus, onpahan vain kertomus hänen harharetkistään matkalla kotiin suuresta sodasta. Siis vallan uudenmallinen retkeilykertomus. Tuo vanha kettu olisi vallan hyvin tuntenut lyhimmän tien omalle saarelleen, mutta retkeilyn halu viekoitti häntä retkuamaan yli koko laajan Välimeren. Ja siellä hän sai kokea yhtä ja toista, niinkuin retkeilijä vieläkin saattaa joutua seikkailusta toiseen. Vaikka kyllä vanhan kansan miehet kokivat vieläkin ihmeellisempiä seikkailuja kuin nykyajan matkamies. Mitä sanotte sellaisestakin tapahtumasta, kuin että mies laivallaan erehdyksestä pujahti valaskalan vatsaan laivoineen päivineen. Mutta kun hän siellä pimeässä vatsassa teki tulen ja rupesi keittämään plörökahvit, oksensi valas hänet ulos suustaan, ja laiva lähti heti purjehtimaan täyttä hyrkyä väljemmille vesille. Siihen aikaan Välimerellä vielä uiskenteli valaita, ja kansalla oli vuorenvarma usko kaikkiin kummitusjuttuihin. Jos siis vielä tähän maailman aikoihin pyhimyksiä kruunattaisiin, niin varmasti Odysseuksesta tehtäisiin kaikkien retkeilijöitten suojeluspyhimys.

Juutalaiset ovat aina hamasta Abrahamista asti olleet intohimoisia retkeilijöitä. Mutta he eivät ole retkeilleet vain retkeilyn vuoksi, vaan he ovat siihen yhdistäneet aina samalla hyödyn ja afäärin. Niin he tekevät vielä tänä päivänäkin. Abraham teki myöskin pitkän retkeilyn Eufrat-laaksosta aina Kaanaanmaahan saakka hankkiakseen tuhansille lampaille mehevämpiä laidunmaita. Ja hän siinä onnistuikin. Abrahamin mukana kulki kokonainen kansa, suurempi joukkue kuin konsanaan millään retkeilyseurueella maassamme koskaan on ollut. Niin retkeilynhaluista tämä kansa edelleen-

kin oli, että se jo Kristuksen aikaan oli retkeilyt yli silloisen tunnetun maailman, aina vain liikeasioissa. Mutta järjesti se myöhemmin oikeita retkeilymatkojakin ilman hyödyn tarkoitusta. Se nimittäin vuosittain matkusti takaisin Kaanaan-maahan rukoillakseen Jerusalemin temppelissä Herraansa Zebaotia. Nykyään Saksan hallitus suorastaan pakottaa juutalaiset retkeilemään.

Vanhoissa itämaisissa tarinoissa kerrotaan myöskin yksityisten ihmisten privaattiretkistä. Niinpä kerran kuninkaan poika Intiassa läksi pitkälle retkelle vieraisiin maihin. Retki onnistui huonosti, niin että siitä muodostui aito retkue. — Hirvittävä sana tuo usein kuultu retkue. Se johtaa mieleen sanan retku, joten ihminen saa siitä sen käsityksen, että matkamiehet koko ajan kulkevat hienossa huitturissa. Siis kartettava sana suomenkielessä. — Kuninkaan poika retkeili ja retkusi ympäri maailmaa ja vietti aikansa lopultakin 10:n luokan mörskissä yhdessä muitten retkujen ja retkuttarien kanssa, niin että hän viimein päätti hakeutua oman pappansa ja mammansa luo kotimaahansa. Niin oli retkue turmellut hänen ulkomuotonsa, ettei kukaan häntä enää tuntenut kotona, paitsi pappa kuningas, joka salaa syötti poikaansa, vaatetti häntä ja suki häntä, niin että hän vihdoin oli kuninkaan pojan näköinen. Eikä enää lähtenyt uusille retkueille.

Vakituinen retkeilykansa jumalan armosta ovat sittenkin mustalaiset. He retkeilevät todellakin vain retkeilyn vuoksi, eivät suinkaan rikastuakseen. Kätkyestä hautaan saakka he retkeilevät, eivät lepää koskaan, vaeltavat maita mantereita ja tuntevat itsensä onnellisiksi vain retkillään. Mutta sama liikkumisen halu meitäkin suomalaisia viekoittelee retkille, vaikka me kykenemme pitämään tätä halua aisoissa. Mustalaisista ehkä sopisi sanoa, että he panevat toimeen retkueita. Eivätkä retkeilyjä. He laulavatkin:

»Mustalaiseksi olen syntynyt, koditonna kuljeskelen vain.»
Siinä on meidän ja mustalaisten erotus. Meillä on sentään kodit.

Olen tämän pitkän esipuheen laatinut vain sen tähden, että saisin todetuksi, että retkeilynhalu, joka meillä nyt on niin vauhdissaan, ei suinkaan pohjaudu tilapäiseen muotiin, vaan että sen juuret ovat paljon syvemmällä, nimittäin ihmisluonnon vastustamattomassa liikehtimishalussa. Se ei siis tule häviämään muodin mukana, vaan se tulee ehkä kohdakoin saamaan vieläkin valtavampia muotoja. Sillä mustalaisia me kaikki ihmiset olemme Herran edessä. Nekin, joilla on saimaansiniset silmät niinkuin minullakin.

Jo ennen kuin retkeilyt olivat muodissa, tein kanoottimatkoja, joita aina ilolla muistelen. Yhtä hauskoja ovat polkupyöräretket, mutta ne ovat nyt hengenvaaralliset, kun autot ovat vallanneet meidän maantiemme. Auton alle kun pyöräilijä jää, ei tule muu eteen kuin heti oikaista koipensa hiekkaiselle maantielle. Toista oli muinoin, kun joutui rat-taitten alle. Eihän sekään nyt aivan kivutonta ollut, kutkuttihan sellainenkin hieman ihmisen pintaa, mutta henki toki säilyi, eikä suomalainen hevonen niin raskas ole, että se olisi jaksanut katkaista edes miehen vasenta jalkaakaan. Kuorma-auto taas silmänräpäyksessä murtaa vaikkapa ukkomiehen selkärangan. Ne retkeilyt minä siis jätän tästä kertomuksesta syrjään. Hiihtomatkat Lappimme tuntureilla ovat tätä nykyä kaikkein korkeimmassa kurssissa. Mutta jätän nekin hiihtohullujen selostettavaksi. Rajoitun vain haaveilemaan yhdestä retkeilytavasta, joka nyt täyttää mieleni.

Äkkäsi silmäni kerran metsästysmatkoillani Päijänteen saaristossa kummallisen laivan, jonka nimi oli Oma Pirtti. Se oli tukkijunnujen uiva huvila. Eräs lauttausyhdistys oli rakennuttanut tukkilaisilleen erityisen laivan, jossa he asuivat kuin kotonaan. Se oli 14 metriä pitkä ja 5 m leveä. Siinä oli komea salonki, johon mahtui kuusitoista miestä nukkumaan, sillä vuoteita oli kaksi aina päällekkäin. Oli siinä sitä paitsi keittiökin ja kaksi hyttiä. Ja ne jätkät, jotka laivassa asustivat, eivät enää olleet ollenkaan jätkien näköisiääkään, vaan olivat

kuin mitkään ensiluokan matkustajat. Niin paljon se komea asunto muutti tukkijunnujen ulkomuotoa. Laiva oli rautalus ja olisi kestänyt siis pitkän iän. Niin ihastuin tähän alukseen, että hieroin kauppaa sen ostamiseksi. Siitä olisi tullut minulle uiva huvila eliniäkseni. Sovittiin jo kaupoista, mutta sitten rupesin epäilemään sitä Päijännettä liian pieneksi altaaksi, jos sen laineilla pitäisi viettää kaikki kesänsä. Jos se Oma Pirtti olisi kellunut Saimaalla, olisi se vielä nytkin omani. Mutta en minä ole yksin tällaisen uivan asunnon ihailija. Olen kuullut, että englantilaiset suurissa laumoissa viettävät kesäänsä rupaisen Thamesin rannoilla omissa aluksissaan. Laivat on kytketty rantaan kiinni ja niitä on pitkät rivit vierivieressä. Laivoistaan he aina lähtevät soutelemaan joelle, ehkäpä kalastelemaankin, jos nyt siitä joesta kaloja ollenkaan saa. Ja tällainen ahdas liikkuma-ala on heistä sitenkin ihanampi kuin kaikki hotelleissa oleilu ja maatiloilla oleskelu. Sen takia vain, että täällä he saavat aina olla töissä ja hommissa. — Miten paljon hauskeempaa heillä mahtaisikaan olla, jos saisivat kytkeä aluksensa kiinni jonkin saaren tai niemien nenään meidän laajojen vesistöjemme rantamilla.

Asui muinaisina vuosina Saimaan rannoilla eräs venäläinen ruhtinas Bariatintski. Hänet valtasi myöskin tällaisen uivan huvilan kaipuu. Hän osti suuren Saimaan lotjan, varusti sen kaikkein mukavuuksilla, laittoi siitä upean hotellin ja läksi ulos Saimaalle kesäänsä viettämään ja oli tyytyväinen elämäänsä.

Nyt on päähäni pälkähtänyt, että tällainen uiva huvila olisi vallan mainio retkeilijöitten käytettäväksi. Silloinhan siitä saisi nauttia ei vain yksi perhe, vaan kokonainen joukko ihmisiä. Ja ainahan on hauskeempi matkustaa suuressa joukossa kuin yksinään tai perheensä kanssa. Tällaisessa joukossa saa solmia uusia tuttavuuksia, usein hyvinkin hauskoja. Mikäpä estäisi solmimasta ikuisia liittoja tyttöjen ja poikien kesken, sillä sehän onkin tämän elämämme tärkein ja pakottavin tehtävä. Ja samalla hauskin.

Saimaalla kulkee jo monta niin sanottua tervahöyryä. Ne ovat leveitä ja pitkiä rumilaita, — suuren talon lihavian emäntien kalttaisia, — jotka verkalleen kulkevat pitkin vesistöä useinkin aina Helsinkiin saakka. Niillä on mahdotto- man suuri ruuma aivan kuin vanhan mätimateen vatsa. Jos tämän ruuman varustaa salongiksi, asettaa sinne makuusijat kahteen kerrokseen, niin sinne mahtuu sata henkeä nukkumaan. Laivan kansi on niin ikään laaja, niin että sinne saa laitetuksi avaran, katetun ruokasalin ynnä naisten osaston ja tupakkasalongin. Laiva kantaa ihmisiä loppumattomiin saakka. Asuu tällaisessa tervahöyryssä jo nytkin kokonaisia perheitä, vaikka ruuma on yksinomattain tavaroita täysi.

Ei koko maapallon päällä ole sopivampia vesiä tällaisen uivan huvilan purjehtia kuin meidän Suomessamme. Meillä on ensiksi Näsijärven vesistö. Tamperelaiset hoi, varustakaa itsellenne tällainen tervahöyry ja viekää ihmisiä tutustumaan kotijärvenne nähtävyyksiin! Tiedätte että pääsette aina Toisveden päähän saakka. Te lahtelaiset tehkää samoin ja viiteltekää Päijänteen selkiä myöten aina Jyväskylään saakka. Ja te Saimaan asukkaat, teillä on niin pitkät ja laveat reitit, ettei niistä ennätä puhuakaan.

Ei tällainen kulku saa muuttua vain matkustamiseksi. Jokaisen täytyy koko ajan olla toimessa, jotta ilo ilolle tuntuisi. Tervahöyry näet laskee ankkuriin, mihin ikänä haluttaa. Miehet lähtevät soutelemaan kalalle ja naiset myöskin. Miehet saavat hoitaa aina vuoroonsa kansimiehen tehtäviä, naiset taas niin ikään vuoroonsa hääraävät keittiössä ja tarjoilussa. Ei rasitukseksi, vaan ainoastaan virkistykseksi. Lavasta saattaa tehdä pitkiä retkeilyjä ympäristön merkillisiin paikkoihin ja palata yöksi taas omaan laivaansa. Ja kun kau- niille hiekkarannalle saavutaan, silloin niin miehet kuin naiset järveen puliskoimaan. Varmasti silloin lahti kiehuu ihmisiä kuin rokkapata herneitä.

Kauanko tällainen retki saa kestää? Ei kovinkaan kauan.

Jos reitti on lyhyt, riittää 10 päivää mainiosti. Saimaalla saattaa viipyä kaksi viikkoa, mutta ei juuri enempää. Siinä saa lomansa viettää ihastuttavimmalla tavalla eikä tarvitse pysytellä samassa talossa, niinkuin monien kesänviettäjien tähän asti on ollut pakko tehdä. Ja niitä on monta, joilla ei olekaan sen pitempää kesälomaa.

Täten saattaa tervahöyry tehdä 6 tai 7 retkeä kesässä ja siten useampi satanen ihmistä pääsee nauttimaan lomastaan mitä hauskimalla tavalla.

Varmasti tällainen matka ja retki ei tulisi sanottavasti kalliimmaksi kuin yhdessä paikassa olo kesällä. Juna tai laivamatkat kalliine piletteineen säästyisivät täten. Varsinkin soveltuisivat tällaiset retkeilyt mainiosti suurten kaupunkien ja tehdasyhteiskuntien työläisille, joilla ei ole suuria summia tuhlata kalliimpaa kesänviettoa varten.

Onhan meillä jo turistiklaiva, joka tekee vuoroja Päijänteellä. Mutta se ei ole retkeilyä varten aiottu, vaan etupäässä matkailua varten. Siis luontoon ja sen kauneuksien tutustumista varten. Mutta näillä tervahöyryillä olisi tarkoituksena etupäässä retkeily.

ERISKUMMALLINEN JUHANA.

Kaikkein mielenkiintoisimmat henkilöt matkoilla ovat vennonvieraat ihmiset tai sellaiset, jotka luonto on varustanut poikkeuksellisilla hengenlahjoilla eli, niinkuin heitä vieraskielisellä nimityksellä sanotaan, originaalit. Vieraat ihmiset tarjoavat aina erinomaisia tilaisuuksia tutustua uusiin sielullisiin ilmiöihin, sillä eihän yksikään ihminen ole kaikin puolin samanlainen kuin toinen. Aina heissä on jotakin heille ominaista varteenotettavaa. Originaalit taas joka hetki paljastavat uusia, arvaamattomia piirteitä, joita ei tavata kessään muussa.

Tällainen eriskummallinen olento oli vanha leikkitoverini ja kasvinkumppanini Juhana.

Hänellehän ulkomaailma oli kerrassaan olematon. Ei hän siihen kiinnittänyt kerrassaan minkäänlaista huomiota. Hän eli aina vain yksinomattain sielullista elämää. Ja se hänellä olikin tavattoman rikas. Hyvä lukupää hänellä oli ja tutkintonsa yliopistossa hän suoritti helposti. Mutta ulkomaailmassa hän ei päässyt vauvan tasoa paljонkaan korkeammalle. Kerron hänestä muutamia tapauksia, sillä minusta ne ovat sielutieteellisesti sängen mielenkiintoisia. Kerrassaan jonkin psykologisen tutkielman arvoisia. Tässä muutamia esimerkkejä Juhanan kolttosista.

Juhana asui Helsingissä erään kivimuurin neljännessä kerroksessa. Mutta harvoin Juhana sinne löysi. Tavallisesti hän soitti ovikelloa kolmannessa kerroksessa. Kun koti-apulainen oppi hänet tuntemaan, sanoi tämä yksikantaan:

- Herra asuu neljännessä kerroksessa.
- Suokaa anteeksi.

Kun Juhana taas heläytti kelloa viidennessä kerroksessa, sai hän sieltäkin saman neuvon, että hän asuu neljännessä kerroksessa.

Juhanalle ostettiin oma avain, mutta siitä oli vieläkin turmiollisemmat seuraukset. Juhana porasi avaimensa sekä kolmannen että viidennen kerroksen avaimenreiästä sisään. Kerrankin niin lujaan, että täytyi hakea seppä, ennenkuin hänen avaimensa saatiin heltämään lukosta.

Pääkaupungin katuja Juhana ei ilveellä millään oppinut tuntemaan. Ennenkuin hän löysi kotiinsa, kierteli ja harhaili hän pitkät ajat kaduilla ja pääsi vihdoinkin perille kyselemällä poliiseilta, missä se ja se katu sijaitsi. Kun iltasilla juhlista lähdettiin, voitiin Juhanaa kuljettaa pitkin kaupunkia hänen ollenkaan huomaamatta, että oltiin kerrassaan väärällä tolalla. Kun hän sitten pääsi ulko-ovesta sisään, hakeutui hän tietysti kolmanteen tai viidenteen kerrokseen.

Junamatkoilla Juhana oli aivan avuton. Siihen aikaan tapasivat Helsingin aamujuna ja Pietarin aamujuna toisensa Kaipiaisten asemalla. Mutta nyt oli niin järjestetty, että Helsingin juna ajoi oikealle puolen asemaravintolaa ja Pietarin juna toiselle puolelle. Juhana syödä mauskutteli Kaipiaisen aivan oivallista päivällistä. Häneltä unohtui taivas ja maa herkkujen ääressä. Kun junan piti sitten lähteä liikkeelle, lähti Juhanakin vaunuunsa. Mutta hän kiipesikin siihen junaan, joka lähti samaan suuntaan, mistä hän juuri oli tullut.

Juhana istuu kaikessa rauhassa sulattelemassa herkkuja, kun kuuli asemamiehen hokevan ikkunoihin: Simola, Simola, Simola. Juhana heräsi tajuntaan ja hoki junailijalle:

— Mutta minähän juuri tulenkin Simolasta. Mitä tässä nyt on tapahtunut?

— Te olette hypännyt väärään junaan, siinä selitys, virkkoi junailija tynnosti.

— Mutta missä nyt ovat minun matkatavarani?

— Ne menevät täyttä hyrkyä Helsinkiin.

Juhana myöhästyi päivän matkallaan, sille ei mahtanut mitään. Eikä Juhana sitä paljon surkeillutkaan, sillä hän oli tottunut kolttosiansa ja oli sitä paitsi intohimoinen matkailija. Kortteeripaikassakin tunnettiin Juhanan harharetket, niin että ne eivät herättäneet suurempaa huomiota.

Kaikkein hassunkurisin oli sittenkin Juhanan matka talvella Kuopiosta Helsinkiin. Sillä matkalla hänen kaikki kielteiset luonnonlahjansa viettivät riemukulkuaan.

Ei ollut siihen aikaan rautateitä Kuopioon saakka. Talvella piti matkustaa hevosella ja reellä, tuulessa ja tuiskussa ja tulipalopakkasissa, jos mieli Kuopiosta lähteä liikkeelle. Juhanan oli tapana hakeutua Haapamäen asemalle tavoitukseen junan. Matkan oli hän tehnyt monet kerrat. Nyt oli kyseessä viimeinen kerta, sillä seuraavana vuonna rautatie valmistui Kuopioon.

Juhanalla oli myötyrihevonen Kuopiosta saakka, ja ajuri sattui olemaan ensikertalainen tällä matkalla, niin ettei hän tiennyt matkan suunnista kerrassaan mitään. Juhana oli siis ohjaaja. Tulivat Jyväskylään. Kun sieltä läksivät, äkkäsi Juhana seminaarin rakennukset. Juhana huusi ajurille:

— Seisotapas hieman hevosta, en ole koskaan nähnyt näitä rakennuksia ennen, vaikka olenkin kulkenut tätä matkaa monta kertaa.

Seistiin siinä kotvan aikaa ja ihailtiin. Lähdettiin sitten taas liikkeelle ja ajettiin koko se ilta. Mentiin majataloon hevosta syöttämään. Kysyttiin majatalosta:

— Onko tästä vielä pitkä matka Haapamäelle?

— Haapamäellekö? Eihän tätä kautta Haapamäelle matkusteta. Mistä se herra tulee.

— Jyväskylästä.

— Sitten olette aivan väärällä tolalla. Tämä on Jämsän pitäjää.

Niin, Juhana oli ihaillut seminaarin rakennuksia, jotka sijaitsevat Jämsän maantien varrella eivätkä Haapamäen. Ei siis auttanut muu kuin jäädä yöksi. Sitten neuvottiin Juhanaa seuraavana päivänä hakeutumaan Orivedelle, jossa oli lähin rautatieasema. Juhana jäi majataloon yöksi, mikäs muu siinä auttoi. Seuraavana aamuna hän olisi jo päässyt Helsinkiin, jos olisi Haapamäelle löytänyt. Nyt hän avasi silmänsä eräässä Jämsän majatalossa, ja lähti kohta oikaisemaan kohti Orivettä.

Ajavat, ajavat sitten koko keskipäivän. Tulee ajaja vastaan. Juhana kysyy tältä:

— Onko pitkä matka vielä Orivedelle?

— Eihän täältä Orivedelle matkusteta. Olette jo ammin ajaneet tienhaarasta ohi.

— No hitto viekään! Mikäs nyt on lähin rautatieasema?

— Ajakaa Kangasalan asemalle.

Iltamyöhällä sitten Juhana saapui Kangasalle. Myötyrihevosella ei pääse kovaa kyytiä eteenpäin, kun täytyy syöttää hevosta tuntikaupoilla ja lepuuttaa sitä. Nyt paneutui Juhana taas levollisesti nukkumaan. Se oli hänen viides yönsä Kuopiosta lähdettyä.

Seuraavana päivänä Juhana vihdoinkin pääsi junaan kiinni, ja se toi hänet iltamyöhällä kuudentena matkapäivänä Helsinkiin.

Juhana otti ajurin ja sanoi osoitteensa: Makasiininkatu 7.

Mutta ajuri lienee kuullut väärin ja ajoikin Juhanan Kruununhakaan Maneesikadulle. Ei hetkeäkään Juhana huomannut, että mentiin väärään suuntaan, vaan istui ja kehräsi tyytyväisenä reessä iloiten, että vihdoinkin oli perillä kyttyräselkäisen matkan perästä. Kun tultiin Maneesikadulle, ei Juhana tuntenutkaan taloa samaksi, jossa jo monta vuotta oli asunut. Nyt hän kiivastui ja tiuskasi:

- En minä tässä asu. Se on kasarmia vastapäätä.
- Tuossa on kasarmi, näytti vossikka.
- Onko se Kaartinkasarmi?
- Ei, se on Uudenmaankasarmi.
- Ajakaa tuulen voimalla Kaartinkasarmin luo, huusi

Juhana ylen hermostuneena.

Vossikka ajoi sitten Makasiininkadulle. Juhana tunsu nyt oman kortteeritalonsa ja lähti raapustamaan tavaroitaan toiseen kerrokseen. Soitti ovikelloa. Kaikki asukkaat jo nukuivat, sillä Juhanaa oli jo kaksi päivää turhaan odotettu saapuvaksi ja ajateltiin, että hänelle olikin sattunut voittamaton este.

Kotiapulainen veti vähän verhoa päällensä ja lähti avaamaan. Kauhukseen hän näki, että tuttu Juhana makasi pitkin pituuttaan eteisen lattialla. Hän hyökkäsi emännän luo kertomaan, että Juhana oli vihdoin saapunut, mutta makasi tukkihupalassa eteisen lattialla. Koko perhekunta hälyytettiin jalkeille ja kaikki läksivät auttamaan Juhanaa parkaa. Siellä hän oli polvillaan matkatavaroitten vieressä eikä uskaltanut nousta pystyyn, sillä pimeässä hän oli kompastunut omiin tavaroihinsa ja retkahtanut pitkälleen juuri samassa silmänräpäyksessä, kun kotiapulainen avasi oven. Nyt Juhana miehissä nostettiin pystyyn ja vietiin huoneisiin. Samalla alkoi ankara kuulustelu siitä, miksi Juhana oli viipynyt niin tavattoman kauan matkalla. Juhanan täytyi juurta jaksain kertoa kaikki kommelluksensa ja hänen täytyi käsi sydämellään vannoa, ettei hän ollut nauttinut tippaakaan

alkoholia paitsi yhden puolikkaan olutta Riihimäen asemalla. Annettiin siis Juhanelle anteeksi ja pyydettiin ystävällisesti istumaan illalliselle. Kaikki muut asukkaat olivat Juhanan vanhoja tuttavuuksia, jotka tunsivat hänet paremmin kuin hän itse. Sen tähden he ymmärsivät tuomita Juhanaa lieventävien asiainhaarain valossa.

Olimme päättäneet lähteä kanoottiretkelyle Iisalmen ja Nilsiä reiteille. Meitä oli neljä uljasta urosta ja yksi englantilaissyntyinen rouva. Heräsi kysymys, otetaanko Juhana kuudenneksi? Kyllähän me tiesimme, että Juhana olisi paljon vastustakin, mutta tiesimme myös, että hän oli mitä henkevin matkatoveri, joka muun muassa osasi nauramisen taidon paremmin kuin kukaan muu. Hän nauroi niin kovaäänisesti ja niin avosuisesti, että syödessä häneltä näkyivät mansikatkin vielä senttimetrin kurkuspäästä alaspäin. Lähetimme Juhanelle sanan, että hän kanootteineen saapuisi Iisalmeen määräpäivänä. Juhana saapui, mutta millaisessa asussa! Hänellä oli seuraavanlainen urheilupuku: Päässä vanha lieriluuhi, yllänsä pitkäliepeinen bonšuuuri ja jalassaan mustat puolikengät. Juhana otettiin sydämellisin nauruin vastaan. Omasta mielestään hän oli kaikin puolin tarkoituksen mukaisessa puvussa.

Läksimme sitten melomaan. Ensimmäisestä koskesta ei Juhana päässyt millään ilveellä ylös. Hän hyökkäsi kohti kuohuja vimmatulla voimalla. Kuohutpa käänsivät hänen kanoottinsa heti ympäri, ja Juhana parka solui virran mukana alas suvantoon. Neuvottiin Juhanaa, miten hänen piti ohjata alustaan, ettei virta saisi häntä valtoihinsa. Ei ollut apua. Juhanelle kävi aina vain samalla tavalla. Sinne virta hänet lykkäsi suvantoon.

Me kovenimme Juhanelle ja sanoimme hänelle, että hänen

miehisenä miehenä tulisi hävetä, kun rouvakin jo toisella yrityksellä pääsi kosken niskaan. Mutta tästä Juhana suuttui ja julmistui. Vimmatusti hän hyökkäsi kosken kimppuun, mutta nyt koskikin jo suuttui. Se yhden äkin pyöräytti Juhanan kanootin nurin. Sinne se tyhjä kanootti sitten läksi viiltelemään alas suvantoon, ja Juhana jäi peukaloillaan soutamaan virtaisessa vedessä. Juhana tarttui rannan ruohoihin kiinni ja pääsi kuivalle. Me tavoitimme kanootin ja sousimme senkin rantaan. Kaikki Juhanan irtonaiset kapis-tukset virta vei ikiajoiksi. Sinne menivät tupakat ja sukat ja piippu. Juhana seiso tyrmistyneenä rannalla ja väitti, että hän oli aivan märkä. Bonšuurikin raskas kuin kivi.

Mentiin mökkiin kuivattamaan Juhanaa. Mutta mökin ovi oli niin matala, ettei Juhana märissä vaatteissaan voinut koukistua kylliksi, vaan tuli takaperin sisään. Mökin väki huudahti:

— Katohan tuota, kun p— eiläpäin tungeksen tupaan.

Juhana riisuttiin alasti ja lainattiin isännältä paita ja sini-set alushousut. Niissä se Juhana tepasteli sitten sen ilta-myöhän. Hänen pukunsa pantiin saunaan kuivumaan, sillä saunaa parasta aikaa lämmitettiin.

Nyt tapahtui ihme. Kun me viisi miestä mentiin saunaan, kerääntyivät sekä mökin että naapurien kaikki naishenkilöt katsomaan, mitenkä ne Helsingin herrat kylpevät. Niitä oli ovelta vanhoja akkoja, nuoria tyttöjä ja pikkulapsia niin paljon kuin oveen mahtui. Kaikki ainoastaan naisia. Meitä kristityitä miehiä hieman hävetti, kun nuo pakanalliset akat meitä mulkoilivat ihmettelevin silmin. Pidettiin neuvottelu, mitä tehdä? Mutta emmehän ilenneet heitä ajaa uloskaan, kun ottivat kylvyn niin viattomalta kannalta ja samoin alastomuuden. — Ehkäpä ne Iisalmen akat eivät olekaan Aatamin ja Eevan rintaperillisiä, vaan elävät vieläkin alkuperäisessä paratiisissa. — Me siis riisuimme rohkeasti itsemme ilki-alastomiksi, mutta Juhanaa hävetti. Hän oli saanut niin

huolellisen kasvatuksen, ettei hän hirvinnyt esiintyä naisten edessä ilkosillaan. Hän istui koko ajan saunan penkillä sinisissä, isännältä lainaamissaan housuissa ja paidassa. Me taas kylvimme perusteellisesti, niinkuin paratiisissa ruukataan. Juhana käänteli vain märkiä vaatteitaan uunin lämpimässä.

Tuli sitten meidän rouvamme vuoro. Kun akat taas piirittivät oven aukon, ajoi rouva heidät heti ulos. Akat tulivat tupaan ja sanoivat:

— Olipas se rouva ylypee, kun ei antanna mejän katella kylypemistään. Nuo herrat olivat nöyrempiä. — Paitsi tietysti Juhana, jonka puolesta me pyysimme anteeksi, kun Juhana ei siedä äkeetä löylyä.

Juhana ei milloinkaan päässyt kanoottiinsa auttamatta eikä milloinkaan siitä ulos nostamatta. Eikä hän koskaan ottanut osaa kanoottien kantamiseen sivu äkäisten koskien. Ainoa, minkä hän teki, oli, että hän kantoi oman melansa, näennäisesti ylpeänä tästä urotyöstään, kaikkein viimeispänä koko roikasta.

Nilsin reitillä alkoivat virrat vetää kanootteja, ja kosket syöksivät ne alas vähän vinhaa vauhtia. Nyt tuli Juhanalle ilon päivät, kun ei tarvinnut hiki hatussa meloa. Lukemattomia koskia laskettiin, aivan tuntemattomiakin. Käytiin vain ensin rannoilla tutkimassa, missä ne pahimmat ryöpyt mylertävät ja sitten kuolemaa pelkäämättä syöstiin koskiin. Kanootti on maailman paras vehje valvomaan aaltoja. Jos vähänkin osaa pitää perää, niin ei aalto pääse karkaamaan kanoottiin. Mutta Juhana ei milloinkaan vaivautunut tarkastelemaan rantoja. Hän istui itsepäisesti aluksessaan ja antoi meidän hoitaa tutkimuksiamme. Sitten hän lähti umpimähkään viimeisenä miehenä solumaan koskista alas. Oli kerrassaan hassunkurista nähdä hänen koskenlaskuaan. Hän ei ohjannut venettään ollenkaan. Antoi sen tehtävän täydelleen virralle itselleen. Virta oli joskus hänelle kohtelias,

mutta useimmiten se leikitteli Juhanan kanssa. Muun muassa sillä lailla, että se pyöräytti kanootin kulkemaan perä edellä ja kokka perästä. Takaperin se Juhana useat kosket laski. Ainoastaan kerran rouvamme piti hänelle seuraa. Yhtä säännöllisesti Juhana tuli alas täydessä vesilastissa. Mistä hän ne vedet koppasi, sitä emme voineet ymmärtää, me kun aina pääsimme kuivina alas. Mutta joka kosken alla meni aikaa, ennenkuin Juhana saatiin kuivaksi. Aina hänen kauan aikaa oli pakko esiintyä sinisissä lainahousuissa, sillä kaikilla isännillä siinä maanääressä oli siniset aluspöksyt.

Oli laskettu koski ja Juhana taas kostunut. Seuraavan kosken sulki tukkiruuhka, niin että täytyi kantaa kanootit sen sivu. Juhana ja rouva olivat menneet läheiseen mökkiin pyytämään lämmintä kahvia viluunsa. Tehtyämme työmme läksimme mekin ukkomiehet mökkiin saadaksemme virkistystä. Meitä kohtasi se surusanoma, että mökin akalta jalka oli mennyt poikki eikä siis voitu saada kahvia. Minua epäilytti tuo uutinen, sillä vaimo oli erittäin virkun ja iloisen näköinen, ja lapsi imi äitiään posket hehkuvina. Rupesin tutkimaan naista, ja sainkin viimein ulos totuuden. Vaimo oli äskettäin synnyttänyt lapsen eikä vielä ollut ehtinyt käydä papilla kirkoittamassa itseään. Sellaisista naisista sanotaan, että heillä on jalka poikki. Se merkitsee tavallisella kielellä, että he ovat saastaisia olentoja, eivätkä saa koskea mihinkään esineisiin, sillä silloin kaikki, jotka niihin esineisiin tarttuvat, tulevat saastutetuiksi. Me kaikki hämmästyimme ja kauhistuimme tällaista saastaista mielettömyyttä. Nainenko, joka synnyttää lapsen, on saastainen olento? Englantilaissyntyinen rouva ei lakannut ihmettelemästä. Ei Juhanaakaan nauranut, hän vain värisi sekä vilusta ja märkyydestä että myös siveellisestä suuttumuksesta. Tuumailtiin: eivätkö naisasiayhdistykset kykene poistamaan tätä niin syvästi naista loukkaavaa oppia? Eivätkö uskalla nousta taisteluun tätä huihmaavaa typeryyttä vastaan?

Koetimme selittää naiselle, ettemme pidä häntä mitenkään saastutettuna.

Eivät auttaneet mitkään selitykset. Äiti ei noussut vuoteestaan. Mies oli kalassa eikä siis saatu häntä kahvia keittämään. Sitä paitsi kahvipannukin oli jo saastutettu vaimon kosketuksista. Omituista, ettei kirkko pidä isää saastaisena olentona, kun hän on lapsen siittänyt. Ei meitä miehiä mikään saastuta tässä maailmassa. Me emme lankea koskaan, me kuljemme aina pystypäänä; mutta naisparat, ne lankeavat aina, olivatpa miten *vihittyjä pyhään* avioliittoon. Ja kumminkin meidän naiseimme täyttävät kirkkomme jumalanpalveluksen aikana?

Kahvia emme siis saaneet rukoilemallakaan, vaikka meillä oli ainekset mukanamme ja Juhana mahdollisesti olisi osannut kahvin keittää, jos vain pannu olisi ollut jostakin saatavissa. Saastainen äiti ei ryhtynyt mihinkään toimiin; toivoi vain, että me pikimmittäin poistuisimme hänen saastutetusta mökistään. Ja niin meidän täytyi paeta mökistä kuivin suin.

Tultiin Somsankoskelle. Siellä myllynpato kulki yli kosken niskan. Pato oli korkea, ja mahtava aallonharja vyöryi padon yli kuin oriin harja sen kaulalle. Uskaltaako laskea padosta, oli ankara kysymyksemme? Jos kanootin köli tarttuu padon selkään kiinni, silloin hukka perii. Entä jos kanootti tupsahtaa padon alla umpisokkeloon, miten silloin käy? Vaarallinen oli tilanne, mutta päätettiin sittenkin koettaa. Entä jos vielä padon alla on kiviä, niin silloinhan varmasti kanootti menee murskaksi ja laskija joutuu laskemaan lopun matkan oman ruumiinsa varassa!

Kaiken varalta palkattiin kosken alle kaksi miestä vahtiin veneessä ja korjaamaan mahdolliset ruumiit kuivalle maalle.

Minun piti lähteä ensimmäisenä koettamaan, miten lasku onnistuisi. Kättelin kaikkia tovereitani, lähetin terveiseni kaikille sukulaisilleni ja tuttavilleni, viimeiset terveiseni, ja

läksin ryöppyyn. Juhanalta vaadin lupausta, ettei hän saanut mennä koskea laskemaan, johon hän taas puolestaan ei millään ehdolla tahtonut suostua. Juhana näet oli vallan pelkäämätön, uljas mies, sillä hän ei ymmärtänyt pelätä mitään. Hän eli tässä maailmassa aina henkensä kaupalla, vaaraa hän ei kyennyt välttämään eikä välittänyt välttää, vaan jätti henkensä täydelleen Herran haltuun.

Näin kuolemaan valmistuneena läksin sitten yrittämään. Ei tarttunut köli padonharjaan kiinni, ei kanootti tavannut kiviä padon alla, mutta hupsahti niin syvälle aallokkoon, että se siinä silmänräpäyksessä täyttyi vedellä. Painoin siihen aikaan hyvin paljon päälle 100 kilon. Pääsin koskesta vahingoittumattomana alas ja sousin rantaan tyhjentämään kanoottiani.

Seuraava laskija oli rouvamme. Hänen kävi hyvin ja samoin kävi kaikille muillekin matkatovereillemme. Mutta Juhana, joka kaikissa pienemmissäkin koskissa oli päässyt vesilastiin, kuinka hänen kävisi? Yhdessä koetimme häntä estellä, mutta Juhana hirmustui ja huusi: »Minäkö olisin pekkoja huonompi». Kysyttiin Juhanalta, oliko hän salakihloissa, jotta voisimme ilmoittaa morsiamelle hänen surullisesta hengenlähdestään. Juhana vannoi, että hän oli vallan vapaa mies eikä naisista mitään tiennyt. Ei auttanut muu kuin laskea Juhana koskeen. Sanottiin hänelle, ettei hän ollenkaan meloisi, vaan antaisi kosken hoitaa koko toimituksen mielensä mukaan. Ja Juhana tottelikin tätä viimeistä ohjetta. Vähitellen solui Juhanan kanootti patoa kohti. Me seisoiimme sydän kurkussa rannalla valmiina auttamaan, jos vain siihen kykenisimme. Venemiehille vilkutettiin, että he olisivat erityisesti valppaina. Jo Juhana hupsahti padolta alas.

Nyt tapahtui iloinen ihme. Juhana laski kosken saamatta pisaraakaan vettä kanoottiinsa, silloin kun me muut kaikki olimme tulleet vesilastissa alas. Ja nyt Juhana nauroi. Nyt näkyi häneltä koko kurkunkpää kidasta. Ja syytähän hänellä

olikin iloonsa. Nyt hän tyynesti saattoi muistella kummelluksiaan edellisissä, pienissä koskissa.

Matkamme viimeisen kosken hän sentään tapansa mukaan laski takaperin ja aivan täydessä vesilastissa.

Kaikista kummelluksistaan huolimatta Juhana sittenkin jäi henkiin ja eli sitten vielä monta vuotta armon ajassa. Nyt ei Juhana enää tuota iloa tuttavilleen, sillä hän on poistunut tähtitaivasiin, jonka sokkeloissa hän osannee kulkea paremmin kuin tässä matoisessa maailmassa.

LAPPALAISTEN PARISSA.

Kerrassaan omituista on, että me suomalaiset niin perin vähäsen tunnemme lappalaisia ja tiedämme heidän oloistaan. Varsinkin me helsinkiläiset. Tuore esimerkki siitä on se mahdollon yleisötulva, mikä lappalaisviikon aikana helmikuussa 1936 suuntautui lappalaisten leirille Kaisaniemeen. Kymmeniä tuhansia ihmisiä seisoj jonossa pakkasessa; täysikasvuisia ja lapsia tuntikaupalla päästäkseni näkemään sekä lappalaisia että heidän porojaan. Ja sittenkin, onhan Helsinki alkujaan lappalaisasutusta. Täällähän on Lapinlahti ja Lapinlahden katu. Helsingin lähimmässä ympäristössä on Lappböleträsk, ja Keravakin kuuluu olevan lappalainen sana. Mutta nyt ovat lappalaiset kaikonneet niin kauas pohjoiseen, että niitä tavataan vain Enontekiön, Utsjoen, Inarin ja Petsamon Lapissa. Etelä-Lapissakaan ei enää lappalaista asutusta ole. Toista on Ruotsissa ja Norjassa. Näissä maissa on lappalaisia kymmenen kertaa niin paljon kuin meillä Suomessa. Meillä lappalaisten lukumäärä on supistunut alle kahdentuhannen, naapurimaissamme niitä on yli 20 tuhatta. Vielä 1500-luvulla lappalaisia oli aina Rantasalmella asti, jossa puhutaan poroaidoista. 1600-luvulla taas asui lappalaisia vielä sekä Iisalmessa että Rautalammilla. Ei niin, että lappalaiset olisivat hävinneet sukupuuttoon näiltä mailta, vaan ovat ne sulautuneet suomalaisiin. Onhan siellä Itä-Suomessa Lappalaisten suku todistamassa, että juuri niin on käynyt. Lappalaiset ovat siis sulautuneet suomalaisiin, eivätkä siirtyneet pois tai

kuolleet sukupuuttoon. Sen sijaan tavataan puhdasverisiä lappalaisia Ruotsissa niinkin etelässä kuin Jämtlannissa ja Värmlannissa, siis jokseenkin Porin ja Vaasan leveysasteilla. Norjan lappalaiset ovat pienempiä kuin meidän lappalaisemme juuri siitä syystä, että he ovat puhdasrotuisia eivätkä sulautuneita norjalaisiin. Kun näin Hammerfestin kaupungissa, maailman pohjoisimmassa kaupungissa, jättiläismäisiä norjalaisia suloisessa sovussa kääpiömäisten lappalaisten seurassa, selvisi minulle, että avioliitot näitten välillä ovat luonnottomia. Eihän bernhardilaiskoirakaan kykene saamaan penikoita foxterrierin kanssa. Ainoastaan Nordkapissa tapasin nuorukaisen, jonka isä oli pikkuihminen lappalainen, mutta äiti norjalainen. Poika oli pitkä kuin norjalainen, mutta hänen piirteensä olivat täysin lappalaisen.

Ensimmäiset lappalaiset ja ensimmäisen lappalaiskodan näin juuri Norjassa. Matkustin turistilaivassa pitkin Norjan rannikkoa. Matkustajia oli kaikilta maailman ääriältä, Englannista, Amerikasta, Ranskasta ja Saksasta, Norjasta ei yhtään. Tulimme Norjan jylhimpään vuonoon, Lyngenfjordiin, sen aivan syvimpään pohjukkaan, juuri vain tavataksemme lappalaisia. Astuttiin maihin ja läksimme kapuamaan mäelle, jossa lappalaisilla oli kotansa ja leirinsä. Välitin ulkomaalaisille muistoesineitten ostoja, sillä Norjan lappalaiset osaavat suomea yhtä hyvin kuin sekä sinä että minä täällä Etelä-Suomessa. Puhuvat vain Peräpohjolan murretta. He juovat maitua eivätkä maitoa, ja heillä on luottua norjalaisten kaupungissa eikä luottoa. Kun ulkomaalaiset olivat tehneet kauppansa, jäin vielä hetkeksi puhelemaan lappalaisten kotaan. Asui siellä kodassa kolme perhettä, kolme aviovaimoa mukuloineen päivineen. Eräällä vaimolla oli piippu hampaissa. Kysyin:

- Kelpaako rouville sikari?
- Ne, ne vasta kelpaavatkin.

Vein kullekin akalle — niinkuin heitä siellä sanottiin — sikarin, mutta vanhin rouva sanoi:

— Minä säästän sikarini miehelleni, joka lähti noita ulkolaisia saattamaan.

Vein heti akalle toisen, jonka hän asetti vierelleen jakkuralle odottamaan rakkaan ukkonsa kotiintuloa. Tästä oli seurauksena, että minun täytyi antaa jokaiselle akalle toinen sikari odottamaan heidän ukkojaan. Akat puraista nappasivat heti sikarin tyvet poikki, ja minä kohteliaana kavaljeerina kiersin sytyttämässä heidän sikariaan. Siinä sitten kyyhötettiin, kolme akkaa ja minä, ja kaikilla sikarit suussa, ja savupilvet tuprusivat sankkoina pilvinä hehkuvista sika-reista.

Se nuorin rouva oli kiihkoisin tupakanpolttaja. Posket kuopalla hän imi sikariaan, niin että kun me muut vielä olimme keskivälillä, hänellä oli jo hiipuva pätkä suussaan. Ei malttanut, pisti toisen sikarin, sen miehelleen säästämänsä suuhunsa, ja minun täytyi luovuttaa viimeinen sikarini hänelle, jottei mies kotiin tultuaan olisi pieksänyt ahnasta akkaansa. Poltettiin niin utakasti, että savupilvi nousi sakeana kuin kantakirjaoriin häntä ylös kodan lakeisesta.

Minä en kysellyt muuta akoilta kuin miten kolme äitiä saattoi asua riitelemättä samassa kodassa:

— Montako kertaa päivässä te riitelette keskenänne?

— Ei tok yhtään kertaa.

— Mutta sitä minä vain en usko. Sehän on aivan luonnotonta. Teillä on kaikilla lapsenne. Jos toiset lapset riitelevät keskenään, varmaan silloin äidit pitävät omiensa puolta. Syntyy sananharkka ja siitä sukeutuu tuima riita. Siellä etelässä äidit riitelevät keskenään vaikkapa asuisivat rakennusten eri kerroksissa. En usko, en usko!

— Ei meidän kannata riidellä milloinkaan; mitäs tästä elämästä syntyisikään, jos me kolme akkaa riideltäisiin. Eihän täällä olisi rauhan hetkeäkään.

Kun ukkomiehet palasivat kodalle, utelin uudelleen heiltä, että eivätkö teidän akkanne riitele koskaan?

— Eivät milloinkaan. Joskus vain, kun oikein kovalle ottaa, lähtevät akat tunturille kauas kodasta ja siellä he papattavat aikansa kirkkaan taivaan alla, eivätkä sitä kuule muut kuin yksin jumala taivaassa. Kun sitten ovat papattaneet niin kauan, että kyyneleet rupeavat virtaamaan silmistä, palaavat he käsi kädessä kodalle ja ovat mitä parhaimmat ystävät.

— Kyllä se jumala tiesi, minkä se teki, kun lahjoitti kyyneleet naisille. Niitten mukana valuu aina paha sisu ulos ruumiista, minä sanoin. Viisaasti sanottu, vai mitä?

— Niin vain, niin vain, vatkuttivat ukot.

Lappalaiset ovat maailman hiljaisinta ja hienotunteisinta väkeä. Ei siellä tapaa rikollisia ihmisiä. Ainoa paha työ, mikä heiltä syntyy, on proovarkaus. Mutta onkos ihme, että sellaista joskus sattuu? Siellä seisoo neljä tuhatta poroa yhdessä laumassa. Jos silloin sattuu, että joku erehdyksessä tarttuu vieraan miehen poroa sarvista kiinni ja retuuttaa sen omaan aitaukseen, niin eihän se oikeastaan ole rikos eikä mikään. Lappalaiset sopivatkin tällaiset asiat keskenään. Joskus vain käy niin, että syntyy käräjät.

Eräs nuori tuomari kertoi tällaisesta tapauksesta seuraavaa:

Jussi Morottaja oli kerran erehdyksestä taluttanut vieraan poron kotiinsa. Poliisi tarttui asiaan ja haastoi Jussin oikeuteen. Käräjäpaikka oli kaukana. Sinne piti ajaa poroilla. Lähdettiin miehissä liikkeelle. Ensin ajoi pulkassa poliisi, sitten tuli tuomari, hänen perässään ajoi Jussi Morottaja ja viimeisessä ahkiassa kyykötöti vanginvartija. Näin sitä mentiin halki soitten ja jänkien. Yövyttiin rakovalkean ääressä ja juteltiin hyvinä ystävinä. Siellä Jussi kertoi koko asian juurta jaksain valehtelematta ja kielastelematta. Kun vihdoin saavuttiin käräjäpaikalle, oli asia aivan selvä. Tuomari

kirjoitti pöytäkirjan vain puhtaaksi, rapsautti Jussille lievän sakon ja sitten taas lähdettiin kotimatkalle samassa järjestyksessä kuin oli tultukin. Poliisi ensin, vanginvartija viimeisenä. Näin hyvin sitä Lapissa suoriudutaan kaikessa ystävyydessä.

Mutta jos lappalainen oleilee kaukana muilla mailla, niin tarttuvathan häneenkin toisenlaiset tavat. Minun piti kerran Paatsjoen niskasta, Virtaniemestä, lähteä jalkapatikkamatkalle yli aapojen, yli soitten ja jänkien, kahden päivän reissulle. Meillä oli paljon kannettavaa, niin että täytyi palkata kantajia. Heitä saatiinkin kolme kappaletta. Vanhin oli Valle nimeltään, suomalaisen näköinen, vaikka kovin lyhytkasvuinen, varmasti suomalaista sekaverta. Toinen oli pitkä, suloisen näköinen nuorukainen, Sarre nimeltään, niin suomalaisen näköinen, että jos hänet olisi puettu suomalaiseen pukuun, ei kukaan olisi huomannut hänessä minkäänlaisia lappalaisen tuntomerkkejä. Tämäkin todistaa, että Peräpohjolan lappalaiset ovat suomalaista sekarotua ja peräpohjalaiset itsekkin lappalaissekoa. Mutta oli siellä yksi, joka oli aito lappalainen. Musta kankea tukka, mustat silmät, ulkonevat poskipäät, hieman vinot silmät. Hän oli nimeltään Sammeli Morottaja. Kun minä hänen kanssaan ryhdyin sopimaan kantomatoista, tokaisi hän minulle seuraavan yllättävän letkauksen:

— Huono lintu, joka ei jaksa omia höyheniään kantaa.

Olin hämmästynyt lappalaisen nokkaviisaasta sutkauksesta, vaikka ihailinkin sananparren nasevuutta. Selitys hänen julkeuteensa seurasi matkan varrella. Tallusteltiin sittemmin yhdessä viisi miestä, kaikilla kantamukset selässä. Meitä oli näet kaksi matkamiestä ja kolme kantajaa.

Matkan varrella sitten ruokailtiin ja juotiin kahvia nuotiotulien ääressä. Lappalaiset ovat mainioita kahvinkeittäjiä, ja kahvia juotiin aina tuohisista, niin että koivunkuoren hiutaleita olivat huulet aina täynnään. Kerran nuotio-

tulen ääressä tuo aito lappalainen Morottaja pisti lauluksi. Se ei suinkaan ollut mikään lappalaisten joiku, vaan kuuluu päinvastoin näin:

»Da kommt ein Vogel geflogen» —

joka ei ole lapinkieltä, vaan silkkaa saksaa. Se on suomeksi-kin käännetty ja kuuluu: »Tule lentäen lintu, laske jalkojeni luo, Hänen nokassa lippu, äidin tervehdyksen tuo.» Hämmästyksestä kavahdin pystyyn ja tiukkasin Morottajalta, mistä hän oli tämän laulun oppinut? Ei vastausta. Kysyin Sarrelta. Sarre vain hymyili, eikä virkkanut sanaakaan. Vihdoin vanha Valle ilmaisi, että Morottaja oli kokonaisen vuoden ollut näyttelyesineenä Berliinin eläintarhassa. Siellä hän oli oppinut tämän laulun ja sieltä hän oli saanut tuon ei-lappalaisen julkeuden. Morottaja oli saanut muitakin saksalaisia tapoja, joista nyt tässä yhteydessä ei sen enempää. Mutta lappalaisena näyttelyesineenä hän oli ensiluokkainen, sillä parempaa aitolappalaista tyyppiä ei olisi saatu koko Inarin Lapista.

Saavuimme sitten Petsamon kolttien sekaan. He ovat partaniekkoja, eivätkä siis meidän lappalaisia, joilla on hyvin huono parrankasvu. Koltat ovat saaneet partansa venäläisiltä munkeilta ja karjalaisilta. Koltat ovat hoikempia kuin meidän lappalaisemme. Venäläisten munkkien joukossa on aina ollut joku Rasputin!

»RAKASTA VIHOLLISTAKIN.»

Me laulajat olemme joskus kyenneet karistamaan päälämmemme ihmisissä vallitsevan veljesvihankin. Lauletaanhan, että laulu jaloja aatteita luo, laulu syömmen aukaisee. Laulu, soitto ja musiikki ovat kansainvälistä omaisuutta; ne liitävät yhteen, mitä muut aatteet repivät palasiksi.

Eräs tapahtuma kerran Ylioppilaskunnan laulajien konsertin jälkeen todistaa laulun saavan aikaan sovinnonkaipuun vihaveljestenkin välillä.

Oltiin konsertin jälkeen illatsussa ylioppilastalossa. Oli hehkein kevät, tuomet olivat kukassaan ja lämmin ilma hivelä ihmisten ihoa. Oli toukokuun loppupäivät.

Iltamassa oli kaiutettu yksinäisesti Schillerin runoelmaa ja Beethovenin säveltämää laulua: »Freude, schöner Gotterfunken» (Ilo ihana jumalten kipinä). Aivan harjakset pystyssä sitä laulettiin. Mutta kun tultiin kohtaan »Alle Menschen werden Brüder, wo dein sanfter Flügel weilt», (kaikki ihmiset muuttuvat veljiksi, missä sinun suloinen siipesi sahahtelee) ei tahtonut ääntä riittää pojilla. Oli pahin sortovuosien aika, ja venäläiset meitä ahdistelivat ankarasti, mutta ihmisrakkaus täytti silti mielemme. Opetetaanhan meitä, että täytyy antaa anteeksi pahimmillekin vihamiehille, mitä he meitä vastaan ovat rikkoneet.

Kun siis kello kahden aikaan hajaannuttiin, lehahti meitä vastaan ulkona niin leppoinen kevättilma, ettei kenenkään mieleen pälkähtänytkään hakeutua tunkkaantuneihin vuo-

teisiin painumaan ja odottelemaan mahdollisia hempeitä unia. Ei, ulos luontoon piti päästä myöhäisestä ajasta huolimatta. Joku huusi: »hei pojat, Korkeasaareen auringon nousua ihailemaan!» Sanottu ja tehty.

Meitä oli aikamoinen kerho miehiä. Kaksi osakuntien kuraattoriakin mukana, savokarjalainen Teppo Homén ja pohjalainen Ernst Biese. Monilla soutuveneillä päästiin yli rasvatyynen merenpinnan. Syntyi kiista siitä, kirjoitetaanko sivuuttamamme pikkusaari Tjärholmen (Tervasaari) tji:llä vaiko k:lla Kärholmen (Rakkauden saari). Tietysti se oli kirjoitettava k:lla. — Pahanpäiväinen kivihuililäjä kauniin luonnon keskellä. —

Noustiin saarelle. Ei ihmissielua näkynyt missään. Tuomet vain seisivat valkolakkisina meitä valkolakkisia tervehtimässä. Kuului ääniä ravintolasta. Sinne mekin! Tulee sieltä ravintolan vilpolasta vastaan liuta venäläisiä upseereja. Ihmisrakkaus ja veljessovinto pani minut avaamaan sylini ensimmäiselle vastaan tulijalle, ja minä lauloin: »Alle Menschen werden Brüder.»

Upseeri kapsahti samassa silmänräpäyksessä kaulaani, ja minä halasin häntä perusteellisesti. Mutta silloin tapahtui jotakin omituista. Upseeri suuteli minua molemmille poskilleni. Minä ponnistin voimiani ja sain hennon upseerin lohkeamaan paksusta vartalostani. En tahtonut veljeydessä sentään tällaista askelta ottaa. Mutta upseeri vain hoki: tri, tri, tri. Karkasi uudelleen kaulaani ja painoi kolmannen suutelon suoraan huulilleni. — Sillä tavalla syntyi ristinmerkki naamaani. — Soromnoo, ajattelin itsekseni, vaikka kyllähän se suutelo maistui väkevästi munkkiliköörille. Sama tempu oli uudistettava vielä kaikkien upseerien kanssa. Toistakymmentä suutelo. Kaikki erimakuisia. Toiset maistuivat punssille, toiset konjakille. Kuulin toverieni ääntelevän takanani: »Mutt' tuohon pyykkiin minä vain en lähde!» Kun puolipökerryksissä pääsin viimeisen upseerin sylistä, vilkaisin

taakseni ja näin, että kaikki olivat sylikkäin; kaikki suorittivat nuhteettomasti sekä täysi- että puolinelstoneja. Huh, Huh! »Venäläisen rakkaus on tulen palavainen.» Upseerien naiset vilpolan kaiteisiin nojaten taputtivat iloisesti käsiään. En saata salata, että minun teki mieleni jatkaa halailuja vilpolassakin, kun kerran pääsin makuun. Me suomalaiset ymmärrämme paremmin sellaista naisten kanssa.

Mutta yksi meikäläinen oli, joka ei suostunut halailuun. Hän oli pohjolainen ja totteli nimeä Tutu. Tutu juonitteli ja rähisi. Silloin vanhin upseeri tarttui hänen käteensä ja vei hänet metsään. Kauhulla ajattelimme, että kyllä se Tutu parka nyt palaa metsästä päätään lyhyempänä, sillä upseerin kupeessa roikkui mahtava miekka. Vielä vähät. Parinkymmenen minuutin jälkeen nähtiin Tutun ja upseerin syltä kaulaa tassuttelevan ulos metsän siimeksestä. — Ja niin oli viimeinen pilvenhattara häipynyt pyhän veljeyden kirkkaalta taivaalta.

Kokoonnuttiin kaikki sekä venäläiset että suomalaiset ravintolan edustalle aurinkoa odottamaan, jota varten oltiin tultukin. Ensimmäiseksi äkkäsi auringon se Tutun kaveri ja huusi kovalla äänellä: »Aeolus rododaktylus» (Rusosorminen aurinko?) Hän tahtoi näyttää tuntevansa klassillisen maailman kieliä. Me yhdyimme kaikki riemastuneina huutoon: »Aeolus rododaktylus.» Kyllähän me tiesimme, että Aeolus oli myrskyn jumala, ja Eos taas aamunkoi, mutta näin hyvien veljesten kesken ei takerruttu pikkumaisuuksiin.

Kun siinä veljeiltiin, sattui joku lausumaan paheksumiansa siitä, että venäläiset sanomalehdet parjasivat meitä suomalaisia. — Se oli vasta alkua siihen, mitä tuli myöhemmin. — Silloin upseerit karkasivat pystyyn, tempasivat kukkaronsa taskuistaan, taputtivat niitä ja karjuivat: »Ruski gaseti, ruski gaseti ovat ostettavissa.» Samalla he rajusti sylkivät maahan monta kertaa. No vot, vot, me olimme tyytyväisiä tähän anteeksipyyntöön.

Sattuipa sitten, että saareen oli saapunut toinenkin saki kevätaamua ihannoimaan. Niiden joukossa oli taitava hanurinsoittaja. Kun tämä huomasi venäläisten upseerien ja suomalaisten ylioppilaitten näin sydämellisesti veljeilevän, niin se pakana rupesi kiskomaan koneestaan »Keisarin hymniä». Upseerit jähmettyivät heti suolapatsaiksi ja meidänkin täytyi tietysti karistaa lakit päästämme, Tutu kaikkein viimeimpänä. Hanuriherra soitti kahteen kertaan hymnin, joka meitä kovasti harmitti, sillä olihan vaivalloista seistä sojottaa »smirnaassa» näin pitkän ajan. Mutta niin pian kuin hanuri herkesi soimasta, syntyi suuri melu upseeristossa. He ulvomalla huusivat soittajalle: »Bjerneborgska marsch, Bjerneborgska marsch.» Mutta hanurin kitkuttaja vain ei totellut. Upseerit nuuskivat läheiset pensaikot juurta jaksain ja hakivat soittajaa, mutta ei ristinsielua tavattu. Musiikkipies oli arvatenkin paennut. Mutta upseerit eivät rauhoittuneet. Ne alkoivat hokea: »Nu Lamppen, Bjerneborgska marsch.» Ja minun täytyi panna Porilaisten marssi soimaan ja upseerit ulvoivat kuin sudet mukana. Vain osoittaakseen kunnioitusta Suomelle ja meille hyvälle veljilleen.

Mutta upseerien daamit halusivat myöskin ottaa osaa iloon. Ne ehdottivat, että lähdettäisiin huviajolle merelle. »Bravo, bravo, bravo», pääsi kaikkien kurkuista. Eräs upseeri soitti Suomenlinnaan, silloiseen Viaporiin, että: »Laiva tänne Korkeasaareen ja sitten vielä skarei» = äkkiä. Eipä aikaaakaan, niin sotalaiva Bomba lasi laituriiin. Me kapusimme laivaan jokainen nainen ja mies, ja Bomba porhalsi Kruunuvooren selälle. Nyt pistettiin tanssiksi Bomban kannella. Venäläiset ovat kuulut tanssitaidostaan.

Noin seitsemän aikaan aamulla laskettiin Kustaanmiekan laituriiin, ja meidän rouvamme nousivat maihin nuorten luutnanttien ja vänrikkien saattamina. Mutta aviomiehet saivat vaimoiltaan luvan lähteä jatkamaan. Tyydytys oli molemmin puolinen. Jätettiin Viapori ja suunnattiin kulkumme Kaisa-

niemeen. Valloitettiin ravintola ja pidettiin hehkuvia puheita suomen, ruotsin ja venäjän kielillä veljeyden ja ihmisyyden ylistykseksi. Me emme ymmärtäneet sanaakaan venäläisten puheista, mutta heidän naamansa ja eleensä olivat niin kaunopuheisia, että me emme kaivanneetkaan sanoja. Pääteemana oli: »alle Menschen werden Brüder.»

Meidän uusista ystävistämme kaikki kohosivat arvossa vuosien kuluessa. Yhdestä tuli jopa kenraalikin Bobrikovin aikana, toisesta eversti. Iloisesti hymyilimme aina toisillemme, milloin vain tavattiin. Mutta sanaa suistamme ei päässyt, sillä toinen ei tajunnut toisen kieltä.

Mitä me tästä tapauksesta opimme? Sen, että laulajien pitäisi hallita nykyistä Eurooppaa ja maailmaa. Aivan niinkuin Platon jumalainen tahtoi, että filosofit sen tekisivät. Diplomaatit ja poliitikot pitävät konsertteja eli kongresseja milloin missäkin maassa ja kaupungissa, aina vain yhtä viheliäisillä tuloksilla. Loppujen lopuksi kehoitetaan meitä vain ostamaan — kaasunaamareita. Mutta jospa me laulajat lähitisimme konserttimatkoille Euroopan pääkaupunkeihin ja laulaisimme viimeisenä numerona: »Freude, schöner Götterfunken, alle Menschen werden Brüder, seid umschlungen Millionen», niin varmaankin sotaporhojenkin sydämet heltyisivät. Me laskeutuisimme alas lavalta ja halaisimme yleisöä sukupuoleen katsomatta. Minä Berliinissä halaisin vaikkapa itse Ludendorffia ja Moskovassa Stalinia ja antaisin hänen suudella itseäni tri, tri, tri, jopa kaikkia muitakin suutelisin paitsi keisarin perheen murhaajia, sillä minä olin sen perheen Hausfreund, perhetuttava, aina Santtu kolmannen vainajan ajoilta saakka. Sen tähden minä siellä Korkeasaassaakin seisoin kuin vaskeen valettuna keisarin hymniä soitettaissa. Olenhan itsekkin Iso-Keisari.

Moni ei-laulaja hymähtää ja sanoo: »He olivat täynnänsä makiaa viinaa ja siitä hellämielisyys Korkeasaassa.» Väärin,

tuhannesti väärin! Suomalainenhan vetää puukkonsa esille, kun hän on täynnä makeaa viinaa. Laulu ja laulun herättämät tunteet paljastivat meidän inhimillisimmät, hyvät aivoituksemme kuorestaan ja sellaisia tunteita on kaikilla ihmisillä, jotka laulua rakastavat. Goethe sanoo: »böse Menschen haben keine Lieder.» (Pahoilla ihmisillä ei ole lauluja). Ainoastaan me suruttomat laulajat voimme saada tuhatvuotisen valtakunnan syntymään. Sillä me emme ole »böse Menschen», pahoja ihmisiä.

Kansat eivät vihaa toisiaan eivätkä yksilöt toisen kansan yksilöitä. Kunnianhimoiset ja rahanahneet johtajat yllyttävät tyhmiä massoja, ja niin syntyy verisiä maailmansotia.

II.

FILMITÄHTIEN KIMPUSSA.

Kirkas ajatus välähti olympialaisrahaston hoitajien päähän, kun panivat toimeen jalkapallo-ottelun filmitähtien ja komeitten miesten välillä Helatorstaina klo 5 1936 Töölön jalkapallokentällä. Ajatus sai heleän vastakaiun Suomi-Filmin johtokunnan aivoissa, ja se komensi koko tähtivarastonsa olympialaisrahaston hoitajien käytettäväksi. Tunnettuja tähtiä, oikein Venus-mallisia tähtösiä, kirkkaita kuin iltatähti itsekin. Siellä oli Miss Suomi, omaa sukua Terttu Lyytikäinen, pielaiveläistä rotua; Ansa Ikonen, Pietarissa syntynyt, mutta kantajuuri Lieksasta; Martta Kinnunen, leppävirtalainen, neiti Joutseno, savonlinalainen; rouva Parviainen y. m. y. m. Maalivahtina piti rouva Kirsti Suonion toimia, mutta hänen kätensä katkesi tapaturmassa, ja käsiähän maalivahti juuri tarvitseekin, niin että hänen täytyi pysytellä kotonaan.

Komeita miehiä oli juuri yhtä paljon. Komein kaikista, Frans Emil Sillanpää, oli jäänyt saapumatta, vaikka häntä varten oli hankittu varta vasten Stockmannilta neljä nojatuolia, joihin jokaiseen hän olisi mahtunut, sillä ne oli valittu Frans Emil Sillanpään selänpäästä silmällä pitäen. Syytä ei tiedetty hänen poisjäämiseensä. Arveluna mainittiin, että Sillanpäältä jalka oli katkennut, mutta hänen tuttavansa väittävät, että se on sula mahdottomuus, sillä niin vankkaa satakuntalaista tekoa Sillanpään kintut ovat, etteivät ne katkea muuta kuin 5:n tonnin kuorma-auton pyö-

rien alla, johon Jumala varjelkoon niitä joutumasta. Me muut komeat miehet olimme kovin leveäraiteisia miehiä, niihin luettuna myöskin mustapaita Mussolini, omaa sukua Teräskivi, joka toimi maalivahtina. Mustassa paidassaan ja hirvittävät nyrkkeilyhansikkaat kädessä hän oli ilmetty Mussolini, mutta niinpä hän torjuikin kaikki Tähtien pakotteet hyvällä menestyksellä, Tähtien, jotka koko ajan häärivät hänen maalinsa edustalla kuin yöperhoset avoimen ikkunan edessä pyrkiessään sisälle. Pitkiä miehiä me komeat miehet myös olimme. Lyhyin oli 180 sm, ja pisin, kuuluisa nyrkkeilijä Toikka Zidbäck potkukengissään noin 2 metrin pituinen. Pitkä oli erotuomarikin, Viipurin ja Puumalan poika, näyttelijä Uno Montonen.

Ja sitten se kiuhu alkoi. Sanon kiuhu, sillä sittenkin se oli enemmän kihua kuin kilpailua.

Pukuhuoneesta — jossa oli eri osasto miehille ja naisille — läksivät ensiksi leveäraiteiset »komeat miehet» liikkeelle, kapteeni ja jätti Zidbäck etummaisina, ja asettuivat uhkaavasti keskelle kenttää. Tulla sipsuttelivat perässä kapearaiteiset Tähdet, ensimmäisenä kauneuspatentin haltiatar Miss Suomi. Hekin asettuivat uhkaavasti 10 metrin päähän komeista miehistä. Jotta kaikki viha ja voiton tavoittelu saataisiin häviämään taistelevien mielestä, astuivat molemmat kapteenit toisiaan kättelemään. Mutta pelkkä kättely tuntui liian miedolta näin tärkeässä ottelussa, niin että komeitten kapteeni piti velvollisuutenaan sulkea Miss Suomen laveaan syliinsä. Vaikka emme olleet sitä aikaisemmin harjoitelleet, onnistui se vallan mainiosti. Se ei suinkaan ollut mikään kevytmielinen halaus, päinvastoin niin sydämellinen, että komeitten kapteenilta meni kaksi sikaria möyhyksi, sillä ne sattuivat Miss Suomen solisluuhun, ainoaan kovaan paikkaan Miss Suomen julkisivussa. Erotuomari Montonen juoksi hätään ja erotti kapteenit toisistaan, niin että kolmas sikari säilyi eheänä ja paloi-kin sitten koko ajan kentällä, josta savu nousi kuin uhrisavu

suoraan taivaalle. Merkkitapaus jalkapallokentän historiassa! Erotuomari tosin ylitti valtuuksiaan, teki ennenaikaisen »keisarileikkauksen», niinkuin sitä lääketieteellisellä kielellä sanotaan, mutta julkista protestia ei tehty.

Nyt kai minun pitäisi mainita jotakin Tähtien puvuista. Olen tosin aivan sokea tällä alalla, mutta yritän kumminkin. Helsingin Kutomo ja Kravattitehdas oli ne lahjoittanut Suomi-Filmille, josta sille lankeaa suuri kiitos. Pukujen nimi on verryttelypuku. Selässä oli suurilla kirjaimilla Suomi-Filmi. Minkä värisiä ne olivat, sitä en kuolemaksenikaan muista. Jalassa oli nuo avuttomat puolikengät, jotka lentelivät ilmassa kilvan pallojen kanssa, kun Tähti potkaisi oikein raivokkaasti. Ansa Ikosella oli jalassa saappaat, jotka eivät päässeet lentoon. Meillä ukkomiehillä oli fantasiapuvut, pyjamapaidat ja jalassa aporkat.

Sitten itse kihusta. En ikimaaailmassa olisi luullut, että filmitähdillä on niin kova sisu. Yllätys se oli kaikille muillekin. He liehuivat kentällä kuin ampieiset. He saarsivat ja piirittivät meidät komeat miehet, ja me olimme heille vain pelkkää ilmaa, josta ei tarvinnut pitää väliä. He hyökkäsivät mitään pelkäämättä aivan kohti. Ihan väkisin heidät täytyi kopata syliin. Oli muutamia ukkomiehiä, jotka keskellä taistelun tuoksinaa lähtivät Tähtiä pakoan. Kun kapteeni huomautti heille, ettei saa jänistää, lausuiivat urhot:

— Meillä on tuolla katsomossa aviovaimomme ja kolme täyskasvanutta tytärtä, kotirauhan takia meidän täytyy lähteä lipettiin, vaikka kuinka hävettääkin. Ymmärtäähän kapteeni tämän kiperän tilanteen?

— Ymmärrän toki ja samalla syvästi säälin ja valitan. — Ainoa, joka uhrasi kotirauhansa pelisäännöille ja hetken huvilleen, oli mestaripoliisi Matti Berg, jolla joskus oli kaksikin tähteä kaulassaan ja rinnassaan aivan kuin ensimmäisen luokan komentajalla Valkoisen Ruusun ritarimerkkejä.

Pelin säännöistä Tähdet viis välittivät. He tarttuivat

palloon käsillään ja kuljettivat sitä sylissään kuin imeväistä lasta ja potkaisivat sitten palloa kuin raivottaret. Mussolinilla oli hikinen työ, kun hän yritti estää palloa lentämästä maaliin, varsinkin kun niin moni komea mies suorastaan syötti Tähdille oivallisia tilaisuuksia loistopotkuihin. Jätti Zidbäck pakeni myöskin Tähtiä, sillä hän pelkäsi erehdyksessä antavansa täystyrmäyksen jonkun Tähten leukaan, josta itku ja parkuna olisi ollut seurauksena. Kapteeni ei luullut arvolleen sopivaksi liian paljon rehkiä kentällä, ja olisihan se palava sikarikin saattanut polttaa jonkun kaunottaren posken rakolle, ja se olisi vasta ollut parantumaton vahinko, ehkä vielä korvausvaatimuksineen. Sen tähden kapteeni ilmeisesti vaipui mietteisiinsä siinä sikariaan imiessä.

Kun hän siinä tepasteli kentällä, pälkähti hänen päähänsä hieman epäkunnioittava vertaus. Tuntui siltä, kuin olisimme olleet suuressa kanatarhassa. Me ukkomiehet muistutimme suuria, pöhöttyneitä plymouth-rock kukkoja ja Filmitähdet punahelttaisia, valkoisia leghorn kanoja. Kukot tavoittelivat kanoja kiinni ja kanat juosta piipersivät pakoon, minkä jaksoivat. En tiedä, uskallanko kertoa seuraavan jutun. Rohkaisen mieleni ja kerron sittenkin:

Ruotsin kuningatar vietti kesäänsä kuninkaallisessa Hagan huvilassa Tukholman lähistöllä. Siellä oli heillä suuri kanatarha, jossa kuningatar ja prinsessa usein oleskeliivat katsomassa kanojen touhuja ja kuopimista. Tuli siihen äkkiä vanha, lihava kukko, juuri niinkuin yksi meistä, ja lähti ahdistamaan erästä pientä valkoista kanaa, juuri kuin yhtä Filmitähteä. Kana juoksi pakoon taas pilkulleen kuin pikki-riikkinen Filmitähti. Kukko tavoitti kanan. — Kukon ei tarvinnut pelätä katsomossa kaakattavia kanojaan —.

Prinsessa katsahti kuningattaren ja kysäisi:

— Kuule mamma! Luuletko, mamma, että kana juoksi niin kovasti kuin se jaksoi?

Mutta meidän Filmitähdistämme täytyy todellakin sanoa,

että he juoksivat vieläkin kovemmin kuin he jaksoivat. Niinkuin tuloksistakin selviää.

Ensimmäisen maalin tekivät Tähdet, sillä Mussolininkin aviovaimo istui parvekkeella. Tuli sitten kaksi tasoitusmaalia. Seurasi sitten aivan pelin sääntöjen mukainen Tähtien maali. Sitä ei olisi edes poikamieskään kyennyt estämään. Tähdet saivat vielä toisella puoliajalla yhden maalin. Nyt tuli ukkomiehille hätä käteen. Tähdet johtivat kohta kolmella maalilla kahta vastaan. Juuri ennen loppusoittoa kop-pasi kapteeni pallon syliinsä, ukkomiehet tarttuivat kukin Tähteensä kiinni ja niin vietiin sekä pallo että Tähdet väkisin maaliin. Tätä rynnistystä ei Tähtien maalivahti kyennyt ollenkaan torjumaan. Siellä makasi sitten pallo verkossa ja Tähdet seisoivat murehtien sen ympärillä. Kansa ulvoi ihas-tuksesta. Tuli kuin tulikin t a s a p e l i.

Kauniita ne Tähdet olivat, kun astuivat kentälle. Mutta vielä monta vertaa hemaisevampia he olivat, kun leikki oli lopussa.

Ponnistelu oli punannut heidän poskensa — heidän huulensa olivat jo ennestään samanväriset — heidän silmänsä tuikkivat kuin taivaan tähdet konsanaan ja he huohottivat ilosta. Niin tyttömäisen innostuneina ja tosissaan Tähdet olivat ottaneet osaa kilpailuihin, että he lopussa olivat perin väsyneitä. Miss Suomella tuskin kieli kääntyi suussa, kun kaiken päälle Messuhallissa ryypättiin kahvit.

Kun aurinko sadepilyien takaa huomasi Tähtien lennon ja kauneuden, hajoitti hän pilvet hetkeksi ja sitten kotvan ajan tarkasteltuaan ja ihailtuaan hän taas vetäytyi verhojensa taa.

Omituista kyllä oli katsojia saapunut jalkapallokentälle noin 5 000 henkeä, monet sateenvarjojensa turvin. Siitä riemusta päättäen, mikä heidän kurkuistaan lähti, olivat kaikki ihastuneita näkemäänsä. Niinkin ihastuneita, että pyysivät uudelleen saada olla mukana samanlaisessa ottelussa.

Jalkapallo-ottelun väliajalla pantiin toimeen hallirouvien viestikilpajuoksu. Lähettäjänä toimi eversti Talvela, sillä Jalmari Finne, jonka olisi pitänyt se tehdä, oli saanut oman esteensä. Eversti Talvela varoitti ensi työkseen hallirouvia varastamasta. Eräs kilpailijarouva, joka ei tuntenut urheilusanastoa, kääntyi hyvin loukkaantuneena everstin puoleen kysyen terävällä äänellä:

— Mitä te tarkoitatte varastamisella. Vaikka täällä ilmaiseksi juoksetetaan, niin vielä kaupan päälle haukutaan varkaaksi.

Muut rouvat saivat loukkaantuneen vähitellen leppymään.

Eivät rouvatkaan juosset vain leikin vuoksi. Kyllä hekin ottivat kilpailunsa yhtä totiselta kannalta kuin Tähdetkin. Heidän joukossaan oli eräs vanha, kunnioitettava 75-vuotias rouva, joka juoksi henkensä edestä. Näyttää siltä kuin naiset kilpailisivat suuremmalla huolella kuin miehet.

Nuorentuvatko meidän naisemme vuosi vuodelta? Nyt äidinäidit ottavat osaa juoksukilpailuihin ja he ovat niin nuorekkaan näköisiä, että tuskin uskaltaa heitä saattaa illalla kotiin pimeisiin käytäviin. Mummoikä on lykkääntynyt ainakin kymmenellä vuodella, ehkä enemmänkin.

Kuuluttajana kilpailussa esiintyi Reino Hirviseppä, jonka oikea nimi sietäisi olla ei Hirviseppä, vaan pikemminkin Runoseppä. Siltä mieheltä sitten lohkeaa runo, milloin tahansa, missä tahansa ja kuinka paljon tahansa. Kovaäänisessä oli hän kilpailujen aikana syytänyt sutkauksia ja letkauksia oikein Kuopion mitalla, Kuopion, jossa Runoseppä on koulunsa käynyt. Kun sitten istuttiin hetkinen Messuhallin kahvilassa viettämässä kihun lopettajaisia, joutui Runoseppä istumaan Miss Suomen viereen. Ei siis kumma, että hänen runosuonensa sai vuodon; hän otti kynän käteensä ja rupesi syytämään runoa johonkin paperipalaseen. Kohta hän nousi pystyyn ja luki julki runonsa. Ilmiömäinen mies kerrassaan.

Häneltä pulpahtaa loppusointuja kuin räystäästä tippuu sadepisaroiia.

Tällainen se runo sitten oli:

Vivant omnes virgines!

(Suomeksi käännettynä: Eläköön kaikki neitsyeet!)

Nainen, luomakunnan kukka, auvon aarre ylin,
Sulle luonto armauttaan antaa avosylin.
Sulle kuuluu kruunu päähän, valtikkakin käteen,
tuothan elon harmauteen kirkkaan päivänsäteen.

Maalarin oot taulun aihe, runoilijan huume,
kuinkas se nyt olikaan — Du bist wie eine Blume . . .
Sattuneet kuin naulankanteen on nuo sanat Heinen,
sillä miesten mielipide tässä on yhtäläinen.

Tuntemme jo Bibliasta leikinlahjat naisen,
muistamme tok' kaikki Saaran nauravaisen.
Pilkahtaa myös myöhemminkin aina sama juttu,
— hymy kuulun Mona-Lisan kaikille lie tuttu.

Nainen halki aikakautten laakereita niittää,
nimen lähtemättömästi historiaan liittää.
Maine häll' on mahtavin ja voima häll' on suurin,
muistammehan Kleopatran, madame Pompadourin.

Nytkin muuttumattomana näämme Eevan suvun,
joskin lienee muuttunut jo hieman kuosi puvun.
Tavat myös on muuttuneet, mutt' ei voi olla väärin.
että immet palloa nyt potkii silkkisäärin.

Tässä' on hyvä tarkoitus, ja mitä tahtoo nainen,
sitä myöskin enkelikin tahtoo taivahainen
Kas, kun rahankeräys nyt kyseessä on tässä,
kauneus ja viekkaus on silloin valttiässä.

Ihme ellei sydäimestä sula kirsi jäinen
essä Eevan sellaisen kuin Terttu Lyytikäinen.
Voitokkaasti ilakoiva immen silmäpari
»Keisarinkin» haakselle on altis salakari.

Ootpa nainen senjoriitta, leidi taikka donna,
sydämessä säilyt aina vastustamatonna.
Luokses' siks' nyt, Suomen nainen, Pegasoni ohjaan,
onneksesi, jumalainen, juon tään maljan — pohjaan!

Ja malja sitten juotiin pohjaan kahvissa, sillä eihän
urheilutilaisuuksissa saa kahvia väkevempiä aineita nauttia.
Kaikkein vähimmin urheilevien naisten seurassa.

PYHÄN OLAVIN VERINEN ELÄMÄKERTA

JA

PYHÄN OLAVIN LINNA SAVOSSA

Mitä se Pyhä Olavi, norjalaisten muinainen verihurttakuningas tekee siellä Savon linnassa kummittelemassa? Mitä savolaiset tekevät vieraan vallan pahamaineisella kuninkaalla kauniin linnansa harjalla? Savolaiset, jotka ovat maamme lupsakinta, aina ilakoivaa väkeä?

Se nimi linnalle on tullutkin aivan erehdyksestä. Linnan rakentaja Eerik Akselinpoika Tott oli ottanut tämän verisen kuninkaan suojeluspyhimyksekseen ja istutti hänen nimensä rakentamansa linnan nimikilpeen. Että se oli suuri erehdys, huomaa siitäkin, ettei se ole millään ilveellä tahtonut pysyä kiinni tässä maamme kauniimmassa linnassa. Ruotsalaiset ja suomalaiset antoivat linnalle heti omat nimensä. Ruotsalaiset sanoivat jo heti alusta Nyslott=Uusilinna, ja suomalaisilla taas oli niin paljon järkeä aivoissaan, että antoivat sille nimen Savonlinna, koskapa se sijaitsi keskellä Savon maakuntaa, ei tosin Pähkinäsaaren rajan mukaan laskettuna, vaan sen rajan mukaan, minkä savolaiset verisin taisteluin itse olivat avanneet. Olavinlinnaksi ei sitä monikaan ihminen koskaan ole nimittänyt muinaisina aikoinakaan.

Tapasin tänä kesänä joukon ulkomaalaisia turisteja Punkaharjulla ja Savonlinnassa. Ei yksikään heistä tiennyt mitään Olavinlinnasta eivätkä Nyslottista. Eivät edes ymmärtä-

neet, mistä paikasta oli kysymyскään. Kaikki vain sanoivat kirkkaasti Saavonlinna. Tinki naurattamaan, kun ruotsinmaalainenkin pariskunta ällistyneinä kuuli minun puhuvan Nyslott-linnasta. Eivät ymmärtäneet, mistä puhuinkaan. Mutta Saavonlinnan tunsivat mainiosti ja kehuivat sitä kauneimmaksi linnaksi, minkä nähneet olivat. Eihän kukaan linnan ympäristössä asuvistakaan koskaan ole käyttänyt muuta nimeä linnasta, kuin ruotsinkieltä puhuvat Nyslottia ja suomalaiset Savonlinnaa? Ehkä joskus vanhoissa papereissa näkee Olovsborg-nimen. Suomenkielisiä papereita ei ole vahoilta ajoilta, niin että Olavinlinnaa ei kirjoissa käytetty.

Ehkä vasta nykyisinä aikoina tuo Olavinlinna on päässyt kaikumaan ihmisten suista, kun on ruvettu viettämään Olavin juhlia linnassa ja on syntynyt seura, jonka nimi on »Pyhän Olavin kiltä». Nyt herää kysymys, oliko se norjalaisten kuningas *pyhä* meidän aikamme siveellisen käsityskannan mukaan arvosteltuna? Sen tähden luon lyhyen silmäyksen tämän *pyhimyukseksi* koroitettun miehen kaameaan elämään. Sen teen keskiajan etevimmän historioitsijan, Snorre Sturlasonin, lavean ja puolueettomasti kirjoitetun elämäkerran mukaan. Snorre Sturlason kirjoitti vanhalla islanninkielellä.

Eli kaksi kuuluisaa Olavi-kuningasta Norjassa siinä 1000 vuoden taitteessa. Ensimmäinen oli Olavi Tryggvenpoika, kuuluisa viikinki ja Norjan mainittavin urheilija, sekä akrobaatti että uimari. Nuoruutensa ajat hän vietti Virossa ja mieheksi tultuaan hän läksi viikinkiretkille, niinkuin sen ajan ylhäisillä oli tapana. Näillä retkillään hän tutustui kristinuskoon ja kastettiin. Mutta tavoiltaan hän ei muuttunut, vaan harjoitti yhä julmuuksia. Vaimoan Sigrid Storrådaa hän loukkasi koettaessaan pakolla kastaa hänet. Sigrid

Storråda nostatti salaliiton miestäns vastaan, ja Olavi Tryggvenpoika sai surmansa Svolderin taistelussa v. 1000 j. Kr.

Hänen heimolaisensa oli Olavi Pyhä. Tämä Olavi ei ollut yhtä uljasryhtinen mies kuin Olavi Tryggvenpoika, mutta luonteeltaan paljoo julmempi ja käännytyksinnossaan vielä kiihkeämpi. Ensimmäiset nuoruutensa vuodet hän vietti viikinki- eli ryöstöretkillä. Hän rosvoisi Ranskassa ja varsinkin Englannissa, jossa hän jopa valloitti muutamia maa-alueita. Kävi hän rosvoretillä meidänkin raukoilla rajoillamme. Nousi maihin jossakin Suomenlahden rannoilla ja tunki miestensä kanssa kauas sisämaihin. Suomalaiset eivät ryhtyneet taisteluun, vaan seurasivat metsissä Olavin retkeä. Olavi haki saalista ja tavaraa, mutta ei kai sellaista löytänyt, koska hän vähitellen lähti melkein kuin pakomatulle takaisin laivoilleen. Kerrotaan, että suomalaiset koko ajan samosivat metsissä hänen joukkonsa molemmin puolin ja tekivät kaikenlaisia taikoja. Kun Olavi vihdoinkin pääsi laivoilleen, loihtivat suomalaiset sellaisen myrskyn, että hänen laivastonsa ei päässyt liikkeelle, vaan oli juuri tekemäisillään haaksirikon. Neuvokkuudellaan hän lopuksi pääsi purjehtimaan ankkuripaikastaan, mutta kerrotaan, että suomalaiset joukot koko ajan seurasivat rantoja pitkin vaanien häntä. Vihdoinkin hän pääsi avovedelle ja pelasti henkensä väijyviltä suomalaisilta.

Vartuttuaan vanhemmaksi hän otti varsinaiseksi suurtehtäväkseen kääntää Norjan kansan kristinuskoon ja kiskoa irti viimeisetkin pakanuuden juuret kansastaan. Hän käytti minkälaisia keinoja tahansa tämän päämäärän saavuttamiseksi. Olavi oli mainio diplomaatti, kun luuli sillä saavuttavansa menestystä. Hän käytti myöskin viekkautta, ja tuhosi niskoittelevat joukot karkaamalla salaa heidän kimppuunsa, useimmiten yöllä.

Oli Norjassa mahtava jaarli, joka ei suostunut noudatta-

maan Olavin käskyjä. Olavi sai viisi kuningasta liittymään itseensä kukistaakseen jaarlin. Syntyi taistelu ja Olavi sekä hänen liittolaisensa pääsivät voitolle.

Mutta eipä aikaakaan, niin nämä viisi pikkukuningasta kyllästyivät Olavin ankaraan komentoon ja hänen harjoittamiinsa julmuuksiin. Nämä kuninkaat nousivat kapinaan Olavia vastaan. Olavi sai petoksella nämä viisi kuningasta käsiinsä, ja nyt hän mitä julmimmalla tavalla kosti heille, entisille liittolaisilleen, joitten avulla aikaisemmin oli saanut voiton niskoittelevasta jaarlista.

Yhdeltä kuninkaalta hän puhkaisi molemmat silmät, toiselta hän vedätti ulos kielen ja leikkasi sen irti suusta, toisilta hän katkaisi kädet ja jalat. Sitten hän antoi raippoja, hirtätti ja tappoi. Ja kumminkin nämä kuninkaat olivat yhtä hyviä kristityitä kuin kuningas itse. Tässä ei siis käännytysinto ollut vaikuttamassa, vaan kuninkaan verenhimoinen luonne.

Ja tällaisesta miehestä on tehty pyhimys, Pyhä Olavi! Ja hänen haamunsa leijailee säyseitten savolaisten linnan huipulla!

Pakanoitten käännyttämisessä olivat juuri samanlaiset julmat rangaistukset yleisesti käytännössä. Ehkäpä vieläkin kiduttavammassa ja julmemmassa muodossa.

Juuri samalla tavalla on kaikki Euroopan kansat käännetty kristinuskoon. Saattaako ajatella mitään menetelmää, joka olisi julkeammin kauniin opin vastaista, tuon opin, joka neuvoa meitä rakastamaan vihollisiammekin. Aivan varmasti on käännytystyö tapahtunut meidänkin maassamme Pyhän Eerikin ja Pyhän Henrikinkin aikoina juuri samalla tavalla. Siitä tosin ei ole olemassa kirjallisia tietoja, mutta todistaahan Lallin murhatyö sen selvää selvemmin.

Pyhä Olavi oli yhtä julma sekä ylhäisille että alhaisille. Kaikilta hän silpoi jalkoja ja käsiä. Hän poltatti kymmenittäin vastustajiaan heidän asunnoissaan, hiipi yöllä salakava-

lasti heidän taloihinsa, telkesi heidän ovensa ja akkuna-aukkonsa. Todellakin *pyhä* toimitus!

Asui siellä Ruijassa Hunddalenissa, nykyisen Narvik-nimisen kaupungin kohdalla, mies nimeltä Torer Hund. Mahtava viikinki. Tämä mies oli kuullut, että siellä Vienanmeren rannoilla oli permalaisilla komea »Jumalan» temppeli, jonne oli koottu suuri määrä kultaa ja hopeaa. Hän päätti tehdä ryöstöretken sinne. Sai seuralaisekseen kuningas Olavin miehen, Karli-nimisen, ja ryöstetyt tavarat piti jaettaman tasan. Lähdettiin vaaralliselle retkelle Ruijan ja Kuolan-niemen rantoja pitkin. Saavuttiinkin Jumalan pyhätölle ja ryöstettiin se putipuhtaaksi. Permalaiset eivät saaneet rosvoja kiinni, vaan nämä pääsivät purjehtimaan runsaine saaliineen takaisin Ruijaan. Mutta matkan varrella pälkähti Torer Hundin mieleen, että mitä se tuo kuninkaan mies Karli oikeastaan noilla aarteillaan tekee? Eräessä satamassa Torer Hund kapusi Karlin laivaan, tappoi hänet ja vei kaikki Karlin aarteet omaan laivaansa. — Eihän se Torer Hundkaan ollut mikään jumalan mies, mutta olisi hän ansainnut pyhimyksen nimen yhtä hyvin kuin Olavi-kuningas.

Tästä ei Olavi-kuningas suinkaan ollut mielissään, vaan kiristi Torer Hundilta tuon tuostakin hänen ryöstämiään tavaroita. Mutta eihän Torer Hund ollut houna ja antanut läheskään kaikkia. Olavi-kuningas tapatti yhden Torer Hundin veljenpojan, kaksi sisarenpoikaa ja lisäksi muita hänen sukulaisiaan. Tästä taas ei Torer Hund ollut mielissään. Niinkuin arvata sopii.

Vihdoin herätti Olavi-kuninkaan hurja meno niin suurta pahennusta sekä ylimyksissä että talonpojissa, että kuninkaan täytyi puikkia pakoon koko valtakunnastaan. Metsiä myöten samoten hän Värmlannin kautta pääsikin Ruotsiin ja otettiin ystävällisesti vastaan kuninkaan hovissa. Ruotsin kuningas antoi Olaville laivoja, joilla hän sitten purjehti Nevan jokea Laatokalle. Siellä Laatokan etelärantamilla

hallitsi ruhtinas Jerislev (Jaroslav), joka oli Ruotsin kuninkaan tyttären kanssa naimisissa. Tämän ruhtinattaren nimi oli Ingegärd. Inkerinmaan nimi lienee siitä johdettu, sillä hänen valtakuntaansa kuului muun muassa juuri Inkerinmaa. Ingegärd oli aiottu aikaisemmin juuri Olavi-kuninkaalle vaimoksi, mutta ei isä kuningas ollut siihen suostunut. Ingegärd oli kovasti rakastanut Olavia ja kunnioitti häntä suuresti juuri sen takia, että Olavi oli yhtenä yönä vanginnut viisi pikku kuningasta, soaissut ja silponut heidät. Nyt Inkeri otti Olavi-kuninkaan riemuiten vastaan ja kestitsi häntä mitä loisteliaimmin. — Sen ajan naisetkin olivat toista sorttia kuin meidän nykyajan naisemme!

Olavi vain murjotti siellä Inkerinmaalla. Ruhtinatar koetti rohkaista entistä ylkäänsä, mutta ei siitä ollut apua. Olavi oli niin lopen toivoton, että päätti matkustaa Kristuksen haudalle ja ottaa munkin kaavun yllensä. Meidän ei tarvitse olettaa, että Olavia olisivat vaivanneet omantunnon tuskat. Hän oli ehkä mielestään toiminut »ad majorem Dei gloriam» — Jumalan suuremmaksi kunniaksi, kuten sen ajan munkit sanoivat. Ruhtinatar Ingegärd tarjosi Olaville Bulgarian ruhtinaskunnan, joka sijaitsi Volgan ja Kamaan rantailla. Pyhä Olavi oli neuvoton ja kahden vaiheilla.

Mutta sattui niin, että Pyhä Olavi eräänä yönä näki Olavi Tryggvenpojan lähestyvän vuodettaan. Olavi Tryggvenpoika kehoitti vakavasti kuningasta lähtemään takaisin Norjaan anastamaan uudelleen kuningasvallan käsiinsä. Sen yön jälkeen oli Olavi-kuninkaalla päätös selvillä. Hän päätti matkustaa Norjaan valloittamaan jälleen kotimaansa omaan hoi-toonsa.

Ingegärd-ruhtinatar varusti Olavi-kuninkaalle laivoja ja miehistön. Kuningas lähti Karjalan Kannakselle odottamaan jättien lähtöä. Keväällä v. 1030 sitten kuningas purjehti Gottlannin kautta Ruotsiin. Ruotsin kuningas taas puolestaan antoi Olavin koota apuvoimia Ruotsista. Etupäässä

hän sai haalituksi kokoon irtolaisia, sellaisethan aina ovat valmiita liittymään sen herran puoluelaisiksi, joka antaa vapaasti ryöstää voitetuilta tavaraa.

Kun Olavi saapui maansa rajoille Jämtlantiin, tuli hänen puheilleen kaksi kuulua metsärosvoa, jotka tarjosivat kuninkaalle apuaan. »Oletteko kristityitä?» kysyi kuningas.

— Emme ole, vastasivat vorot.

— En teitä huoli mukaani, jollette anna kastaa itseänne.

Vorot vastasivat:

— Emme tunne, emmekä aio tunnustaa Valkoista Kristusta. Tässä on meidän pelastajamme — näyttivät molempia käsivarsiaan — näihin me tähän asti olemme turvautuneet ja näistä meillä aina on ollut voitto kaikissa vaaroissa.

Eivät suostuneet kastettaviksi, mutta eivät malttaneet sittenkään jäädä pois, vaan kulkivat kuninkaan joukkojen perässä, toivoen pääsevänsä oikein vapaasti ryöstämään ja murhaamaan, kun kuningas, heidän laskelmiensa mukaan, olisi perivä voiton.

Kun kuningas sitten oli laskeutunut Kölin harjanteilta alas Trondhjemin laaksoon, pyrki eräs vieläkin kuuluisampi ja uljaampi metsävero hänen joukkoonsa. Tämä suostui kastettavaksi, ja samalla kastettiin ne kaksi edellistäkin voroa, niin että kuninkaalla nyt oli kolme vankkaa miestä puolellaan. Niistä tehtiinkin heti kuninkaan »kilpilinna», »sköldborg», niinkuin sitä norjankielellä sanottiin. Heidän tuli kulkea aina kuninkaan edessä suojellen hänen henkeään.

Suotta ei talonpoikaisarmeijan piispa herjannutkaan kuningasta väittäen, että tämä rosvojen avulla aikoo valloittaa maansa takaisin. Hirvittävä on tämän piispan saarna omille joukoilleen. Ei ole sitä rikosta, josta hän ei syyttänyt kuningasta.

Talonpoikaisarmeija oli mieslukuisesti kokoontunut Trondhemiin, lähemmin sanottuna Stiklastadin kentälle. Torer Hundin mukaan olivat Ruijankin miehet tulleet Stiklastadiin.

Keski-Norjan talonpojat olivat niin ikään saapuneet sinne, sillä itsekullakin oli omaisten murhia ja silpomisia kostettava. Talonpoikain joukko oli suurempi, mutta kuninkaan vorot olivat taitavampia aseitten käyttäjiä.

Alkoi sitten taistelu mies miestä vastaan. Torer Hund haki kuninkaan ryhmää. Löysi sen ja hurja ottelu alkoi. Ne kolme rosvoa kaatuivat heti. Torer kävi kuninkaan kimppuun. Alkoi ankara kaksintaistelu. Torerin onnistui pistää kuningasta vatsaan keihäällään, kuningas kaatui maahan. Siihen hän heitti henkensä. Oli se Torer Hund kumminkin siksi jalo viikinki, ettei hän silponut kuninkaan ruumista, vaan päinvastoin levitti kaapunsa kaatuneen kuninkaan ruumiin yli. — Olavi Pyhä ei varmasti olisi ollut yhtä jalomielinen kaatuneen Torer Hundin ruumiin edessä. — Kuninkaan rosvojoukot läksivät pakenemaan tuntureille. Talonpojat pyysivät pikaista apua, sillä he pelkäsivät, että kuninkaan rosivot harjoittaisivat julmuuksia turvattomien talonpoikien kylillä ja asunnoilla. Torer Hundin joukot ajoivat ne sittenkorkeille, asumattomille ylätuntureille.

Kuninkaan ruumis vietiin salaa talonpoikien raivolta eräaseen autioon mörskään ja peitettiin puitten oksien alle, jottei sitä löydettäisi.

Eräs vanha, umpisokea mies haki yöksi kattoa päänsä päälle. Meni samaan mörskään, mihin kuninkaan ruumis oli kätkeyty. Laskeutui levolle lattialle. Hän huomasi, että mörskän permanto oli täynnä jotakin tahmeaa ainetta. Unenpöpperössä hieroskeli silmiään, ja katsos, hän sai näkönsä jälleen. Se tahmea aine oli Olavi Pyhän verta. Tämän suuren verihurtan verta?

Nyt tapahtui ihme ihmeen perästä kuninkaan ruumiin ympärillä. Ensin hänet salaa haudattiin eräaseen hietikkoon. Kun hänet sitten vuoden jälkeen kaivettiin hiekkahaudasta ylös, niin taas oli ihme tapahtunut. Hänen tukkansa ja partansa olivat kasvaneet haudassa. Ruumis vietiin sitten kirk-

koon ja siellä huomattiin, että sekä sormen- että varpaitten kynnet myöskin olivat kasvaneet pitkiksi kuin kotkan kynnet. Eivätkä ne laanneet kasvamasta vielä kirkossakaan. Ne kasvoivat yhä vain. Nyt piispalle tuli urakka! Hänen täytyi aina tuon tuostakin parturoida kuninkaan poskia, hänen täytyi šinglata ja bobbata hänen tukkaansa, ja mikä vielä pahempi, hänen täytyi puukolla leikata kuninkaan kynsiä sekä sormista että varpaista. Ne vain kasvoivat yhä edelleen vuosi vuodelta.

Kun Torer Hund sitten siellä Ruijassa sai kuulla, että kuninkaan, hänen verivihollisensa kynnet yhä vain kasvoivat kasvamistaan, rupesi hän arvelemaan, että totta totisesti tuo hänen tappamansa kuningas, kaikesta julmuudestaan huolimatta, oli »pyhä mies». Hän ei saanut omaltatunnonlaan rauhaa, vaan päätti lähteä toivioretkelle. Vetä ylös purjeensa ja purjehti Palestiinaan. Siellä hän kävi rukoilemassa Kristuksen haudalla, mutta sille matkalleen hän jäikin. Hänestä ei enää sen jälkeen kuultu mitään.

Eipä saata olla julumppaa elämäntarinaa kuin on Pyhän Olavin! Eikä saata olla hassunkurisempaa tarinaa hänen kuolemanjälkeisistä ihmeistään!

Kun on sydän kylmänä lukenut tämän verikoiran kaikista julmuuksista, silmien sokaisemisista, kielten leikkaamisista, jäsenten silpomisista ja hirttämistä, niin jonkin verran lauhuu mieli, kun saa lukea, miten se Trondhjemmin piispa puukollaan veisteli Pyhän Olavin ukkovarpaan kynsiä, jotka vain kasvoivat vuosi vuodelta hänen ruumiistaan. Onhan tämä lystikäs ihme. Lystikkäämpiä vielä on, mutta ne ovat niin niin säädyttömiä, ettei niistä punastumatta voi edes kirjoittaa, saati sitten niitä painattaa.

Mutta loppujen lopuksi, mitä ihmettä se Pyhä Olavi tekee siellä Savon linnassa kummittelemassa? Ja mitä varten hänen nimellään on perustettu seura »Pyhän Olavin Kilta»? Jos nyt tahdottaisiin historiaan vedota, niin olisihan Killan nimi oikeammin oleva »Pahan Olavin Kilta». Mutta jos nyt

Killan välttämättömästi täytyy kantaa *Pyhän* Olavin Kiltanimeä, niin voisihan se lieventääkseen tämän sopimattoman nimen vaikutusta ottaa tunnusmerkikseen kuvan siitä, miten piispa puukollaan jyräsi Pyhän Olavin ruumiin ukkovarpaitten kynsiä. Sillehän tuo aina ilakoiva ja kikattava Savon kansakin voisi pistää hörönauruksi.

Mikä paha hittolainen se on mättänyt Savon täyteen pyhimysten nimiä? Jospa ne olisivatkin siivoja, kunnon pyhimyksiä, nimensä arvoisia, niin eihän siitä olisi mitään pahaa sanottavaa. Mutta kun ne ovat kaikki julmia miekkamiehiä. Läänin nimenä on Pyhän Mikkelin lääni = St. Michels län, niinkuin sen alkuperäinen ruotsalainen nimi kuuluu, vaikka suomalaiset ovat karsineet pyhän pois ja sanovat vain yksinkertaisesti Mikkelin lääni. Mikko Repolaisen lääni. Se Pyhä Mikael on arkkienkeli taivaissa, joka aina esiintyy miekka vyöllä. Eihän Suomen muilla lääneillä ole pyhimysten nimiä. Ja tällä läänillä on iänikuinen suomalainen nimi Savolahti tai Savilahti. Myöhemmin Suur-Savo. Taas Savonlinnan lääni kulki muinoin Vähä-Savon nimellä. Mutta nyt on läänillä Pyhän Mikkelin nimi ja Savonlinnalla Pyhän Olavin nimi. Pyhimyksen, joka oli kaikkea muuta kuin pyhä. Arkkienkelistä ei hirviä virkkaa mitään. Mutta eihän Suomen muilla linnoilla ole pyhimysten nimiä. Ei Turun linna ole Pyhän Henrikin eikä Pyhän Eerikin linna, se on vain Turun linna; ei Viipurin linnalla ole mitään pyhimyksen turvaa, vielä vähemmin Hämeenlinnalla. Mutta Savonlinnassa roikkuu kiinni tuon julman norjalaisen kuninkaan nimi, Pyhän Olavin. Eikö näistä epäilyttävistä pyhimyksistä voitaisi päästä irti? Eikö voitaisi ottaa läänin nimeksi Savon lääni ja linnan nimeksi Savonlinna ja Killan nimeksi Savon linnan Kilta?

Kaikista näistä verisistä nimistä huolimatta ovat Mikkelin läänin asukkaat kuuluisat siivosta elämästään. On sattunut vuosia, jolloin Mikkelin läänissä ei tappoja eikä murhia ole sattunut yhtäkään, vaikka muut läänit ovat prameilleet lois-

tavilla ja rikkailla tuloksilla. Nyt ovat Turun läänin kainot ja ujut asukkaat pyrkieneet aivan etualalle, mutta Vaasan läänin kuuluisat puukkojunkkarit taas ovat arveluttavasti lamautuneet. Joitakin vuosia sitten vaasalaiset olivat aivan omaa luokkaansa. Nyt viipurilaisetkin heidät voittavat. Näin ollen pitäisi Pyhän Olavin nimi välttämättömästi siirtää joko Turun tai Viipurin linnoille. Siten hän olisi omalla paikallaan, jos nyt linnojen välttämättömästi täytyy kantaa pyhimysten nimiä. Mitä minä puolestani en kannata.

Mutta saattaahan tapahtua, että mikkeliäiset ja savonlinnalaiset kohta rupeavat noudattamaan pyhimystensä elintapoja, vyöttävät itsensä puukoilla ja miekoilla, ja ryhtyvät iskemään suonta naapureistaan. Eihän sellainenkaan ole mahdotonta. Jo senkin takia pitäisi jouduttaa näitä nimenmuutoksia. Nythän suomalaiset laumoittain muuttavat ruotsalaiset ja ulkolaiset nimensä suomalaisiksi. Ei Mikkelin läänille eikä Olavin linnalle tarvitse hakemalla hakea suomalaisia nimiä. Mikkelin läänin ikivanha nimi on Savon lääni, Suur-Savo ja Vähä-Savo ja Olavinlinnan nimi jo käytännössä täysin vakiintunut Savonlinna.

Lohdutuksekseni kuulin tänä kesänä ulkomaalaisilta turisteilta, ettei heillä ollut aavistustakaan Olavinlinnan nimestä, vaan että he mitä suurimmalla ihastuksella puhelivat Savonlinnasta.

Eikä se Mikkelin Repolaisenkaan nimi ole läänin asukkaille kunniaksi. Aivankuin läänin asukkaat olisivat epäluotettavampia kuin Suomen muitten läänien. Jos rikostilastoa selailemme viimeisiltä vuosilta, niin huomaamme, että suurimmat rötökset, petkutukset ja väärennykset ovat tapahtuneet kaukana Mikkelin läänin rajojen ulkopuolella.

Kaikesta tästä selviää, että Mikkelin läänin asukkaitten mitä pikemmin sitä parempi tulee karkottaa silmiltään nuo vieraan maan julmat pyhimykset ja ottaa vanhat, suomalaiset, historialliset nimet taas käytäntöön

Savon linna ja Savon lääni.

VAPUNPÄIVÄN VIETTO.

Vappu-nimi on saanut hieman arveluttavan kaiun, se kun eräässä rekilaulussa on annettu nimeksi naiselle, joka ei ollut mikään Neiti Siviäheimo. Aivan niinkuin ruotsalaisessa maailmassa Ulla-nimi kauan aikaa oli pannaan julistettu Bellmanin laulaman Ulla Vinbladin takia, joka oli saman sortin neitonen kuin Martin Vappu. Muuten Vappu-sanalla on pyhä alkuperä. Sen pitempi muoto kuului Valpuri, josta Vappu on vain lyhennys. Ja Valpuri on taas germaanilainen lainasana. Kristillisissä legendoissa tällä naispyhimyksellä oli nimenä Valpurga, mutta pakanalliset skandinaavit nimitivät häntä Valborgiksi. Tämä pakanallinen Valborg-Valpuri-Vappu on aivan ihmeellisellä tavalla määrännyt meidän nykyisen Vapunpäivämme vieton.

Tiedämmehän, että meidän kirkolliset juhlamme ovat lainanneet paljon menoja pakanoilta. Monet niistä ovat suorastaan pakanallisten juhlien jäljennöksiä: Kummakos, että Vapunpäivän vietto on yksityiskohtia myöten lainattu pakanoilta, se kun ei ole mikään kirkollinen juhla, vaan yksinomaan kansan viettämä juhla toukokuun ensimmäisenä päivänä, olipa sitten pyhä tai arki. Rakkaan Vapun iloiset nimipäivät. Nykyään alkaa Vapunpäivän vietto saada toisen leiman, kun kaikkien kansojen työväestö on ottanut sen erikoiseksi juhlapäiväkseen, jossa vanhan Vapun nimikään tuskin joutuu kuuluviin. Minä puhun tässä vain pakanallisen Valpurin nimipäivistä.

Nyt tässä aluksi kerron, kuka tämä vanha Vappu oli ja mitä hän toimitti tässä maailmassa ja omassa taivaassaan.

Vanhoilla viikingeillä oli nimittäin seuraavanlainen käsitys elämästä kuoleman jälkeen. Se on kristillisen autuusopin äärimmäisin vastakohta. Ensinnäkin viikinki pääsi taivaalliseen autuuteen ainoastaan sillä ehdolla, että hän verisessä tappelussa oli kaatunut. Tautivuoteeseen kuollut ei kelpanut taivaaseen. Tästä oli seurauksena, että taivaaseen pääsivät vain miehet. Naiset joutuivat Hel-jumalattaren, manalan haltiattaren synkkään tuonelaan. Sinne joutuivat myöskin tauteihin kuolleet miehet. Sen tähden täytyi ikäloppujen miesten tehdä itsemurha, jos mieli pyrkiä autuuteen. Verissä päin sinne piti saapua, muuten eivät Valhallan portit aueneet. Raihnaiset miehet ja naiset joutuivat Helin valtakuntaan, josta suomalaiset ovat lainanneet sanansa helvetti = Helin tuomiokunta. Tappelupukarit taas suurella korskeudella saatettiin Valhallaan, joka merkitsee kaatuneen sotilaan sali. Val merkitsee näet kaatunut sotilas.

Kun ylijumala Odin Valhallassa huomasi suuren tappelun alkaneen, hän heti lähetti Valhallan haltiattaret korjaamaan kaatuneet sotilaat luokseen Valhallaan. Juuri näitten henge-tärten johtajana toimi Valborg eli Valpuri eli Vappu. Vappu oli mustatukkainen kaunotar. Kypärä oli hänellä päässään, keihäs toisessa ja kilpi toisessa kädessään. Korskuvan oriin selässä hän ratsasti ilmojen halki tappelutantereelle, niin että suhina kuului yli tappelun tuoksinan. — Miten eri lailla kristityt enkelit liikkuvatkaan! Ne ovat ensiksikin kultakutrisia, vaaleaihoisia, lempeitä kaunottaria. Eivät he käytä kypäroitä, eivät keihäitä kanno; rauhan palmunoksa kädessään he omilla siivillään sinkoavat kilttien poikien luo, eivätkä tappelupukarien luo konsanaan. Eikä korskuvia oriita kristittyjen taivaassa syötetä. Kun sitten kristinoppi pääsi valtaan täällä pohjolassa ja enkelit rupesivat lentelemään meidän taivaallamme, muuttuivat Valppu ja muut

valkyriat noita-enkeleiksi, jotka muka pukkien ja sikojen selässä yhä edelleenkin lentelivät ilmojen halki. Varsinkin Vapunpäivän aattona ne riehuivat ja lentelivät ristiin rastiin ja houkuttelivat muitakin noita-akkoja tekemään samoin. He veivät ne korkeille vuorille, joissa pirujen kanssa mässäilivät. Moni viaton, vanha akka joutui syytteeseen tällaisten lentoretkien takia, ja kristityt tuomioistuimet tuomitsivat heidät armotta poltettaviksi. Kopeasta, ylhäisestä Valborg-Vapusta oli siis tehty inhoittava noita-akka, kaikkien noita-akkojen ruhtinatar, kun hän alunpitäen oli Valhallan nais-hengettärien kruunattu kuningatar. Valborg merkitsee nimittäin kaatuneen sankarin korjaaja, ja hänen apurinsa valkyriat olivat kaatuneitten soturien talteen ottajia. Aivan niinkuin siivekkäät kristityt enkelit vievät kilttejä poikia meidän taivaaseemme. Ehkä joskus kilttejä tyttöjäkin.

Mutta vielä nytkin lienee vanhoja, taikauskoisia akkoja, jotka pelkäävät vappuyönä valkyyriöitten lentelemisiä, koskapa sinä yönä sytyttävät tulia heitä ja muita peikkoja peloittaakseen. Oletteko vappuyönä kulkeneet rannikkorataa pitkin Turusta Helsinkiin. Kaikkiällä radan varrella loimuavat vapputulet Valpurin yöntaikojen kauhua karkottamassa.

Mahtavuutensa aikoina Vappu piti huolen kaatuneitten sankarien kestitsemisestä. Hän oli Valhallan ensimmäinen tarjoilijatar. Simaa hän ja valkyriat kantoivat sankarien pöytiin, simaa, joka päihdytti miehet sotaiselle tuulelle. Ruokana oli tihkuva sianrasva. Valhalla oli niinkuin taivas ainakin mit'ei äärtön, ja lukematon oli myöskin sankarien joukko ja kullakin sankarilla lienee ollut oma nimikko tarjoilijattarensa, mustakutrinen aseistettu hengetär, vaalija ja hoitaja ja morsian.

Valhallan juhlaahan mekin matkimme vapunpäivänä. Mekin juomme simaa ja syömme rasvaisia, tihkuvia tippaleipiä. Siinä on Valhallan juoma ja ruoka. Kuinka moni tie-

täneekään, että hän vapunpäivänä viettää viikinkien jokapäiväistä elämää ylväessä Valhallassa. Tuhannen vuoden halki on tätä tapaa noudatettu meidän maassamme noin vain vaistomaisesti. Ei kukaan ole tämän tavan alkujuurta selitellyt saarnoin ei sanoin, se on sentään pysynyt kansan tapana noin vain alitajunnan tavoin. Simaa on valmistettu, tippaleipiä leivottu vanhan tavan mukaan kenenkään ajattelemta, miksi niin tehdään. Me vapunpäivänä tietämättämme vietämme pakanallisten taivaallista juhlaa.

Kun viikingit olivat kyllältään juoneet simaa ja apatta-
neet itsensä täyteen taivaallisen sian, Andrimin, pyhää, tihkuvaa rasvaa, nousivat he paikoiltaan, tarttuivat aseisiinsa, ja kilpiinsä ja marssivat silmänsiintämättömän avaralle Idakentälle. Täällä alkoi tulinen tappelu. Siinä iskettiin puoleen ja toiseenkin. Ei tarvinnut varoa kuolettavia lyöntejä, sillä eihän henki kahdesti lähde ruumiista. He tappelivatkin, kunnes jokainen sankari makasi lyötynä tantereella. Silloin tuli Vappu palvelijoinen esille, herätti eloon kaatuneet sankarit. Yhdessä sitten taas palattiin ehyinä Valhallaan. Kukin asettui taas pöytänsä ääreen juomaan simaa ja syömään tihkuvia tippaleipiä. Tämä meno uusiutui jokainen päivä iankaikkisesta iankaikkiseen. Sankarit eivät tapelleet vihasta ja kiukusta toisiaan kohtaan, ei, he tappelivat vain tappelun vuoksi. Heidän mielestään iankaikkisuuden yksitoikkoisuus parhaiten tuli siedettäväksi hurjien tappelujen kautta. Se oli heidän käsityksensä mukaan autuuden loppumatonta iloa.

Näin eri lailla voivat ihmiset kuvitella autuuden riemua. Mikä syvä kuilu onkaan kristittyjen ja viikinkien taivaan välillä. Kristityt lyhentävät iankaikkisuuden pitkiä hetkiä ylistämällä jumalaa korkeissa veisuissa harpuilla, huiluilla ja symbaaleilla; viikingit taas tappelevat keskenään miekoin ja keihäin, ja heidän musiikkinsa oli kalpojen kalske ja miekkojen helske. Viikinkien taivas on miesten luonteen mukainen, kristittyjen taivas taas naisille sopiva. Valhallan riemut muis-

tuttavat väkevästi nykyisten suomalaisten nurkkatanssiaisia. Ikävä vain, ettei nykyajan Vapuille ole suotu kykyä herättää uudelleen henkiin kaatuneita sankareitaan. Tuskinpa on luultavaa, että nämä nykyajan tappelijat edes kelpaavat kristittyjen taivaaseen. Yhtä vähän kuin kaikki Vaputkaan.

Tällainen tappelun nujakka kuului vielä noin 40 vuotta sitten aivan oleellisesti ylioppilaitten vapunpäivän viettoon. Kun vapunpäivän ehtooseen vihdoinkin päästiin kaikenlaisen ilonpidännän jälkeen, kokoontuivat ylioppilaat Kaivohuoneen saliin, jossa kohta yleinen survominen, voimain koetus ja kahakka syntyi. Ei minkäänlaista vihaa tai kaunaa ollut kellään, nujuttiin vain nujuamisen takia. Ei juuri verihaavoja saatu, ehkä jokin mustelma. Tapeltiin vain tappelun vuoksi. Ei kukaan tiennyt, miksi niin tehtiin. Se kuului kerta kaikkiaan vain illan ohjelmaan. Pakanallisen Vappu-haltiattaren nimipäivämenoihin. Silloin ei vielä Vappuja ollut Yliopistossa, eikä niitä kaivattukaan, sillä ei keltään ylioppilaalta henki mennyt. Näin sitkeästi voivat vanhat tavat hallita ihmisiä.

Nyt voisi luulla ja väittää, että vain kaupungeissa näin on vietetty Vapun päivää ja että maaseutu ei vanhoista vapunmenoista tiennyt minkäänäköistä mitään. Varsinkin ei muka suomalaisella rahvaalla ollut mitään tuntua tästä viikinkien ylimmäisen juomanlaskijan, Vapun, menoista ja hommista. Mutta eipä niinkään! Vanhoista muistiinpanoista saamme tietää, että suomalaisilla seuduilla vappuyönä aivan yleisesti oli seuraava tapa vallalla. Nuoret poikaset läksivät vappuyönä liikkeelle, menivät talleihin, ottivat sieltä ulos hevoset, hyppäsivät selkään ja läksivät ajelemaan ympäristöön ja pakottivat hosumalla ja karjumalla hevoset panemaan parasta laukkaansa. Suitsia ei saanut käyttää, hevonen sai mennä, mihin tahtoi, mutta vauhdin piti olla hurjaa. Kerrotaan monen isännän vappuaamuna tavanneensa hevosensa pilttuussa yltäyleensä vaahdossa ja vavisten ankan ratsastuksen vaikutuksesta. Toiset isännät taas

sulkivat vapuksi tallinsa lukkoon, etteivät sankarit päässeet hevosia kiusaamaan.

Eihän tämä ole mitään muuta kuin Valpurin eli Vapun ratsastamisen matkimista. Näinhän hänkin läksi Valhallasta hulmuavin hapsin liitelemään ilmojen halki, eikä hänelläkään ollut suitsia kädessään, sillä toisessa oli keihäs, toisessa kilpi. Hänen oriinsa sai kulkea valtoimenaan, mutta kiire oli.

Toinen esimerkki vappuratsastuksesta. Nortamo kertoo vapunpäivän vietosta Raumalla noin 50 vuotta sitten. Hän sanoo, että siellä oli yleisenä tapana kaikilla koulupojilla viettää vapunpäivä hevosen selässä. Eikä vain tavallisten hevoskopukoitten selässä, vaan hankittiin kasakoilta hevoset, oikeita aronvarsoja, joilla oli pehmeät satulat ja jotka olivat ratsuhevosiksi luotu ja tunsivat sekä laukat että ravit. Kasakat tosin ottivat 50 p. tunnista, mutta sittenhän saikin ratsastaa Euroopan parhaimmilla ratsuilla. Suomalaisia hevosia olisi tietysti saanut ilmaiseksi. Mutta sama tapa oli vallalla niin kaukana kuin Kuopiossa Savon sydämessä vieläpä niin samanlaisena yksin maksun määrää myöten, ettei ole mitään lisättävää eikä mitään poisotettavaa. Onpa niinkuin Rauman ja Kuopion pojat olisivat toimineet saman tarkoin määrätyn ohjelman mukaan. Mutta kuka sen ohjelman oli laatinut? Ei mikään muu kuin traditio, so. perinnäistapa. Vanhan Valkyrian, Valborgin eli Vapun päivää vietettiin, ja silloin piti matkia hänen tapojaan, nimittäin istua hevosen selässä ja antaa huhkia niin nopeaan kuin hevosen kavioista irti lähti.

Ihmeellinen voima on todellakin perinnäistavoilla. Mutta vielä ihmeellisempää on, että viikinkien taivaalliset menot ovat päässeet juurtumaan supisuomalaisen väestön keskuuteen. Kuinka se on käsitettävissä? Ei muuten kuin että satojen vuosien vuorovaikutus vähitellen on kuljettanut tämänkin vieraan tavan kaukaisille Suomen saloille. Käsittämätöntä on vain sen siirtyminen, kun sitä ei kirkko välittänyt. Kirkkohan päinvastoin oli julistanut Valborg-Vapun pannaan ja tehnyt

hänestä pirun ja helvetin ylimmäisen juomanlaskijan, vaikka hän olikin jalo sotaimmyt Valhallan korkeassa salissa, jonka kurkihirsi tuskin ihmissilmään näkyi siintävästä korkeudesta. Olkaamme sentään tyytyväisiä, että vapunpäivänä ei enää nykyään tarkata, lentelevätkö meidän rumat akkamme ilmojen kautta Valborgin kesteihin, ja vielä tyytyväisempiä, ettei heitä tämän ilmailuharrastuksen takia roviolla polteta. Paljon viattomampia ovat muut vapunpäivän menot.

Mutta näyttää siltä kuin vapunpäivän vietto olisi häviämään päin. Ei enää ratsasteta eikä enää tapella. Nyt tapellaan Suomessa joka päivä. Simaa tosin vielä juodaan ja tippaleipiä syödään. Nyt kumminkin maailman työläiset ovat valanneet vapunpäivän suureksi juhlapäiväkseen. En luule, että he ollenkaan välittävät vanhasta Vapusta ja hänen hommistaan. Mahdollisesti Vappu parka nyt vaipuu unhoituksen yöhön. Mutta vielä nytkin tyhjentäkäämme simalasiimme mustakutrisen Vappu-haltiattaren kunniaksi. Onhan sotaimmyt täysissä aseissaan sittenkin hauskeampi ilmiö kuin vanha riitelevä nainen.

16 LAPSEN ÄITI.

Istuttiin taas tupakkaosastossa ja puheltiin vilkkaasti. Siellä oli kaksi kansanedustajaakin, toinen sosiaalidemokraatti ja toinen vesiselvä IKL:läinen pappi. He istuivat niin kaukana toisistaan kuin vain voivat, sos.demokraatti ikkunan ääressä, IKL:läinen taas oven suussa. Vielä oli vaunuosastossa eräs naisasianajaja, vanhempi neitonen, ja iäkäs 73-vuotias rouva ja minä. Ei puheltu mistään polttavista valtiollisista kysymyksistä, muuten vain, mitä »sylyk' kielelle toi». Kaikki muut olivat täydessä puheentouhussa, paitsi se vanha rouva. Hän vain hymyili kaikelle ja kaikille ja hänen silmänsä säteilivät: »maassa rauha ja ihmisille hyvä tahto». Ei ystävällisempiä äidinäidin kasvoja useinkaan saa nähdä.

Säälistä vanhaa rouvaa kohtaan päätin temmata hänetkin yhteen suunsorinaan. Kysyin yksinkertaisesti vain:

— Minne arvoisalla rouvalla on matka?

— Aluksi matkustan Viipuriin.

— Entäs minnekä lopuksi?

— Sieltä lähdän Jyväskylään, sitten Tampereelle, sieltä Turkuun ja takaisin taas Helsinkiin.

— Oletteko kauppamatkustaja, vaikka ette suinkaan ollenkaan ole sen näköinen, ettekä enää kauppamatkustajan ikäinenkään? Eikä kauppamatkustajalla ole noin ystävällistä ilmettä kasvoillaan. Hänen täytyy aina vain tarkata, millä saisi hämättyä arvostelukyvottomän ostajan.

— Enhän minä mikään kauppias ole. Matkustan vain tapaamaan lapsiani.

— Teillä siis ainakin on neljä lasta.

— Eivät ne siihen lopu. Minulla on ollut 16 lasta.

— Kuusitoista lastako? huusin kunnioitusta värisevällä äänellä.

Samassa kimmahdin pystyyn ja seisoin niin hyvässä kunnia-asennossa kuin vain suinkin kykenin. Asennon olin oppinut viime vuosisadalla puolustaessani verisin paidoin isänmaatani Tuusulan vanhassa reservikomppaniassa. Vanha rouva hymyili vieläkin ystävällisemmin kuin siihen asti.

— Elävätkö kaikki ne 16 lasta?

— On niitä muutamia kuollutkin jo.

— Tungokseenko?

— Niin kait, myönteli vanha rouva yhä vain edelleen hymyillen tälle sukkeluuden yritykselleni.

Alensin ääneni, jottei papin pitänyt kuulla puhettani. Kysyin supattamalla:

— Kirkoitettiinko teitä joka lapsenⁿ saatuanne?

— Se on selvä. Mitenkäs muuten?

— Siis teitä on kirkoitettu 16 kertaa. Eikö se lopulta ruvennut tuntumaan puulle?

— Siinä se vain meni, kun ei ajatellut. Nauratti minua vähän viimeisellä kerralla, kun rupesin miettimään, että eikö nyt jo olisi aika kirkoittaa miestäni. Yhtä saastainenhan hänkin oli kuin minä, lasten äiti.

— Ei, ei rakas rouva. Emme me miehet ole saastaisia, vaikka olisimme sadan lapsen isiä. Naiset ovat synnintuojia maailmaan, niinkuin meidän uskontomme opettaa. Ei mies lankea milloinkaan, naiset, sen pahempi, liiankin usein. Tällaisesta opista huolimatta etupäässä naiset täyttävät kirkot. Miehet vain torkkuvat kirkossa, heillä kun on puhdas omatunto.

Se naisasianajaja-neiti oli salavihkaa kuunnellut puhettamme ja kimmastui.

— Kyllä te miehet olette luoneet tämän yhteiskunnan ja kirkon oman nokkanne mukaan, ja viis välittäneet meidän naisten tunteista. Mekö olemme enemmän synnintuojia kuin te miehet? Useinkin päinvastoin. Miehet ovat syntipukkeja, naiset enkeleitä.

— Armas neiti! Naiset itse ovat siihen syypäät. Olettehan kuulleet, miten naiset toisiaan epäilevät ja haukkuvat parhaita ystävättäriään vieläkin rumemmilla sanoilla, kuin mitä nyt käytitte miehistä. Mutta miksikä te naiset ette nouse takajaloillenne ja rupea saarnaamaan tasa-arvoisuutta miesten kanssa myöskin siveellisessä suhteessa? Te vain ajatte sitä asiaa, että naisten täytyy saada yhtä suuri palkka samasta työstä kuin miehenkin. Ruvetkaa huutamaan maailmalle, että nainen on juuri yhtä siveellinen olio kuin mieskin. Eiköhän sellaisesta huudosta vähitellen syntyisi vähän villojakin.

Pappimme oli lähtenyt ruokailuvaunuun kahville, kun kuuli, minnekkä päin se keskustelu rupesi luisumaan. Lopuksi keskeytin puheenaiheen huomauttamalla, että matkoilla ei saa ryhtyä parantamaan maailmaa, vaan on se tehtävä joko kotona tai sitten suurissa kokouksissa.

Samassa tuli ylijunailija osastoon matkalippuja tarkastamaan. Mutta nyt oli niin hullusti, että vanhalla rouvalla olikin lippu kolmanteen luokkaan ja tämä oli toinen luokka. Vanha rouva selitti, että hän on niin outo matkustamaan junissa, ettei hän arvannut nousta oikeaan vaunuun.

— Arvaahan sen, keskeytin minä. — Kun kerran on ollut 16:n lapsen synnytyshommissa, eihän silloin ole ollut aikaa hulmuilla junissa. Mutta, herra ylijunailija, minä maksan lisämaksun tämän arvoisan rouvan puolesta, jotta hän saa pitää paikkansa tässä osastossa. Tiedätkö, hän on 16 lapsen äiti?

Junailija kumarsi kunnioittavasti. Mutta nyt puuttui rouva itse puheisiin.

— Matkustan juuri yhtä mielelläni III:ssa luokassa kuin tässä osastossa. Sitä paitsi tulee poikani hakemaan minua III:sta luokasta Viipurissa eikä toisesta luokasta, niin että minä muutan vaunua.

Sovittiin siitä, että minä talutan rouvan Kouvolassa III:een luokkaan, niin että hänen poikansa helpommin löytää äitinsä junasta.

Liikutettuna pidin lennokkaan puheen. Käännyin kansanedustajain puoleen ja toin esille ajatuksen, että kaikille äideille, jotka ovat synnyttäneet 15 lasta tai enemmän, annetaisiin valtion puolesta jonkinlainen tunnustus. Niinhän jo monessa muussa Euroopan valtakunnassa tehdään. Niissähän jo 10 lapsen äiti nauttii jonkinlaista eläkettä. Meillä ei kerrassaan mitään. Hoida vain omin nokkinesi miten parhaiten taidat! Voisihan valtio tällekin rouvalle suoda vuosilipun ensimmäiseen luokkaan ynnä makuuvaunupiletin, sillä tarvitseehan 16:ssa lapsivuoteessa kitunut äiti pehmeän vuoteen ja höyhenpielukset mihin päänsä kallistaisi, väsyneen päänsä. Pitäähän hänen saada vanhoilla päivillään käydä lapsiaan tervehtimässä, suurta lapsilaumaansa, joka on sirotettuna yli koko tasavallan.

Se naisasianajajaneiti huudahti: »hyvä, hyvä, hyvä!» Vaikka hänellä tietysti ei ollut yhtään lasta. Sosialisti yhtyi häneen ja IKL:kin, joka oli pappi, niinkuin ne useimmiten ovat, suostui ehdotukseen, kumminkin sillä varauksella, että lapset ovat aviolapsia eivätkä löytölapsia. Minusta äiti kuin äiti, lapsi kuin lapsi.

Tästä sain rohkeutta ehdottaa edustajille seuraavaa:

— Kun te nyt palaatte saunamatkaltanne takaisin Helsinkiin, niin ryhtykää heti valmistamaan eduskunnassa väliskysymystä, jossa aluksi perustelette asiaa esim. näin: Tiedämme kaikki, että valtio jakaa suuria palkintoja ja kunniamerkkejä kotimaiselle kantakirja-karjalle, joka on osoittautunut erittäin hedelmälliseksi, mutta sen sijaan ei kiinnitä

minkäänlaista huomiota äiteihin, jotka ovat synnyttäneet toistakymmentä lasta. Vedotkaa vielä ulkomaihin. Ja pon-siksi ehdotan seuraavaa:

Tietääkö hallitus, että Helsingissä asuu äiti, joka on synnyttänyt 16 lasta?

Mihinkä toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä, jotta hänelle valmistetaan tilaisuus maksuttomasti valtion rautateillä käydä tapaamassa vielä elossa olevia lapsiaan, jotka asuvat mikä missäkin ympäri Suomennientä.

Molemmat edustajat lupasivat *harkita* asiaa, joka diplomaattien kielellä merkitsee sitä, etteivät he suostu esitystä tekemään. Turhaan olen odottanut saavani lehdistä lukea, että sellainen välikysymys hallitukselle olisi tehty. Edustajat yhä vieläkin sitä vain *harkitsevat*.

Tultiin sitten Kouvolaan. Tartuin rouvaa käsikynkästä ja kannoin hänen hoikkaa käsilaukkuaan. Kun astelimme sitten Kouvolan asemalaituria, teki mieleni huutaa kaikille: »Katsokaa, tässä vierelläni astuu 16 lapsen äiti!» Ylijunailija astui kunnioittavasti muutaman askeleen päässä meistä. Minä valitsin mukavimman paikan III:ssa luokassa rouvalle ja suljin hänet junailijan erikoiseen huostaan. Junailija lupasikin huolehtia hänestä.

Kait äiti sitten Viipurissa tapasi yhden 16:sta lapsestaan.

HYVEEN PALKKA.

Minun piti särkeä satamarkkanen junassa. Ei ollut yli-junailijalla särkeä. Silloin eräs nuori, punaposkinen neitonen sirkuttelevalla äänellä tarjoutui minua auttamaan, avasi laukkunsa ja särki lappuseni. Olin kovin kiitollinen ja puhelin laajasti laupiaasta samarialaisesta, joka pelasti miehen hukkaan joutumasta. Nykyään jo saattaa tavata laupiaita samariattariakin, naiset kun nyt matkustavat enemmän kuin Israelissa.

Olin niin kiitollinen, että pyysin saada tarjota neitoselle kahvit leivosten kera ruokailuvaunussa. Mutta neitonen sirkutteli, ettei hän tuntemattoman miehen kanssa lähde kahviloihin. — Ällistyin! Olipas se neitonen saanut huolellisen kasvatuksen, kun ei edes junan ruokailuvaunuunkaan uskalla lähteä kahvia juomaan oudon kavaljeerin kanssa. Siellähän muuten tuntemattomien ja tuttujen on pakko ruokailla samassa pöydässä. Vanhat, hempeät nuoruuden muistot sukelsivat esiin muistojen kätköistä. Sellaisia ne nuoret neitokset kaikki olivat noin 50 vuotta sitten. Neitosella täytyi aina olla ns. »förkkeli» (esiliina) mukana, ennenkuin hän uskalsi lähteä tutunkaan kavaljeerin matkaan. Joku vanhempi nainen oli se »förkkeli», joka häntä suojeli kaikilta sopimattomilta lähentelemisiltä. Hain siis förkkeliä, ja löysinkin sen heti samasta vaunuosastosta.

Siinä istuikin korea naishenkilö, joka hymyillen oli seurannut keskusteluaamme. Hän oli noin 30:n à 40:n vuoden

ikäinen, pitkähäkö nainen, juuri siinä iässä, jolloin nainen on viehättävin. Hän oli solakkavartaloineen, vyötärö hoikka, mutta ylä- ja alaruumis jo pyöreähköt. Nainen, joka ei enää kaipaa förkkeliä, vaan hätätilassa jo kelpaakin itse sellaiseksi. Hän oli juuri sellainen kuin aina olen kuvitellut Saaban kuningattaren olleen, tuon, johon viisas Salomo niin tulisesti rakastui. Vaikka en kelpaa edes Salomonin kengännauhojakaan avaamaan, en lemmessä, en viisaudessa, en rikkaudessa, niin mairittelen itseäni sillä, että meillä on samanlainen maku naisia arvosteltaessa. Salomo ihastui Saaban kuningattareen. Kummakos oli, että minä, osaton mies, ihastuin vastapäätä istuvaan kuningattareen.

Kysyin nöyrästi, suostuisiko hän suojelemaan tätä nuorta neitosta sen ajan kuin minä kahvittelen häntä ja siten maksan kiitollisuudenvelkani hänelle. Pyysin samalla häntäkin nauttimaan kupposen samaa ainetta ruokailuvaunussa.

Hän oli heti suostuvainen, vaikka sanoikin ensi kertaa hoitavansa tällaista ammattia. Oli ollut naimisissakin ja nyt leskenä vuoden ajan, niin että kait hänellä oli kaikki edellytykset suoriutua kunnialla tästä arkaluontoisesta tehtävästä.

Lähdettiin sitten yhdessä ruokailuvaunuun. Saaban kuningatar ensin, nuori neitonen hänen jäljessään ja viimeisenä minä. Vaunu oli viimeistä paikkaa myöten varattu. Ihmiset seisovivat jonossa odottamassa vuoroaan. Toivotonta siis saada kolmea tuolia pitkään aikaan, niin että meidän piti palata tyhjin toimin takaisin osastoomme. Mutta kun jo oltiin päästy kahvin tuntuun, ehdotin, että menisimme Helsingissä johonkin kahvilaan nauttimaan kahvia.

— Ei, en tule mukaan, vastasi nuori neitonen. — Mamma odottaa kotona.

Tällä 20-vuotiaalla neitosella oli rakas mamma vielä elossa. Valitin haikeasti kovaa kohtaloamme, kun kahvia olisi, mutta emme saa tilaisuutta sitä juoda, emme junassa, emmekä Helsingissäkään. Mutta kun kerran olin herättänyt leskirouvassa

kahvininnon, pidin velvollisuutenani myöskin tyydyttää tätä himoa. Pyysin leskeä kahvilaan, ja hän heti siihen suostui. Siis menimme yhdessä kahvilaan ensin hyvästelyämme suloista neitosta, joka autossa lähti mammansa luo.

Puhelimme ja kehuimme sitä, että maailmassa vielä tapaa niin perusteellista siveyttä kuin tuossakin matkatoverissamme, neitosessa, joka ei uskaltanut minun kanssani lähteä kahvia juomaan suuren väkijoukon keskelle. Kysyin leskeltä, olenko viettelijän näköinen?

— Päinvastoin, vastasi leski. — Tehän olette aivan Joosefin näköinen, joka kieltäytyy suutelemasta Potifarin rouvaa, vaikka tämä tarjoutui suineen, poskineen hänen käytettäväkseen.

— Niin, mutta olihan viettelijätär Potifarin aviovaimo, virkoin minä. — Mitä luulette Joosefin tehneen, jos Potifarin vaimo olisi ollut leski.

— Minulla on kyllä huono käsitys Joosefista, sanoi leski.

Pojasta polvi muuttuu. Kerroin leskelle, mitä tiesin Joosefin isoisän isästä, Abrahamista. Hän suuteli mielellään sekä Saaraa että kaikkia palvelijattariaankin. Kerran lähti Abraham Saaroineen retkeilemään Egyptin maalle. — Retkeily on aivan erinomaisen terveellistä ja kaunistavaa naiselle. — Saarakin tuli päivä päivältä yhä kauniimmaksi. Kun he vihdoin saapuivat Egyptin rajalle, oli Saara niin kaunis, että Abrahamia rupesi hirvittämään. Hän sanoi Saaralle:

— Kuule Saara, sinä olet niin hemaisevan nätti, että kun egyptiläiset näkevät sinut ja tietävät sinut minun vaimokseni, tappavat he minut ja vievät sinut haaremiinsa. Sano sinä, että olet minun sisareni, niin minä säilyn hengissä.

Saara teki työtä käskettyä ja sanoi olevansa Abrahamin sisar. Äkkäsi Faarao Saaran ja ihastui. Saara minun luokseni ja sitten vielä tuossa paikassa! Sinne se Saara sitten vietiin joukon jatkoksi Faaraon haaremiin. Faarao huolehti Abraha-

mistakin, Saaran pitkäpartaisesta veljestä. Hän hankki Abrahamille asunnon, kymmenen huonetta ja keittiön kaikkine egyptiläisine mukavuuksineen. Sinne Saara joka päivä kantoi veljelleen sapuskaa. Milloin sämpylöitä, milloin kaltiaisia, milloin kyrsäleipää, milloin vohlanponkkia, ruokia, joita Abraham oli tottunut syömään siellä Kaanaan maalla. Mutta kerran sattui, että Abraham keskellä päivää rupesi perusteellisesti suutelemaan Saaraa. Sen äkkäsi eräs pahan hiiden egyptiläinen ja meni juoruamaan Faaraolle. Faarao suuttui ja huomasi itsensä petetyksi. Kuka nyt sisartaan suutelee? Sehän maistuu kurnaalille. Heti hän kirjoitti Abrahamille viisumin takaisin Kaanaan maalle ja ajoi hänet ulos koko valtakunnastaan sisarineen päivineen.

Tällaisia kahvipuheita pidettiin lesken kanssa. Tuli sitten poislähtö. Saatoin leskeä hänen kotiinsa Abrahaminkadulle, jonka varrella muuten minäkin asun. Tultiin pilkkaisen pimeään porraskäytävään. Haparoin sähkönappulaa, en tavannut. Johtui Abrahamin tarina mieleen ja minä suutein leskeä yhtä perusteellisesti kuin Abraham siellä Faaraon pääkaupungissa sisartaan Saaraa. Niinkuin kaikki muutkin oikeat miehet olisivat tehneet minun asemassani.

Virvoitettuna lähti sitten leski kipittämään ylös portaita asuntoonsa ja minä livahdin ulos pimeälle kadulle. Olin saanut runsaan palkkion kohteliaisuudestani ja vaivoistani.

Joku ajattelematon lukijatar ehkä kyselee: mutta »missä tämän tarinan hyve sitten piilee?» No, eihän se oikein omaa hyvettäni ollutkaan. Se oli sen nuoren neidin hyve, joka vei minut lesken tuttavuuteen ja josta minä näin välillisesti siten nostin palkkani. Suuresta hyveestä vuotaa palkkaa myös syrjäisillekin.

HELLUNTAIN HURMIOSSA.

Oli helluntai, suvisunnuntai. Oli helluntai myöhäinen sinä vuonna, oli harvinaisen helteinen helluntai, kauniisti joka paikan koristi kukkanen.

Tultiin paikallisjunassa juhlan iltana Helsinkiin. Kolmannen luokan vaunu oli täpösen täynnä palaavia matkamiehiä, jotka päivän olivat viettäneet luonnon helmassa. Vastapäätä minua istui vanhahko naishenkilö, jolla oli kori kainalossa. Korissa oli paperin päällä joukko kukkia; mitä paperin alla oli, se oli peitossa. Kukat olivat vuokkoja, sekä vilu- että sini-vuokkoja. Näitä metsästä poimittuja vuokkojaan se vanha nainen silmäili mitä lempeimmillä silmillä. Hän hymyili, hymyili lakkaamatta. Hänen silmänsä muuten harhailivat kiinnittymättä mihinkään määrättyyn esineeseen. Aivan kuin sotalaivan valonheittäjät kiertävät avaruutta. Ihmettelin kauan hänen harhailevia katseitaan ja tulin siihen päätökseen, että nainen oli joko mielenvikainen tai humalassa.

Kun joutuu matkatoverin kanssa pitemmän aikaa istua nokottamaan vastakkain, herää vastustamattomasti halu lukea hänen kasvoistaan, hänen puvustaan ja hänen eleistään hänen elämäkertansa. Mielikuvitus tulee avuksi, ja kohta on matkatoverin elämä aivan selvillä utelematta ollenkaan häneltä itseltään, mikä hän on ollut ja mikä hän nyt on.

Luin hänen olemuksestaan seuraavan elämän kaaren. Nainen oli nuorena tyttönä saanut paikan ravintolassa tar-

joilijattarena. Hän oli hurmannut solakalla vartalollaan miehiset miehet, hän oli oppinut hieman keikailemaan ja keimailemaan. Hän oli menestynyt hyvin ammatissaan, ollut kaikkien lemmikki. Mutta hänen oli täytynyt valvoa illat, jopa yöt umpeen. Häntä oli tinkinyt väsyttämään ja nukuttamaan ja silloin hän oli hakenut voimaa ja virkistystä väkijuomista. Tämä oli muuttunut hänelle tavaksi, hän oli ruvennut luisumaan kaltevalle pinnalle ja vihdoin viimein joutunut aivan pohjalle asti.

Nyt vanhoilla päivillään hänessä lämmin kevät ja helluntain hurmio herätti nuoruuden heleät päivät mieleen. Hän päätti lähteä niittyjen kukkanurmilta ja tuoksuavasta keväisestä metsästä hakemaan menneitten päivien ja jo sammuneitten tunteitten uusimista. Mutta kaiken varalta hän oli pistänyt korinsa pohjalle paperin alle jonkun pullon elämäntähtä, jotta muistot sitä heleämpinä sukeltaisivat esille. Oli istunut kivellä, poiminut vuokkoja koriinsa ja vähän väliä ottanut naukkuja. Kirkastui elämä sillä kertaa, muistui mieleen monet helluntait, jotka hän oli samalla tavalla viettänyt jonkun Kallen ja Pekan kanssa kukkivilla kunnaila, ja hymy kohosi hänen huulilleen. Ja se hymy ei jättänyt häntä vielä paluumatkallakaan junassa. Hän vain hymyili, ei nähnyt muita ihmisiä, hymyilihän vain entisille nuorille kavallejeereilleen. Me matkustajat olimme vain tyhjää ilmaa hänelle. Hän eli muistojen kirkkaassa valossa. Koetin puhutella naista. Ei vastausta, ei kiinnittänyt minuun minkäänlaista huomiota, silmäys vain harhaili avaruudessa. Kysyin: — Arvoisa neiti, taidatte olla sellainen niin sanottu hiljainen humalainen?

Hän nyökäytti päätään hyväksyvästi, mutta ei virkkanut sanaakaan. Hän vain hymyili autuaallista hymyään. Hän liiteli toisissa onnellisissa maailmoissa.

Tultiin Helsinkiin. En tahtonut jättää häntä yksin kävelemään kadulle, olisihan hän voinut joutua poliisin käsiin,

sillä hän horjui tuntuvasti. Päätin olla hänelle tarvittaissa apuna ja seurasin siis hänen jäljissään. Tultiin Kauppatorille. Nainen lähti astua nytkyttelemään torin poikki. Äkkäsi hänet eräs kavaljeeri, eräs hänen aatetoverinsa, samanlaisen elämän hyppyrin laskija kuin nainenkin. Toisessa jalassa oli kalossi, toisessa varsikenkä. Housun lahkeet olivat repaleiset ja vartalon peitti tavattoman väljä päällystakki, saatu jonkun lihavan miehen vanhoista kätköistä. Parran sänki pitkä, posket veden puutteesta tuhkan harmaat. Tämä kavaljeeri hoippui aivan samoin kuin daamikin. Kavaljeeri loihe vihdoin lausumaan:

— Neiti, neiti, saanko tulla koria kantamaan?

Neiti ei aluksi nähnyt ei kuullut mitään, hoippui vain eteenpäin. Kavaljeeri ei jättänyt saalistaan, vaan vatkutti ehtimiseen:

— Neiti, neiti, saanko tulla koria kantamaan? — Kavaljeerin käytös oli siroa ja nuhteetonta. Näki, että hänkin oli nähnyt hyviä päiviä, mutta myöskin joutunut vähitellen samalle luisuvalle pinnalle kuin hänen daaminsakin. Ja hänkin oli laskenut mäkensä aivan pohjaan saakka. Nyt he tapasivat toisensa samalla tasolla laakson pohjassa, mutta kukien keskellä tällä kertaa. Neiti vihdoin kuuli äänen, seisahtui ja heitti harhailevan silmäyksen siihen suuntaan, mistä äänen kuuli. Kavaljeeri nosti sirolla liikkeellä hattuaan ja tarttui muutta mutkitta koriin, jota rupesi kantamaan. Yhdessä sitten läksivät nytkymään eteenpäin, pomppivat toistensa kylkeen joskus, kavaljeeri ylläpiti puhetta, mutta hänen daaminsa vain hymyili. Tulivat vihdoin Tähtitorninmäen juurelle. Nyt alkoi kapuaminen ylös jyrkännettä. Tämä urakka oli heille molemmille ylen työlästä. Huohottivat ja puuskuttivat. Olivat elämässään tottuneet laskettelemaan vain alamäkiä eivätkä kompuroimaan hyveen jyrkissä ahteissa yhtä vähän kuin tässäkin rinteessä. Pääsivät vihdoinkin mäen päälle. Oli siinä penkki tarjona. Molemmat retkahtivat istu-

maan penkin kumpaankin päähän. Daami pani silmänsä kiinni ja nukahti heti. Huulilla väreili vain hienoinen hymy niinkuin kirkkaan lieskan hiipuva hiillos. Kavaljeeri ennätti kysäistä:

— Nukuttaako neitiä?

Sivistyneen ihmisen tavat ja kohteliaisuus ei hetkeksikään hellittänyt näitä maailman murjomia. Mutta daamin uni tarttui kavaljeeriinkin, häneltäkin luomet lupsahtivat kokoon. Siihen kumpainenkin vaipui sikeään uneen, eksyneet ihmislapset, uneksuen kukista, keväästä, helluntaista ja nuoruuden huolettomista päivistä.

Ehkä sittenkin pohjaltaan hyviä ihmisiä. Parempia kuin monet sellaiset, jotka koko ikänsä ovat elämän päivän puolella lekottaneet.

Sinne ne ystävykset sitten jäivät nukkumaan Jumalan taivaan alle. Vuokotkin daamin korissa näyttivät nukkuneilta ja näivettyneiltä. Arvelen, että helakka aamukin noustessaan taivaan vahvuudelle tirkisteli heidän punaisten, pöhöttyneiden silmäluomien raoista ja vähitellen herätti heidät. Varmasti silloin kavaljeeri kohteliaasti nosti nukkavieru-hattuaan ja toivotti daamilleen hyvää huomenta. Sitten he yhdessä läksivät rinnettä astumaan toria kohti. Daami, joka oli saanut puheenlahjansa jälleen, kysyi:

— Missä te asutte?

— Kuka nyt *kesällä asuu*, vastasi kavaljeeri ja lähti omille matkoilleen.

VANHOISTA RESERVIKASARMEISTAMME.

Eivät ne vielä niin lopen vanhoja ole nuo meidän reservikasarmimme Suomen ensimmäisen asevelvollisuuden ajoilta. Ensimmäinen asevelvollisuusluokka astui näet palvelukseen v. 1881. Sanon ensimmäisen asevelvollisuuden ajoilta, sillä sortovuosinahan venäläisten mahtikäskyllä asevelvollisuutemme lakkautettiin epämääräiseksi ajaksi. Kiväärit ja muut varustukset vietiin tavaravaunuissa salaa Pietariin, jossa niitä nyt säilytettäneen joinakin museoesineinä tai voitonmerkkeinä tai venynevätkö kosteissa kellariholveissa. Ja reservikasarmit pantiin kylmille v. 1901. Mahtava Venäjä luuli tappavansa Suomen kansan kaiken vastustusmahdollisuuden, kun se riisti meiltä ainoat kelpolliset aseemme. Kun se vielä julisti kiellon kaikkien muiden aseiden käyttämisestä paitsi metsästyspyssyjen, luuli se meidän olevan täysin heidän armoillaan. Luuli meidän olevan yhtä turvattomia kuin heidän omat syöpäläisensä, joitten hengen he voivat ottaa pelkällä kynnen painamisella. Mutta mikä tapahtui? Ihme yli kaikkien ihmeitten! Kolmen ja puolen miljoonan suomalainen väestö karisti päältään sadanviidenkymmenen miljoonan väestön painostavan sorron. Venäläisten kynnet kävivät hervottomiksi, ne tutisivat kuin ikäkululla ukolla, eivät saaneet tapetuksi »syöpäläistä», joksi he meitä nimittivät. Syöpäläinen livistikin pois kynsistä, sillä syöpäläisellä oli muitakin aseita kuin kiväärit. Sillä oli sisua, ja sisukasta olentoa onni joskus potkaisee voittoon siinä, missä ihmisjärki ja las-

kelmat eivät näe mitään pelastumisen mahdollisuutta. Kävi kuin sadussa. Jättiläinen luhistui kokoon, mutta kääpiö kimmahti pystyyn, pelasti nahkansa ja sai rauhassa elää omaa elämätään.

Vanhat reservikasarmimme on pantu uudelleen asuttavaan kuntoon, mutta ei enää sotilaallisia tarkoituksia varten. Miekat on taottu rauhan aseiksi, ja kasarmit palvelevat nyt kaikenlaisia hyviä rauhallisia toimia. Niitä on paljon, näitä vanhoja kasarmeja, yli koko Suomen, niitä on noin kolmisenkymmentä. Maanteitä ajaessa tulla tupsahtaa niitä vastaan tuon tuostakin. Ne tuntee helposti suuresta kasarmirakennuksesta, pienemmästä artellirakennuksesta, upseerien ja ali-päällystön taloista. Kaikki yhdessä rykelmässä.

Ei Suomen vakituinen sotaväki ollut suuren suuri. Vain 5,600 miestä. Mutta reserviläisiä oli koko joukon enemmän. Toisina vuosina enemmän, toisina vähemmän. Nuo nälkävuosien 1867 ja 1868 pojat olivat hämmästyttävän vähälukuiset. Suurin osa niinä vuosina syntyneistä miehistä oli ruununraakkeja, vajamittaisia ja jollakin tavoin vaivaisia. Niinkuin tiedetään, otettiin vakituiseen väkeen sotamiehet arvalla, loput hyväksytyistä joutuivat reserviin. Kunkin reserviläisen oli kolmena kesänä peräkkäin tultava leiriharjoitukseen yhteensä 90:ksi päiväksi.

Mitenkä nämä reserviläiset suoriutuivat tehtävistään ja opinnoistaan? Parhaimman vastauksen tähän kysymykseen antavat venäläisten omat arvostelut. Tuskinpa venäläiset tarkastajat milloinkaan lausuivat muuta kuin kiitosta. Keisari itse, nimittäin Aleksanteri III oli hyvin tyytyväinen siihen, mitä näki ja koki Lappeenrannan leirillä jo vuonna 1885, vaikka meidän 8 pataljoonaamme silloin olivat olleet harjoituksessa ainoastaan 4 vuotta. Olivatpa nämä venäläisten arvostelut siksi kiittäviä, että ne herättivät kateutta ja harmia vaikutusvaltaisissa Suomi-syöjissä kuten sotaministeri Kuropatkinissa, kenraalikuvernööri Bobrikoffissa ja

ministeri von Plehvessä. Ja keisari Nikolai II tanssi näitten herrojen pillin mukaan. Kaikkiin ukaaseihin hän oli valmis kirjoittamaan: »suostun ja asiassa on meneteltävä Minun jo antamani käskyn mukaan». Laista ja asetuksista nämä herrat viis välittivät. Väkivalta vallitsi, lait saivat vaieta. Harvoin väkivallan harjoittajilla on ollut niin surkea loppu kuin näillä Suomi-syöjillä. Kuropatkin kärsi perusteellisen tappion Japanin sodassa. Bobrikoff ja von Plehve surmattiin ja keisari Nikolai II — niin, säälikäämme häntä.

Muistan elävästi erään venäläisen kenraalin toimeenpaneman tarkastuksen Tuusulan kuulussa reservikomppaniassa, jossa minä silloin ase kädessä olin puolustamassa rakkaan synnyinmaani turvallisuutta. Kenraali tarkasti vain ampumataittoa. Tuusulan reservikomppaniassa niinkuin Lohjankin suorittivat asevelvollisuuttaan saaristolaisnuorukaisemme. Ne olivat lapsuudesta saakka pyssyn tuttavina, sillä heidän tuli tarkasti osua sekä lintuihin että hylkeisiin. Siihen aikaan saaristolaiset olivat köyhiä kalastajia, joitten hermoja pirtunviljely vielä ei ollut pannut vapisemaan, niin että kuulat eivät koskaan sivuuttaneet maalitauluja. Meidän oli ammuttava eri välimatkoilta ja nopeassa tahdissa. Tällaisessa sarjaampumisessa pidettiin 50 %:n sattumia jo »oivallisina», niinkuin venäläinen arvostelulauselma kuului. Sanottiin, että Pietarin kaartinpataljoonat joskus saavuttivat tämän tuloksen, joskus ylittivät sen muutamalla prosentilla. Meidän reservikomppaniamme ampui sattumia 72 prosenttia. Venäläinen kenraali oli ilmeisesti hämmästynyt, jopa liikutettukin. Hän astui suuren komppaniamme eteen, joka oli kuin pataljoona miesluvultaan ja lausui muutamia venäläisiä sanoja, joita tietysti emme ymmärtäneet. Sanottiin hänen lausuneen julki suuren ihmetyksensä tästä ainutlaatuisesta tuloksesta. Me mylvimme kuin nuoret sonnit vastaan että: stravii šelaju, vaše visoko prevošoditelsvo, joka merkitsee jotakin.

Sattui kerran naurettava välikohtaus, joka ansainnee maininnan. Erään lääketieteenkandidaatin ruotutoveri oli asevelvollinen Lökström Skyttenskarin majakkamaasta itäsaaristossa. Hän oli täysi Wilhelm Tell. Hän ampui aina kaikki kuulansa maalitauluun. Mutta lääketieteenkandidaatti taas jokaikisen kuulan päin mäntyjä, niin että metsän takana heinäätekevien piikojen ja renkien oli pakko lopettaa työnsä siksi aikaa kuin meillä ammuttiin, sillä kuulat ulvoivat kuin sittiäiset heidän korvissaan. Mutta nyt oli Lökström myös yhtä suuressa määrin Sven Duva kuin Wilhelm Tell. Hän ei oppinut tekemään yksinkertaisempiakaan temppuja, oli aina komppanian tarkastuksen aikana komennettu pihantalakaisijaksi, mutta kun oli kysymyksessä ammunta, oli hän maailmanmestari. Venäläisen kenraalin tarkastustilaisuudessa Lökström erehtyi maalitaulustaan ja paiskasi kaikki kaksitoista kuulaansa lääketieteenkandidaatin tauluun. Tuleva lääkäri ei tietystikään saanut yhtään osumaa. Venäläinen kenraali kutsutti tämän mainion tarkka-ampujan luokseen, jotta saisi oikein mieskohtaisesti häntä kiittää. Upseerien, aliupseerien ja meidän sotamiesten suureksi riemuksi komennettiin lääkäri kenraalin eteen vastaanottamaan julkiset kiitokset. Ehkä hän vastasi kenraalille: »harašo nje nada», joka suomeksi käännettynä merkitsee: »ei kestä kiitteen».

Että tämä ensimmäinen asevelvollisuuslaki sai näin hyviä tuloksia aikaan, johtui varmaankin siitä, että sen upseerikunta oli tehtävänsä tasalla. Se Haminan kadettikoulu lienee ollut hyvä oppilaitos, koskapa Suomi-syöjät venäläiset senkin hävittivät jo v. 1903. Sillä kaikki mitä meidän maassamme kelvollista oli joko laitoksia tai henkilöitä, ne piti hävitettävän ja karkoitettaman. Tämän kadettikoulun hyvää kuntoa todistaa sekin, että niin moni upseeri, joka on siirtynyt siviilitoimiin, on sillä alallaan suorittanut usein aivan erinomaisen työn. Nimiä en käy mainitsemaan, niitä on liian monta.

Mutta yhdessä kohdin on meidän suomalaisten sotalaitok-

sessä aina meidän päiviimme saakka vallinnut yhtä suuri kuin naurettava vika. Meidän upseerimme eivät muinoin ole osanneet kansan enemmistön kieltä. Ruotsinmaalaiset upseerit eivät osanneet halaistua suomensanaa, mutta heidän piti kumminkin opettaa ja johtaa ummikoita suomalaisia sotilaita. Sehän ei tietystikään onnistunut. Döbeln taisteli Porrassalmen tappelussa kapteenina. Hänen piti innostaa sotilaita aina tuon tuostakin, sillä tappelua kesti 16 tuntia. Sen tähden hän aina huusi toverilleen Jägerhornille: »sano sinä tämä sotilaille». Tässä tulkin haussa rehkiessään hän saikin luodin otsaansa. Mutta Jägerhorn ja Otto v. Fieandt, ne puhuivat niin aito leveätä Savon murretta, että meitä nykyajan lapsia se kauhistuttaisi.

Mutta eivät vanhemmat upseerit siinä 1880 ja 1890 luvullakaan kaikki olleet suomenkielessä varmoja. Kerrotaan että paroni Ramsay saapui Iisalmeen reservikomppanian tarkastukselle. Hän puhui Munkkiniemen ja Kalastajatorpan suomea. Tapasi rivissä komean sotilaan. Kysyi:

— Mike nimi?

— N:o 47 Puustinen herra parounj!

— Mike kristinimi?

Puustinen ei virkkanut mitään, sen kun tollotti.

— Mike kristinimi, tiukkasi parounj.

Ei sittenkään lähtenyt Puustisen suusta yhtään ääntä. Puustinen tuumi, että jo nyt jossakin ollaan, kun tuo parounj hoputtaa Kristuksen nimeä kuin rovasti kinkerillä. Kun sitten parounj kolmannen kerran hätyytti, että mike kristinimi, räjähti Puustinen vihdoin ja huusi:

— Jeesus herra parounj.

Tarkastuksen loppiaisiksi paroni kiitti iisalmelaisia, sillä nekin olivat ampuneet vallan mainiosti, ne kun olivat vanhoja pyynampujia. Paroni siis Puustisesta viisastuneena piti puheensa ruotsiksi ja pyysi kapteenia kääntämään sen suomeksi. Paroni alkoi:

— Gossar ni ha skjutit som englar! Kapteeni kääntäkää! Kapteeni käänsi: Pojat, te olette ammineet kuin enkkelit! Paroni jatkoi: och jag hoppas att ni alltid gör så. Nyt ei kapteeni kuolemakseen muistanut, mitä hoppas = toivoo, merkitsee suomeksi. Mutta sen hän muisti, että hoppar merkitsee hyppää. Nyt paholainen kuiskutti hänen korvaansa: »sano vain hyppää, ei paroni sitä huomaa». Kapteeni rykäisi ja sanoi: »ja paroni hyppää». Mutta silloin paroni keskeytti hänet ja sanoi: nej, nej, herr kapten, nu går det på tok (ei, ei herra kapteeni, nyt menee päin mäntyä) ja kääntyen komppanian puoleen hän jatkoi: paroni inte hyppä mera, paroni olla för vanha (paroni ei hyppää enää, paroni on liian vanha).

Se oli sitä sen ajan meininkiä. Venäjän vallan aikaan ei meidän pataljoonissamme koskaan opetettu venäjänkielellä, mutta komentosanat kävivät kaikki yksinomaan venäjäksi. Vasta nyt ovat suomalaiset soturit saaneet sekä opetuksen että komentosanat suomeksi.

MUSTALAISNAINEN.

Nyt juuri tätä kirjoittaessani huhtikuun 15. päivänä on inhoittava ilma. On oikea huhtikuun ilma, aito aprilli-ilma. Eilen oli kirkas auringonpaiste, huomenna arvattavasti samanlainen, mutta nyt aamulla vihoviimeinen sää. Suuria, märkiä lumihiutaleita syökyy sakeasti alas maahan, ihmiset kadulla aina tuon tuostakin kääntävät selkensä tuulta vasten, sillä märkä lumi pieksää heidän kasvojaan. Kadut ja käytävät ovat täynnä lumisohjoa. Tällaista vaihtelevaa, oikullista ilmaa saamme usein kokea huhtikuussa.

Aivan samanlainen oli ilma, kun kerran jokunen vuosi sitten läksin Mikkelistä junalla painumaan tänne Helsinkiin. Hypähdin vaunuuni, karistin märän lumen vaatteistani, istuuduin mukavalle sohvalle ja kiitin luojaani, että olin päässyt turvaan noista ryvettävistä lumen töppösistä ja sohjoisesta kelistä. Junailija oli käynyt pilettejä tarkastamassa, ja laskeuduin oikein pääsiäislevolle melkein tyhjässä vaunusani ja rupesin heruttelemaan uniani. Noin parinkymmenen minuutin jälkeen avautuu ovi jälleen, ja junailija taluttaa mustalaisnaista vaunuun ja sanoo minulle:

— Eihän herra tykkee pahhoo, jos minä sijoitan tämän naisen tänne sohvalle. Minä tapasin hänet tuolla vaunun sillalla värjötteleessä märässä tuiskussa, minun kävi häntä sääli ja tuon nyt hänet katon alle toistaiseksi tähäntoisen luokan vaunuun. Kun tullaan asemalle, johdan hänet kolmanteen luokkaan, johon hänellä on pilettejä. Ettehän tykkee pahhoo?

— En ollenkaan tykkee pahhoo, päinvastoin hyvvee. Nytpäs suan puhekumppanin. — Aivan tyypillinen mustalaisnainen olikin. Harvinaisen mustanpuhuvat kasvot, aito mustalaisen pukimet. Pitkä takaalaahustava musta hame, kirjava huivi päässä ja sateenkaarenväriset liivit eli röijyt. Aloin kuulusteluni.

— Mistä kaukoo se vieras tulee?

— Tulen Savonlinnasta.

— Retkeilettekö tällaisellakin ilmalla?

— En minä retkeilyllä ole. Matkustan Orimattilaan, jossa minulla on heimolaisia, romaaneja. Eek-nimisiä.

— Mitä teillä oli asiaa Savonlinnaan?

— Meillä oli siellä Kerimäellä talo.

— Mustalaisellako talo?

— Niinhän se minun miehelläni oli talonpahainen. Se oli niitä Leppävirran mustalaisia, joka hullaantui taloa pitämään.

— Hullaantuiko? Eikös talossa ole hyvä asuskella?

— Eihän toki, eihän toki! Ikävä oli, kovin ikävä, ei muuta kuin joka aamu lypsä niitä kahta kantturaa, ruoki ne ja hoida ne. Aina vain samaa ikävää työtä. Paljon on emännällä talossa työtä eikä mitään vaihtelua. Aina samat aidat silmissä, sama kaivo, samat ulkorakennukset.

Ja nainen huokasi syvään ja hänen povensa nousi niin korkealle, että kirjavat liivit oikein lainehtivat. Säälän naista, vaikka en voinutkaan ymmärtää hänen surunsa syytä, nimitäin että oli ikävä hoitaa emännän tehtäviä talossa.

— Ettekö enää menekään sitä taloanne hoitamaan?

— En ikinä! Mieheni kuoli pari viikkoa sitten ja minä myin heti taloni.

— Saitteko kohtuhinnan?

— Enkä saanut. Pilkkahinnalla myin. Mutta en enää olisi päivääkään sitä pitänyt. Olisin sen antanut vaikka ilmaiseksi, kunhan vain pääsin siitä irti. Minun piti päästä mat-

kustamaan Orimattilaan heimoni luokse, vaikka tulen läpi. Ottavathan ne minut vastaan, minulla kun nyt on vähän rahaakin. Myin lehmäni hyvään hintaan, myin kaikki irtaimistonikin. Ja taas hän huokaili niin syvään, että povi aaltoili.

— Näkyyhän teillä olevan vähän ikävä niitä lehmiänne ja taloanne, kun niin syvästi huokaillette.

— Ei sitten rahtuakaan! Huokailen vain niitä viittä ilotonta vuotta, jotka siellä vankilassa asuin. Hautasin mieheni eilen Savonlinnan kirkkomaahan ja samana iltana ostin piletin junaan Orimattilaan ja nyt olen matkalla sinne heimolaisten luo. Ne Kerimäen naapurit aina solvasivat minua ja hokivat »mustalaisakka». Ja vaikka minä mitä tein, aina ne vain hokivat: »arvaahan sen, mustalaisakka, eihän se mitään kykene tekemään». Mutta lypsiväthän ne minun lehmäni sen minkä naapurienkin. Ja kävinhän minä kirkossakin joskus niinkuin hekin, enkä muista siellä paljon nukkuneenkaan. Osaan minä virsiäkin veisata. On minulla yhtä hyvä ääni kuin niillä muillakin akoilla. Ja miesvainajani kitkutti viuluakin paremmin kuin naapurin miehet. Ainahan meillä romaaneilla laulunääntä on ja ainahan me osaamme soittaa-kin vähin. Mutta eihän se talon emäntä jouda laulamaan ja soittelemaan, kun aina vain täytyy niitä lehmiä herutella. Ja kesällä olla heinää tekemässä kovimmassa helteessä ja sontaa hajoittamassa. Hyi olkoon! Ja samassa nainen korotti äänensä todistaakseen, että hän osasi virsiä veisata. Tuleva kesä siellä Orimattilassa kajasti niin hemaisevana hänen silmissään. Hän rupesi ulisemaan:

Jo joutui armas aika
Ja suvi suloinen,
Kauniisti joka paikan
Koristaa kukkanen.

Tähän huomautin, etten näe kukkasia kedolla, mutta nainen vain vakuutti, että kun hän vielä kerran pääsee Orimatti-

laan heimolaistensa luo, niin kyllä siellä viluvuokot, valkovuokot ja sinivuokot irvistelevät kinoksien välistä, pälvistä, ja hänen silmänsä säteelivät, ja rintansa aaltoili. Orimattila se oli naisen mielestä se oikea Kaanaan maa, jossa harput soivat ja hunaja ja rieska vuotavat. Kirottu Kerimäki taloineen päivineen oli nyt kerta kaikkiaan siellä selän takana. Ja lehmän kantturat toisten hoidettavina. Ylenpalttinen onni säteili naisen kasvoista ja haltioituneista eleistä.

— Eikö teillä ole lapsia elossa?

— Onhan se tämä pentu tässä.

— Missä teillä täällä pentu on? Eihän teillä mitään selaista mukana ole?

— Onhan se tässä, ja hän näytti poveaan.

Jäin hämmästyksestä melkein sanattomaksi.

— Onko teillä todellakin lapsi tuolla rinnoillanne?

— Onhan se ollut koko ajan.

Ja toden totta! Lapsi oli niin huolellisesti kääritty äidin rintaan kiinni, ettei siitä näkynyt mustaa tukan tupsuakaan. Ja äänetönnä oli ollut koko ajan. Siellä se lepäsi, joko nukkui tai imi. Ehkä vuoroon molempia. Kysyin äidiltä:

— Eikö se tukehdu, lapsi parka, noihin hynttyihin.

— Eikö mitä! Onhan tässä henkireikiä, ja hän näytti kaulaansa, joka oli jonkinverran avonainen.

Ja minä kun luulin, että se nainen niin syvästi oli huokailut, ja sehän oli vain »pennun» potkiminen, joka pani äidin rinnan aaltoilemaan. Ja minä kun olin ihailut sitä naisen korkeaa rintaa. — Tapasin aivan äsken Kouvolassa erään tuttavani mustalaistytön, jolla oli rinta samalla tavalla käärittynä. Kysyin heti: »onko sinullakin jo lapsi, seitsentoista-vuotiaalla työllä?»

— On, vastasi tyttö, mutta näytti samalla sormeaan, jossa oli kaksi sormusta. Siis nuori äiti ja samalla vihitty vaimo.

— Oikeinko oot vihitty?

— Tietysti ja oikein kirkossa, vastasi tyttö.

Mutta kyllä se nainen siellä vaunussa jaksoi huokailla. Hikikarpat nousivat hänen otsalleen. Taisihan se pentukin lämmittää, mutta olihan hän muutenkin levoton ja tuskainen. Kysyi yht'äkkiä.

— Eikös ole niin, että täältä Mäntyharjulta, jonne nyt saavutaan, on oikosempi tie Orimattilaan kuin Kouvolan kautta. Muistan joskus tyttönä kulkeneeni tämän tien ennenkin.

— Mutta teillähän on jo junapiletti Orimattilaan.

— Niin mutta minulla on aikaa kävelläkin. On jo viisi vuotta siitä, kun olen kävellyt. Kyyhöttänyt siellä Kerimäellä aivan ikävään asti.

Tultiin Mäntyharjun asemalle. Samassa nousi nainen pystyyn, sanoi hyvästit ja painui vaunusta ulos. Läksin häntä seuraamaan. Juna oli niin pitkä, ettei viimeinen vau-numme päässytäkään aseman sillan laitaan, vaan viimeisestä portaasta oli aimo harppaus maahan. Hetkeäkään epäroimättä nainen hyppäsi portaalta alas. Pentu parahti hieman. Mutta kohta se pääsi uuteen otteeseen. Lumi ja sohjo vain räiskähtelivät naisen askelista, kun hän taakseen katsomatta lähti painelemaan maantietä pitkin. Oli kuin olisi pelännyt, että se Kerimäki vielä tavoittaa häntä niskasta kiinni, niin kiireesti hän lähti taivaltamaan eteenpäin.

Kun tämän näin, rupesin vastustamattomasti hyräilemään:

Mustalaiseks olet syntynyt,
Koditonna kuljeskelet vain.
Luonnon lapsi, mitä taidatkaan,
Kun vain vapahana olla saat.

Vasta nyt totesin, että siellä ryysyjen alla todellakin oli pentu, kun kuulin sen itkun parahduksen. Mutta äkkiä se itku loppui, kun lapsi huomasi olevansa maantiellä.

Savossa sanotaankin, »että mihinkä se immeinen riitingistään piäsöö». Olenhan minäkin ollut retkeilyhullu, mutta en

noin taivaallisin mitoin kuin tuo mustalaisnainen ja hänen pentunsa. En minä lähtisi Mäntyharjulta talsimaan Orimattilaan, jos minulla jo on pilette junassa Kouvolan kautta sinne. En ainakaan tuiskussa ja lumisohjoisella maantiellä. Vielä vähemmin pennun kanssa. Olen minä sentään niin paljon kristitty ja suomalainen.

NURKKAPATRIOOTTIEN NURKKAPATRIOOTTI.

»Also bei uns in Boosl.»

Näitä sanoja käytti eräs insinööri aina puheen aluksi, olipa kysymys mistä asiasta tahansa. Se merkitsee suomeksi: »mutta meillä Baselissa».

Asuimme samassa hotellissa Vierwaldstätterin kauniin alppijärven rannoilla Sveitsissä. Meitä oli pöytätoverina kaksi naista Saksin kuningaskunnasta, vanha, hyvin kookas insinööri Baselista ja minä.

En ole tavannut koskaan ennen enkä myöhemmin niin aitoa nurkkapatrioottia kuin tämä insinööri oli. Basel, jonka sanan hän aina lausui Boosl, oli maailman paras paikka. Siellä olivat kaikki olot sellaisessa kunnossa, ettei muualla missään. Koska minullakin on taipumuksia nurkkapatriotismiin, seurustelin mielelläni insinöörin kanssa ja koettelin kehua oman maanikin oloja, mutta sain aina vastaukseksi: also bei uns in Boosl. Ja aina minä jäin alakynteen, sillä insinöörin mielestä Baselissa oli kaikki paremmin järjestetty kuin meillä.

Nuo kaksi naista Dresdenistä, toinen liikenainen ja toinen opettajatar, koettivat tuoda esille hyviä puolia Saksin kuningaskunnastakin. Vanha insinööri kallisti päänsä heidän puoleensa, sillä hän kuuli paremmin toisella karvaisella korvallaan, mutta eivät naiset ehtineet saada sanotuksi asiaansa kuin puoliväliin, niin insinööri kovalla, rämeällä äänellään pauhasi ja keskeytti heidän puheensa huutamalla: also bei uns

in Boosl. Ja Saksin kuningaskunnassa kaikki olot olivat rokkaisia verrattuina Baselin oloihin.

Minä ihailin insinööriä, sillä onhan nurkkapatriotismi pyhä tunne. Nurkkapatriotismi on luojan luoma tunne ihmisessä. Eikä vain ihmisessä, vaan koko eläinkunnassakin. Lihavat lohen votkaleetkin hakeutuvat joka kesä sieltä Itämeren etelärannoilta takaisin niille puroille ja joille, jossa he lapsuutensa ajat ovat pieninä tonkoina hypiskelleet. Syntymäseutuun he kaihoavat ja palaavat sinne lempimään ja kutemaan. Vanhat sudetkin, joilta hampaat ovat kuluneet saaliita syödessä ja niiden luita jyrsiessä, niin etteivät ne kykene enää elättämään henkeään, kuuluvat hakeutuvan syntymäsiijoilleen, joka heidän mielessään kangastaa ihannemaana, niinkuin Basel insinöörin. Entäs muuttolinnut? Viimeisten tieteilijöiden arvelujen mukaan niitakin vetää kotiseudun rakkaus lähtemään vaarallisille matkoille kauas pohjolaan. Kotiseudun ja syntymäsiijojen kaipuu esiintyy elävänä useimpien eläimien luonteissa.

Sama kiihkeä kotiseudun kaiho esiintyy maailman kirjallisuudessa kaukaisesta muinaisuudesta saakka. Niinhän Israelin lapsetkin voihkivat Babylonian vankeudessa: »tarttukoön kieleni suuni lakeen, jos sinut unhoitan, oi Jerusalem!» Hienosti sivistynyt helleeniläinen kirjailija Lukianos, puhdasverinen kansainvälinen tyyppi, väittää, ettei hänkään saata koskaan unohtaa syntymäkaupunkiaan Samotrakea, vaikka olot siellä ovat vallan alkeellisia verrattuna Ateenaan, jossa Lukianos oleili ja eli. Nurkkapatriotismi on siis vallan luonnollinen tunne koko eläinkunnassa, niin ihmisissä kuin varsinaisissa eläimissäkin.

Isänmaallisuus eli patriotismi taas on teoreettinen tunne, opittu opettamalla. Myöskin sinänsä hyvin kunnioitettava, vaikka liiaksi paisutettuna vaarallinen ajatussuunta. Isänmaa on näet maanmittarin rajojen sisällä olevaa maa-alue, jota tulee rakastaa. Mutta rajojen toisella puolella alkaa maa,

joka ei ole isänmaa ja jota ei tarvitse eikä saakaan rakastaa. Sieltä alkaa naapurimaa, jota toisinaan täytyy vihata yhtä kiihkeästi kuin rakastaa omaa isänmaatansa. Väärin käsitetty isänmaallisuus on usein johtanut verisiin sotiin, niinkuin nytkin maailmansotien aikana. Nurkkapatriotismi taas ei koskaan tuo vihaa mukanaan, se vain kiihoittaa rakkautta omaan kotiseutuun. Nurkkapatriootti saattaa olla kiihkeä kansainvälisyyden ihailija. Kiihkeä patriootti kantaa useimmiten kaunaa toisen maan asukkaita kohtaan. Ei Baselin insinööriäkään vihannut muitten maitten kansalaisia eikä halveksinut heidän olojaan, hän vain oli vuorenvärma siitä, että Baselissa kaikki sekä ihmiset että olot olivat paremmat kuin muualla maailmassa.

Liikenainen kertoi, kuinka paljon Saksin kuningaskunnassa on tehtaita. Insinööri keskeytti hänet ja sanoi:

— Kyllä Baselissa on vielä paljon enemmän. Minä insinöörinä tunnen nuo asiat.

Ja sitten hän ryhtyi luettelemaan Baselin kaikki tehtaot. Hän tunsu ne todellakin kuin viisi sormeaan. Kuului olevan yksi sellainenkin tehdas, jollaista ei ole missään muualla, ei edes Amerikassa.

Liikenainen yritti jatkaa, että tehtaiden kivihii lensavu joskus pimittää koko Saksin maan, siellä kun on mahtavia kivihiiikaivoksia. — Kivihii len savun Saksissa tunnen omasta kokemuksestani. Nainen siis puhui totta. Hän kysyi insinööriltä, saadaanko Baselista kivihii lenä.

— Emme me Baselissa tarvitse kivihii lenä tehtaaisiimme. Meillä on vesivoimaa. Sen tähden Baselissa aurinko paistaa kirkkaasti koko päivän. Huh, se on inhoittavaa, se kivihii len katku.

Useampaan otteeseen insinööri löi laudalta Saksin kuningaskunnan Baselin rinnalla.

Eräänä päivänä insinööri kääntyi minun puoleeni ja sanoi:

— Tehän olette venäläinen. Eikö melkein koko teidän kansanne ole lukutaidotonta?

— Suokaa anteeksi! En ole venäläinen enemmän kuin tekään. Olen suomalainen ja vahvasti luterilainen. Hyvät ystäväni väittävätkin, että olen ilmetty Luther ulkomuodoltani, paitsi että minulla on ruskeat silmät, Lutherilla taas oli kirkkaan siniset. Suomessa kaikki ihmiset osaavat lukea, paitsi vähämieliset, joita on vain pienoinen prosentti. Lutherhan vaati ankarasti, että kaikki kansa oli opetettava kirjasta lukemaan. Sen tähden meidän kansamme opetettiin lukemaan jo 1600-luvulla.

— Also bei uns in Boosl kaikki kansa osasi lukea jo sata vuotta aikaisemmin, jo 1500-luvulla. Tunnetteko Zwinglin nimen? Hän oli yhtä suuri uskonpuhdistaja kuin konsanaan Luther.

— Tunnen kyllä Zwinglin. Olen käynyt Kappelissa, jossa Zwingli kaatui.

— Eikö Zwingli teidänkin mielestänne ole yhtä suuri kuin Luther?

— En ole koskaan nähnyt Zwinglin kuvaa, mutta Lutherin kyllä. Hän oli kuvasta päättäen yhtä suuri kuin konsanaan me kaksi. En ole mistään saanut lukea, paljonko Luther painoi? Hänestä on niin paljon toisarvoisia tietoja, mutta hänen painostaan ei ole mitään merkintää. Varmasti hän painoi yli 100 kg niinkuin mekin. Entä Zwingli?

— En minä hänenkään painostaan tiedä sanoa mitään, mutta minä tarkoitinkin vain hänen henkistä suuruuttaan. Hän vaikutti voimakkaasti Baselin asukkaiden kääntymiseen puhtaaseen oppiin. Mutta minua ei miellytä Lutherissa se, että hän alituisen oli tappelussa ja sanaharkassa saatanan kanssa. Zwingli oli paholaiseen nähden vaiteliaampi. Ei Zwingli ainakaan käsikähmässä ollut hänen kanssaan.

— Eikö Baselissa enää uskota paholaiseen?

— Ken usko, ken ei. Minä insinöörinä en usko taruihin,

en ihmeisiin enkä paholaisiin. Tehtaan koneet ovat kaikkein ihmeellisimpiä laitoksia maapallon päällä. Toiset sanovat, ettei paholaista ollenkaan ole olemassakaan. Jopa on sellaisia, jotka väittävät, ettei Kristustakaan ole koskaan ollut maailmassa, mutta onhan siinä kylliksi, että hänen ihana oppinsa on muistiin kirjoitettu, olipa se sitten kotoisin vaikka useampien viisasten miesten suista.

— Niin, te sveitsiläiset olette paremmin kuin mitkään muut kristityt kansat Euroopassa noudattaneet Jeesuksen kaunista oppia. Ette ole yhtyneet mielettömiin sotiin ja verenvuodatuksiin pitkiin, pitkiin aikoihin, niinkuin kaikki muut kristityt kansat jumalaa ylistäen ovat tehneet.

— Niin, eivät sveitsiläiset ole tapelleet sitten Wilhelm Tellin aikojen.

— Uskotteko te Vilhelm Tellin taruun? On sveitsiläisiä tiedemiehiä, jotka väittävät, ettei Wilhelm Tellä koskaan ole ollutkaan. Hän on vain taruhenkilö.

Nyt insinööri vimmastui. Kovalla äänellä ja kiukkuisena hän huusi:

— Nuo humanistiset tiedemiehet ne ovat maailmanlopun pöllöjä. Yksi väittää yhtä ja toinen väittää toista. Molemmat tuovat esille väitteitä, jotka sotivat toisiaan vastaan. Lopullisesti ei kumpikaan ole oikeassa. Toista on meidän insinöörien. Kun me saamme koneen keksityksi, niin se on siinä kaikkien nähtävänä ja käytettävänä eikä kukaan sitä uskalla epäillä.

— Niin minustakin. Samapa se, onko sitä Tellä ja Natsarealaista ollut olemassa, pääasia on, että meillä on kaunis taru urhoollisesta miehestä Wilhelm Tellistä ja kaunis oppi Natsarealaisesta. Tyytykäämme näihin. Meillä suomalaisilakin on kauniita taruja koottuina Kalevala-nimiseen eepokseen. Me olemme ylen määrin ihastuneita niihin, mutta ei kenenkään päähän pälkähtäisi uskoa niihin tosi tapahtumina. Oliko tarujen Tell Baselista kotoisin?

— Leider nicht, valitettavasti ei, sanoi insinööri hieman nolona.

Matkustettiin sitten yhdessä Baseliin. Asemalla oli insinöörin rouva vastassa. Insinööri suuteli ja syleili vaimoan oikein perusteellisesti ja melko kauan. Varmasti insinöörin rouva oli hänen mielestään maailman paras aviovaimo. Tietysti Baselin kasvatteja. Onnellinen mies. Maailman paras syntymäseutu ja maailman paras aviovaimo.

KUN LUONTO OTETAAN LÄÄKÄRIKSI.

Niinkuin kaikki tiedämme, oli nuori Joukahainen, laiha poika lappalainen, väkäsilmä, vääräsääri Kalevalan kaikkein viisaimpia miehiä, vaikka hapan, vanha Väinämöinen ei kyennyt arvostelemaan hänen syvää oppiaan. Mikä lausunnan voima ja mikä pätevä tieteellinen totuus piileekään näissä säkeissä:

Mätäs on märkä maita vanhin,
Paju puita ensimmäinen,
Hongan juuri huonehia,
Paatonen patarania.

Kun Suomi pääsi jääkauden peitosta, kasvoi kostea maa mättäitä. Kun jäävuoriin syntyi paljaita pälväitä, niin siihen kasvoi ensiksi paju, niinkuin nytkin Grönlannin jäätiköillä. Ensimmäiset asukkaat meillä asuivat kuusien juurilla, jonka kuiskeita he hartaasti kuuntelivat, ja ensimmäinen pata heillä oli kivinen eli paatinen kehno rämä. Tässä on kylliksi geologiaa, botaniikkaa, etnografiaa ja arkeologiaa, mutta Väinämöisen mielestä tuo kaikki oli vain akkain loruja. Entä kun Joukahainen paukauttaa seuraavan suuren opin:

Vesi on vanhin voitehista,
Kosken kuohu katsehista,
Itse luoja loitsijoista,
Jumala parantajista,

niin Väinämöinen vain ylenkatseellisesti hokee: joko loppuivat lorusi. Väinämöinen ei kykene päästämään yhtään vii-

sasta sanaa vastaan. Hän voitti Joukahaisen kaikenlaisilla kepposkonsteilla ja luvattomilla otteilla, niin että viisas Joukahainen hupsahti suohon. Senkin poppamies!

Saattaako enää ajatella mitään nasevampaa lääketieteellistä opinkappaletta kuin on tämä? Veden runsas käyttö kait Suomen kansasta on tehnyt Euroopan ehkä etevimmän urheiluja voimailukansan, niinkuin sitä voittoisan maottelun jälkeen Saksassa on nimitetty. Eikä suinkaan se pettuleipä, jota suomalaiset muinoin niin runsaasti ovat saaneet jyrsiä. Suomalainen sauna se meidän ruumiistamme on ajanut ulos kaikki heikontavat myrkyt. Tuloksellisempaa on torjua ja ehkäistä taudin tarttumista kuin tauteja parantaa. Ja juuri taudin torjumiseksi on vesihoito aivan erinomaista. Sanoo-han suomalainen sananlasku sitä paitsi, että jollei sauna paranna, silloin on hengenlähtö edessä. Ja mitäpä kaikki kylpylaitokset ja lukemattomat kylpylät maailmassa muuta ovat kuin jalostettuja saunoja.

Mikä totuus taas piilekään siinä Joukahaisen lausunnossa, että Luoja ja Jumala, toisin sanoen luonto, on paras lääkäri. Eihän lääkäri kykene muuta kuin helpoittamaan ja jouduttamaan parantumista tai myöskin kiirehtimään kuolemaa, jos hän erehtyy taudin hoidossa. Luonto taas saattaa parantaa tauteja ilman minkäänlaisia lääkkeitä, loitsuja ja rukouksia. Mutta niinkuin jo sanottiin, vesihoito ja sauna ovat kaikkein parhaita taudin torjujia ja ehkäisijöitä. Tieteellisellä nimellä tätä hoitotapaa sanotaan profylaksiksi.

Suomessa on jo kymmeniä luonnonparantoloita, puhumattakaan kymmenistä tuhansista saunoistamme. Vanhin niistä on Kirvun luonnonparantola, joka aivan äsken täytti 25 vuotta. Kirvussa pidettiin tapauksen johdosta komeat juhlat, jossa juhlapäivälliset kestivät yhteen menoon 9 tuntia. Ahmittiin kasvisruokia ja latkittiin hunajaa ja rieskaa, ei yhtään kuppustakaan kahvia, puhumattakaan viinasta, sillä nämä viimeksi mainitut juomat eivät näet ole luonnossa

vapaasti tarjona, vaan riettaitten ja nautinnonhaluisten ihmisten katalia keksintöjä, jotka pilaavat vatsat ja turmelevat hermot niinkuin me huomaamme vanhoista naisista ja juopoista miehistä.

Kirvun parantolan esiäiti ja synnyttäjä oli rouva Maalin Bergström, joka äskettäin kuoli Nummelassa. Parantolan ensimmäinen lääkäri oli taas tohtori Lybeck vainaja. Hän oli parantolan mainostaja alkuaikoina. Jo hänen perin komea ja uljas ulkomuotonsa oli kuin paras mainosplakaatti. Pitkä hän oli ja ryhdikäs, yllään sarkakauhtana, Lapuan akkain kutoma, ei siis tehtaantavaraa. Tulipalopakkasillakaan hänellä ei ollut lakkia päässään, sillä hänen pitkä, leikkaamaton tukkansa varjeli hänen päätään paleltumasta. Parta oli niin ikään tuuhea ja pitkä. Kaikinpuolin siis oikea erämaan profeetta. Koko hänen ulkomuotonsa oli ensi luokan loitsijan, joka vaikutti aivan hykäyttävästi heikkohermoisiin potilaisiin. Varsinkin naisiin. Kun Lybeck mahtavalla äänellään lausui: »tyttäreni, sinä paranet, kun vain tarkasti noudatat kylpyohjeitamme», niin tytär parani yhtä paljon näitten sanojen johdosta kuin kaikista pyttykylvyistä. Sillä Kirvun luonnonparantolan ohjelmiin kuului myöskin sielullinen lumoutuminen eli niinkuin sitä tieteellisellä nimellä sanotaan suggestio. Mutta kuuluihan vanhojen suomalaistenkin parannustapoihin sekä sauna että loitsut. Siis Kirvun luonnonparantola oli vain uusittu aito suomalainen saunalaitos, löylyineen, vesiryöppyineen ja loitsuineen.

Todistuksena Lybeckin haltioituneesta uskonnollisuudesta ja hänen yltiöpäisyydestään mainittakoon seuraava tapaus.

Omituinen seurue oli kerran koolla täällä Helsingissä. Siihen kuuluivat kuuluisa maalari Akseli Gallén-Kallela, taiteilija Vettenhovi-Aspa, Nurmon herännyt apostoli Jaskari, toht. E. Lybeck, nuori maisteri Putte Hannikainen ja minä. Myöhemmin haettiin Juhani Aho ja Eino Leino samaan joukkoon. Yhden äkin Lybeck rupesi aivan tosissaan väittämään,

että ihmisiä oli kahdenlaisia, nimittäin »Jumalan miehiä» ja »mulkoilevia ruumiita». Mikä Lybeckillä oli jaon perustana, jääköön tässä mainitsematta. Se oli niin taivasta tavoittelevaa ja mahdotonta, ettei kukaan jaksanut sitä ällistymättä kuulla. Sitä hän vain kiven kovaan väitti, että me kaikki olimme jumalan miehiä. Juhani Aho, Gallén-Kallela, Jaskari ja Vettenhovi-Aspa ottivat arvonimen nurkumatta vastaan, mutta Leino ja minä panimme jyrkästi vastaan ja väitimme, ettemme olleet arvolliset kantamaan niin pyhää nimeä. No, olihan Leinollakin pitkä tukka kuin Lybeckilläkin ja ajamaton poski, niinkuin jumalan miehillä tulee ollakin, mutta minähän olin vain leikkotukka, tavallinen herrasmies.

Nyt ryhtyi Lybeck suunnittelemaan meille pitkää ikää, tärkeitä kun olimme yhteiskunnalle. Se tapahtuisi parhaiten Kirvun luonnonparantolassa. Joka kesäinen kylpykausi Kirvussa pidentäisi aina ikäämme 5:llä vuodella. Sitä paitsi Kirvu kaunistaa tuntuvasti ihmistä. Heti lupasi Leino jo seuraavana kesänä saapua Kirvuun, mutta ei pitänyt lupaustaan, vaan kuoli sellaisena kuin Luoja hänet muodostanut oli. Leino oli viisas kuin Sokrates, mutta myös hänen näköisensäkin. Kaikki muutkin lupasivat viettää osan kesäänsä Kirvussa, sillä houkuttelihan pitkä ikä kaikkia. Ei kukaan pitänyt lupaustaan. Ja kuinkas kävi? Kaikki ovat kuolleet ennen aikojansa. Jos Aho olisi viety anginasairaana Kirvuun, eläisi hän vieläkin, sillä Kirvu parantaa juuri varmasti anginapotilaita. Jos Gallén-Kallela olisi käynyt siellä, ei hän olisi saanut keuhkokuumetta ikkunavedosta Tukholmassa. Ruumis olisi ollut karaistu. — Mikä suuri vahinko heidän kuolemastaan koituikin Suomellemme.

Niin, kaikki ne oikeat jumalan miehet ovat jättäneet tämän maailman, paitsi Vettenhovi-Aspa ja minä. Me olemme yhä edelleen tyytyväisiä ulkomuotoomme ja tunnemme ruumiissamme, että vielä osallistumme Kirvun 50-vuotisjuhliin. Lybeck itse kuoli tapaturmaisesti ja Hannikainen hukkui

Petsamossa. Siis ken pitkää ikää kaihoaa, hän kylpeköön Kirvussa ainakin pari viikkoa joka kesä. Ainoastaan tapa-
turma saattaa tappaa Kirvussa kylpijän ennen aikojaan.

Minkälaiset sitten ovat ne luonnonparantolan kylvyt? Aluksi sanottakoon, että ne ovat samanlaiset kaikissa maailman luonnonparantoloissa. Höyrykaappeja, suihkuja, kuhni-
pyttyjä, savikääreitä, meillä lisäksi suomalaista saunaa ja vielä valokaappeja ja järvessä uimista. Siis veden kanssa hää-
rimistä kaikissa mahdollisissa muodoissa. Eräs hyvin nuori, mutta lahjakas runoilijan alku on Kirvun vieraskirjan ensim-
mäiselle sivulle rustannut runon, joka tyhjentävästi tuo esille kaikki erilaiset kylvyt ja antaa niistä ylistävän lausunnon.

Runo kuuluu näin:

Vesi vanhin voitehista,
Savikääre kastehista,
Ryöppy paras rohtoloista,
Kuhniipytty kummallinen,
Höyrykaappi kaiken kruunu.
Taudit kaikki kaikkoavat.
Miehet mielellä hyvällä,
Naiset aina naurusuulla,
Kirvun kuulussa kylässä,
Parantolan partahilla,
Herajärven hiekkasilla,
Latvalahden lainehilla.

Selitykseksi mainittakoon, että Herajärvi on se ihmeen
kaunis järvi, jonka partaalla parantola sijaitsee, ja Latvalahti
on parantolan johtajan nimi, jonka mukaan uimaranta on
saanut nimensä. Johtaja Matti Latvalahdella on joukko tyt-
täreitä, jotka ulkomuodollaan mainiosti mainostavat laitoksen
kaunistavaa vaikutusta, sillä he joutuvat miehelään sitä mukaa
kuin häthätää pääsevät rippikoulusta.

Muuten parantolan päiväohjelman suoritus ei ole niinkään
leikintekoa, jos sen kunnollisesti täyttää. Aamulla jo alkaa

häärääminen klo 6:n aikaan. Silloin odottaa höyryävä kaappi potilas parkaa. Sieltä päästyä saa suihkun niskaansa. Ja heti sen jälkeen täytyy istuutua kuhniipyttyyn, jossa istutaan 20 minuuttia. Nyt on klo jo 9 ja silloin tarjotaan vankka aamiainen, jossa ei lihan sirpalettakaan anneta, vielä vähemmän rasvaa. Kaikki rasva mikä ruoissa on, on peräisin kasviksista ja voista, jota viimeksi mainittua saa mielin määrin. Klo 10:n aikaan pannaan potilas savikääreisiin ja niissä kapaloissa saa maata 2 tuntia aivan kuin mikäkin kapalovauva. Klo 2:n aikaan annetaan päivällinen. Oikeastaan kuuluu asiaan, että se kaappi ja kuhnikylpy vielä otetaan uudemman kerran illalla, ken sellaista kestää ja haluaa. Sillä välin käydään uimassa ja joinakin päivinä saunassa. Vasta illallisen syötyä on vapaata aikaa, ja klo 10:n aikaan täytyy lentää yöpuulle.

Että tällainen ankara ohjelma tekee vallan tuntuvaan vai kutuksen kylpijöihin, sehän nyt on luonnollinen asia. Muutamat väsyvät ensi viikolla melko lailla, mutta jo toisella viikolla he kestävät tämän rääkin ihmeteltävän helposti. Siitä saattaa huomata, että hoito ei ole epäterveellistä. Aivan helposti voi todeta, että kylpijät tulevat iloiselle päälle. Kaikki se myrkky, mikä huonosta ruoansulatuksesta ja liikkeen puutteesta kokoontuu ihmisruumiiseen, se pursuaa ulos hikihuokosten kautta niissä kuumissa kattiloissa, ja kylpijän valtaa erittäin kevyt ja iloinen mieliala. Kaikki vieraat kulkevat hymyhuulin parantolan monilla kauniilla käytävillä tai urheilivat kentillä tai soutelevat Herajärven kirkkailla laineilla. Naisetkin, jotka useinkin ovat tuulistaan riippuvia, liikuskelevat iloisina kuin purjetuudessa ainakin. Aamunäreys heistä heti katoaa höyrykaappiin ja kuhniipyttyyn, ja nyrin huuhtelee suihkuryöppy pois tuossa tuokiossa. Iltapäivällä ei enää kellään ole kaunaa toisilleen, ja he huomaavat, että kaikki heidän sisarensa ovat juuri yhtä kainoja ja siveellisiä kuin he itsekin. Ja tämähän on mielestäni kaikkein

paras todistus luonnonparantolan ihmeitä tekevästä vaikutuksesta.

En malta olla tässä lyhykäisesti mainitsematta, että eläimet myöskin ymmärtävät käyttää luontoa parannuskeinona. Eikähän muilla kuin kotieläimillä olekaan lääkäriä.

Kun ensi kertaa Kirvuun saavuin, sattui seuraava järkyttävä tapaus eläinmaailmassa. Kirvun kievarissa ei ollut ristielua tavattavissa. Koko majatalo oli ihmisistä aivan tyhjä, vaikka oli keskipäivä. Jäin pihalle istumaan ja odotamaan. Siinä istuessani näin kummallisen näyn. Kukko käveli itsetietoisena ja pöyhkeänä keskipihalla ja kiroili sakeasti. Hänen ympärillään kotkottivat kanat ja sivusivat kukkoaan ja koettivat ikäänkuin kehua ja mielistellä häntä niinkuin urotyön tehnyttä ainakin. Mutta aitan portailta istua kyyhötti yksi kanaparka ilmeisesti aivan henkiihieverissä ja lamauksissa. Kana oli näet pistäytynyt naapurin kukkoa tervehtimässä, mutta tästä oli oma kukko julmistunut. Kun kana palasi omaan tarhaansa, hyökkäsi kukko hänen kimppuunsa ja nokkasi kevytkenkäiseltä kanalta toisen silmän aivan juurineen pois. Kukko ylläpiti karjassaan yksivavioisuuden periaatetta pyhänä, mikäli se koski kanoja. Siis aivan niinkuin yhteiskunnassammekin on laita. Mutta kana vaistosi, että nyt on luonnonparannus ainoa mahdollinen keino pysyä hengissä. Hän käänsi tyhjän silmäkuoppansa vasten aurinkoa ja piti sitä liikkumatta auringon säteitten vaikutuksen alaisena. Tiesikö hän tai aavisti, että aurinko tappaa basillit haavasta? Minut valtasi ääretön sääli langennutta kanaa kohtaan niinkuin kaikkia muitakin langenneita naisia kohtaan, mutta en minäkään tietänyt mitään parempaa keinoa kanan auttamiseksi kuin minkä luonnonparannus tarjosi, toisin sanoen auringonkylpy. Vesihoitoa kana ei siedä eikä kai paakaan. Sinne se kana sitten jäi parantamaan tyhjää silmäkuoppaansa, ja minä läksin Herajärven rannalle, jonne koko Kirvun kirkonkylän väki oli lähtenyt huviretkelle. Tämä

tapahtui paljon aikaisemmin kuin parantolasta oli aavistustakaan ja Herajärvi oli vain autio metsälampi ilman yhtäkään ihmiasuntoa vaiheillaan. Nyt se on puolen tuhannen henkilön yhteiskunta kesäiseen aikaan.

TODELLINEN NAINEN.

Ihmeellinen kyky noilla naisilla on teljetä järkensä ja järjenjuoksunsa jonnekin sinne aivojensa piiloisimpaan paikkaan ja antautua täydelleen tunteittensa valtaan. Eivät kaikki naiset kykene tätä konstia tekemään, siihen pystyvät ainoastaan niin sanotut »todelliset naiset». Ja juuri sellaiset naiset ovat meistä miehistä kaikkein hemaisevimmat eli niinkuin helsinkiläiset sanovat »sööteimmät». Kun sellaisen naisen tapaan matkoillani, olen ihastuksesta aivan haltioissani. Juuri sellaiset naiset eroavat meistä miehistä niin tyystin, että jään niitä ihailemaan kuin suloisia kummituksia. Kait luoja on heidät sellaisiksi luonut, jotta me miehet heihin kiintyisimme. Sillä kaikilla luoja luomuksilla on oma tarkoituksensa, vaikka se usein jää meiltä ymmärtämättä. Tämä nyt ei sentään ole mikään mahdoton arvoitus.

Oltiin erään maaseudun suurkaupungin linja-autoasemalla. Auto oli täynnä matkustajia jo aikoja ennen sen lähtöä. Sellainen on aivan tavallista suurilla asemilla tänä linja-autojen kulta-aikana. Yksi paikka oli vielä täyttämättä, vaikka sekin oli tilattu.

Tulee siihen eräs rouva, sanokaamme häntä Eliniksi.

Elin ei tullut yksin. Päinvastoin hänellä oli lukuisa saattojoukko. Ensiksikin kolme pientä lasta, yhden vuoden väliajoilla syntyneitä, niinkuin todellisilla naisilla tavallisesti on. Mutta ei seurue siihen loppunut. Elinillä oli korissa myöskin kolme erittäin veikeätä kissanpoikasta. Ja toisessa korissa

kaniinin pentu eli kaninpoikanen niinkuin hän sitä nimitti. Hitaasti mutta varmasti Elin lähestyi autoa. Kakaransa hän ensin nosti auton astinlaudalle. Korit olivat vielä maassa. Ajaja kysäisi hätäisesti:

— Oletteko tilannut paikan. Ei vaunussa enää ole tyhjää paikkaa muuta kuin yksi, mutta sekin on jo aikoja sitten tilattu.

— En oo tilant, mutta vaunuun miun täytyy päässä.

— Ette pääse, näettehän, että vaunussa ei enää ole sijaa.

— Mutta mie en vuan lähe takasin lapsineni ja kimpsuineni, kampsuineni, sanoi Elin topakasti ja päättävästi ja harmin puna jo kohosi hänen poskilleen.

— Oletteko te mieletön, sanoi ajaja, — näettehän itse, ettei vaunussa ole vapaata paikkaa.

— Mutt' mie vuan tulen. Väistykööt muut matkamiehet tiukemmalle. Täytyyhän äidin saada paikka, kun hänellä vielä on kolme pientä lasta mukanaan. Nuorin vielä vieroit-tamaton.

Ja Elin vei ne kolme lastansa sen tyhjän istuimen ääreen. Palasi uudelleen ulos hakemaan niitä korejaan. Ajaja kysyi:

— Mitä teillä on noissa koreissa?

— Tässä on kolme kissanpentua ja tuossa kaninpoikanen.

— Mutta niitä ette vain saa tuoda vaunuun, tiuskasi ajaja.

— No onpa teilläkin kova sydän. Pitääkö minun jättää kissanpennut ja kaninpoikanen tänne torille nälkään kuolemaan. Eheh, kyllä minä ne vien sisään vaunuun aivan kuin omat lapsenikin.

Ajaja oikaisi käsivartensa estääkseen Eliniä tunkeutumaasta vaunuun. Mutta närkästyneenä Elin tyrkkäsi käsivarren syrjään ja astui kuin astuikin vaunuun. Mitäpä se ajuri Elinille mahtoi? Pitikö hänen tarttua Eliniä niskasta kiinni ja taluttaa hänet ulos? Mutta pitikö hänen sitten ottaa lapset syliinsä ja viedä ne perästä torille? Liian vaivalloinen

urakka ajajalle, jolla oli muutakin hommaa juuri ennen auton liikkeellelähtöä. Hän luopui väkivallasta, mutta heitti sentään vielä purevan kysymyksen:

— Mutta missäs ne teidän lehmänne ovat?

— Eikö se ajaja tiedä, että eihän sitä kaupungissa lehmilöi saa pittää?

— Olkaa nyt sitten paikallanne, kunnes se henkilö tulee, joka teidän paikkanne on tilannut. Jos hän suostuu luovuttamaan paikkansa teille ja teidän kissoillenne, niin olkoon menneeksi. En ryhdy teitä väkisin häätämään ulos, kun teillä on noin monta armotonta lasta.

Ja niin otti Elin paikan haltuunsa, koppasi lapset syliinsä ja kissanpennut ja kaninpoikasen hän koetti sijoittaa istuinpaikkansa alle. Mikäli ne sinne mahtuivat. Me kaikki matkamiehet olimme suurella mielenkiinnolla seuranneet, miten tämä jupakka loppuisi. Minun täytyy tunnustaa, että heti alussa asetuin Elinin puolelle. Näin hänessä taas tuollaisen todellisen naisen, joka antaa palttua kaikille asetuksille ja reklementeille, mutta toimii vain tunteittensa ja vaistojensa varassa. Muut matkamiehet taas kuka nauroi, kuka näytti harmistuneelta. Elin itse ei välittänyt rahtuakaan siitä, minkä vaikutuksen hänen esiintymisensä teki muihin ihmisiin, hän huokasi syvään vaipuessaan pehmeälle sohvalle ja rupesi kopeloimaan ryntäitään tyyntäytäkseen nuorinta lastaan, joka itkeä vikisi kovan nälän tuskissa.

Tuli vihdoin vaunuun se henkilö, joka paikan oli tilannut. Sattui olemaan sairaanhoitajatar, jolla oli kerrassaan harvinaisen kultainen sydän, vaikka hän olikin syntynyt Peräpohjolassa

Kysyi:

— Eikös tämä paikka ole minun tilaamani?

— Saattaa kyllä olla, vastasi Elin, — mutta miull' on kolme pientä lasta, ja tuolla korissa on kolme kissanpentua ja toisessa korissa on kaninpoikanen. Enhän minä voi jäädä

seisomaan tämän joukon kera keskelle käytävää. Ajaja sanoi, että sopisin teidän kanssanne tästä istuimesta.

Tuo kultainen sairaanhoitajatar hymyili ystävällisesti, lohdutti Eliniä sanomalla, että hän kyllä seisoo, kunnes joku nousee ylös vaunusta, ja hän saa tämän paikan. Tosinhan seisominen vaunussa on vastoin asetuksia, mutta eihän hätä lakia lue. Elin jo hieman hymyili horjuvalle sairaanhoitajattarelle, sillä auto oli jo lähtenyt pomppimaan eteenpäin kivikoisella kadulla.

Parin pysähdyspaikan perästä jo autosta nousi pois eräs matkamies, juuri Elinin viereltä. Sairanhoitajatar pääsi istumaan.

Elin oli vienyt tahtonsa perille ja riemuitsi siinä kauniista voitostaan. Hän oli täydelleen rauhoittunut ja pyyhki hien pois otsaltaan. Nuorin lapsi touhusi syömispuuhissa, että posket punoittivat.

Sairanhoitajatar taas, joka oli hoitanut satoja lapsia, ryhtyi heti toisten lasten kanssa juttusille, nosti heidät molemmat polvilleen ja jakeli heille karamellejä. Nyt joutui Elin autuaalle päälle, kun oli saanut noin laupiaan vierustoverin kaiken vastuksen palkaksi. Kohta alkoi vilkas puheensorina näitten kesken. Elin sulii niin ystävälliseksi, että kysäisi sairaanhoitajattarelta:

— Kaihoatteko te kissanpentuja? Saatte yhden ja vaikkapa kaksikin, vaikka lupasinkin sen toisen naapurilleni siellä maalla. Yhden pidän itse.

— Kyllä minä otan, jos annatte. Minkä minä niistä otan?

— Ottakaa minkä lystätte.

— Minä otan nallikissan, ne kollikissat tappelevat aina keskenään ja tulevat aina verissä päin ja silmittöminä illalla kotia.

— Mikä niistä kissanpennuista erottaa, ovatko hyö nalliloi vai kolliloi, ennenkuin hyö pentuja tekkööt. Ottakaa summamutikassa.

Kaikki kissanpoikaset tutkittiin silmämitalla, ja sairaanhoitajatar otti yhden, jolle heti annettiin nimeksi Vendla, koska silloin sattui olemaan Vendlanpäivä. Tuleeko se täyskasvaneena kotia rikkirevittynä vai tekeekö se pentuja, sen saa tulevaisuus osoittaa.

Katso oikea nainen, se Elin, jossa ei ollut petosta! Ensin möräkkä ja karmakka, kun omatunto niin vaati, ja sitten ystävällinen ja antelias aina loppumattomiin saakka, kun taas se tuuli puhalsi.

Vendlasta tuli hyvin äkäinen kissa, tuli Eliniin. Söi jo parin kuukauden vanhana talitiaisen. Sai eetteriä ja kuoli. Elin elää vielä hyvin hyvissä voimissa.

MAAILMAN ILOISIMMAT URHEILUKILPAILUT.

Helsingin Pallokentällä lokakuun 13. päivänä 1935.

En ole vielä koskaan ollut niin iloisissa kilpailuissa kuin olivat nämä äsken mainitut. En ole koskaan kuullut niin makeita naurunpurkauksia suuren yleisön suusta kuin silloin. Olen minäkin nauranut tällaisissa kilpailuissa, mutta aivan yksiksi. Minua on nimittäin naurattanut se kieli, jota tällaisissa kilpailuissa aina on saatu kuulla. Ensiksikin: ei kukaan sano Olympialaiset kisat, vaan kaikki sanovat itsepintaisesti Olumpialaiset kisat. En luule, että Olympon vanhat jumalat siellä Kreikassa tästä suuttuvat, sillä heidän valtansa tässä maailmassa on perinpohjin kukistettu. Ei niin, etteivätkö helsinkiläiset osaisi lausua y-äännettä. Päinvastoin he juuri sitä äännettä rakastavatkin. Kunnan helsinkiläinen lausuu aina Tynberg ja Skytnabb ja on lausunut niin kauan kuin nämä kunnan urheilijat ovat olleet kilpailukentillä. Ne olivat nytkin potkimassa, ja niille huudettiin hyvä Tynberg ja hyvä Skytnabb. Eipä silti, etteikö tämä y ole juuri se oikia y, jota eivät esim. saksalaiset koskaan unohda käyttää. Hehän eivät koskaan opikaan sanomaan meidän terävää u-äännettämme. Se on aito sivistyneitten keksimä. En luullut enää saavani kuulla mitään uutta kenttä-ääntä. Mutta sainpas. Siellä oli eräs nuori hento nainen nimeltä Ebba From, joka taisi olla kentän nopein naisjuoksija. Tietysti yleisö lausui hänen nimensä Eppa Främm. Minusta oli sanomattoman lysti sitä kuulla. Niin me aitosuomalaiset sen lausimme:

Eppa Fråmm eikä Ebba From. Siinä edellisessä lausumisessa piilee paljon enemmän vauhtia ja sisua kuin Ebba From nimityksessä. Kilpailujen mainio kuuluttaja (kirjailija) Reino Hirviseppä ei yhtynyt helsinkiläiseen lausumistapaan. Hän sanoi säännöllisesti Olympialaiset kisat, Thunberg ja Skutnabb sekä myöskin Ebba From. Antakaamme hänelle anteeksi, sillä hän on käynyt koulunsa Kuopiossa, jossa paremmat ihmiset tavallisesti koulutetaankin. En mainitse muita nimiä.

Ja sitten se jono lähti. Ensimmäisinä astuivat maailmanmestarit esille pukuhuoneitten yöstä. Komea sarja uroita. Silmät kovina rupesin tarkastelemaan heidän kasvojaan tunteakseni heitä. Vaikeaa oli päästä miehistä selville, yhtä vaikeaa kuin ristisana-arvoituksista. Äkkäsin sieltä sankarien joukosta ensiksi Hannes Kolehmainen hymyilevät kasvot. Vuosi vuodelta hän yhä enemmän muistuttaa mammaansa, jonka kanssa minulla on ollut muinoin kunnia ja ilo tanssiakin. Toinen oli hyvä ystäväni Thunberg, joka oikeastaan tarvitsisi jääkenttiä ollakseen oikein edukseen. Mutta hurjasti hänkin tavoitteli palloa, sillä nyt oli kysymyksessä jalkapallo-ottelu. Hänen kätensä liehuivat juuri samalla tavalla, kuin silloin, kun hän kirii maaliin 1500 metrin kilpaluisteluradalla. Kaikki nämä uroot, huolimatta erikoisalastaan, tekivät työtä aivan olkansa takaa, vaikka oli monellakin aivan outo työ edessä, nimittäin vierasluontoinen jalkapalloilu. Monet lensivät istualleen tässä kovassa touhussa ja monet panivat karvattomat kallonsa alttiiksi, kun pallo oli puskettava pois päin maalista. Kuulu juoksija, yhtä kuulu painija vioitti kaikki kylkiluunsa. Oli siellä yksi palloilija, Kuikka Koponen — arvattavasti nimestä päättäen uimari, koskapa hänen isoisänsäkin, kuulu ukko Kuikka Koponen, ui muinoin Saimaan yli sekä pintaa myöten että sukeltaenkin — joka oli muita etevämpi. Hän laukasi kaksi palloa peräkkäin vihollisen verkonperään. Olisi luullut, että hän siitä olisi nauttinut kunniaa. Mutta vielä

vähät. Tuo sukkelasuinen kuuluttaja, entinen kuopiolainen koulupoika Hirviseppä, tahtoi näyttää, ettei hän pitänyt heimolaisensa puolta, ja ajoi Kuikka Koposen pois koko kentältä. Kuikka, säyseä taidemaalari, totteli, ja kun seuraava erä pelattin, ei Kuikkaa enää nähty ei kuultu. Kansa nauroi kohti kurkkuaan. Ja kansaa oli niin tavattoman paljon, että nauru todellakin naurulle tuntui.

Erinomainen yleisömenestys oli myöskin tunnetulla mestaripoliisilla — ei poliisimestarilla — Matti Bergillä. Kun hänet pakotettiin juosta hölkkäämään kentän toiselta laidalta toiselle, niin ruohokenttä aivan aaltoili hänen allansa, ja kansa ei enää nauranut, se ulvoi. Mutta kun mestaripoliisi Matti kilpailun loputtua yritti kiivetä kaiteen yli, syntyi ennen näkemätön tempuilu. Raosta Matti ei mahtunut, hänen täytyi vyöryttäytyä kaiteen selkäpuun yli. Mattihan ei enää ole mikään lento-orava, niin että tempu vei sekä aikaa että muodostui perin mielenkiintoiseksi. Miksi tällaista urheilulajia sanotaan, sitä en tiedä, ei se nyt kolmiloikkaakaan ollut, minä sanoisin sitä Matin syrjäloikaksi, jollei mestaripoliisi siitä suuttuisi. Mutta eihän parikkalainen leikistä suutu. Nyt kansa ei enää ulvonut, se karjui ja mylvi. Hirviseppän ei tarvinnut sutkauksillaan alleviivata Matin mainiota suoritusta.

Tuli sitten ohjelman kärki, kilpajuoksu Paavo Nurmen ja yhteiskunnan merkkimiesten viestijoukkueen välillä. Jos viisikymmentä vuotta sitten olisi tapahtunut, että senaattori, kaupungin johtaja ja poliisimestari olisivat osallistuneet julkiseen kilpajuoksuun, niin varmasti nämä arvonhenkilöt seuraavana aamuna olisi lähetetty pikajunassa Siperian kylmimpään seutuun, Verhojanskiin, jossa tammikuun keskilämpö on — 48 astetta, jäähdyttämään poikamaisia veriään. Nyt se oli all right. Ei kukaan sitä ihmetellyt, tuskinpa juoksijat itsekään. Niin on maailma viime aikoina muuttunut edukseen. Ministerit juoksevat kilparadoilla ja paronitta-

ret hankkivat elatuksensa palvelustyttöinä. Eikä maailman loppua sittenkään tule.

Ensimmäisenä parina juoksi Nurmi ja kaupunginjohtaja Eric von Frenckell. Frenckell on viisas mies niinkuin kaikki poikamaiset miehet ja juoksi juuri niin kovasti ettei läkähtynyt. Todellakin Nurmen kanssa rinnan. Ministeri Jutila on nuorukainen ei ainoastaan sielultaan, vaan iloisen poikamainen myöskin ulkomuodoltaan. Hänen juoksutyylinsä oli lyseon kahdeksaslukkalaisen. Juuri niin arvaan hänen pirkkalaisten esi-isiensä juosseen hirvien ammunnessa. Ja Helsingin poliisikomentaja sitten? Hän on rakenteeltaan vallan toista maasta kuin mestaripoliisi Matti Berg ja livisti tiehensä kuin olisi ollut tavoittamassa suurta voroa niskasta kiinni. Nurmella oli täysi työ näitten pulpettiherrojen kanssa kilpaillessaan. Eikä hän näkynyt ottavankaan irti viimeisiä voimiaan. Antoi herrojen ylvästellä.

Tuli sitten viimeisenä huolellisen kasvatuksen saanut ja sydämellinen Tahko eli Pihkala. Hän muka oli saavinaan suonenedon, hieroi kinttujaan ja otti kärsivän naaman päällensä sekä odotteli Nurmea. Kun Nurmi sitten tuli hänen rinnalleen, kyllä Tahkokin löysi jalat altansa ja lähti pingertämään Nurmen kupeessa. Minulla oli yhtä kunniakas kuin helppo tehtävä olla maalituomarina, mutta kun minä näin Tahkon kirivän maaliin, kyllä minun polveni alkoivat tutista, sillä juuri sellaiset kasvot olin usein unissani nähnyt, kun ihmissyöjä lähestyy vuodettani uhaten leikata lihavasta ruumiistani herkullisen selkäfilén. Kun nämä kaksi kuuluisuutta olivat ystävyksinä viervieressä sivuuttaneet maalin ja Tahko taas saanut kristillisen ilmeen kasvoilleen, menin häntä onnittelemaan, kun hänen oli sallittu katkaista maali samalla tuloksella kuin maailman kuuluisin juoksija, Paavo Nurmi. Kuuluttaja oli leikannut sukkeluuksia, joita en kuullut, mutta kansan hörönauruista päättelin, että ne olivat sattuvia. Kilpajuoksusta tuli siis tasapeli, niinkuin oli odotettukin.

Tuli sitten jalkapallo-ottelun toinen erä. Siellä oli taas eräs uros, joka osoitti tavallista parempaa kuntoa. Hirviseppä uhkasi taas ajaa hänet pois kentältä, mutta antoi armon käydä oikeuden edellä. Kovasti oteltiin tälläkin kertaa, miehiä kumoutui aina tuon tuostakin ja puskettiin voimakkaasti kalloillakin aivan niinkuin pitääkin, mutta lopputulos ei sittenkään ollut tasapeli, vaan sai toinen puolue täperän voiton. Vastoin laskelmia. Syy oli Kuikan, joka löi kaksi maalia vihollisen verkkoon. Mikä oli epäystävällisesti tehty.

Tuli sitten mielestäni jännittävin ottelu, kun tyttölapset ja sanomalehtineekerit juoksivat kilpaa kentällä. En tuntenut yhtään neitosta. Esittelin itseni yhdelle, joka minun kuulakseni sanoi nimekseen Lipetti. »Mikä erinomainen juoksijan nimi tuo Lipetti», sanoin ihmetellen. Mutta juoksijatar oikaisi minua ja sanoi: »suokaa anteeksi, en ole Lipetti vaan Lipasti». »Hyvä sekin, mutta ettekö muuttaisi nimeänne tänä yleisenä nimenmuuttoaikana Lipetiksi, kyllä se paremmin vastaisi teidän taipumuksianne.» »Sietää tuumia», vastasi neiti Lipasti, »kun nyt ensin todetaan, miten minä tässä pärjään.»

Kun Hirviseppä näki neitien riisuutumiset urheilupukuihin, huusi hän kentälle: »Pelkään, että neidit riisuutuvat aivan messinkisilleen», jota varmaankin suurin osa miehistä yleisöä ei suinkaan olisi säikkynyt tai siitä pahentunut. Mutta kohta esiintyivätkin neidit säädyllisissä urheilupuvuissaan. Ebba From oli viimeinen naisjuoksija. Vastuunalaisessa toimeksani maalituomarina seurasin jännittyneenä loppusuoritusta, Ebbako vai nekeri voittaisi? Ebba juoksi kuin henkensä edestä, kuin nuori antilooppikaritsa leijonaa pakoon. Ja mikä ihme! Ebba sivuuttaa nekerin. Mutta silloin nekeri tarttuu Ebbaa käsikynkästä kiinni. Ebba koettaa riuhtaista itsensä irti nekerin otteesta, mutta nekeri ei helmitä. Ja silloin tapahtui yllätys. Käsikynkässä Ebba ja nekeri saapuvat maaliin. Huusin kentälle: »Saanko ilmoittaa arvoisalle yleisölle, että Ebba From ja nekeri ovat tällä het-

kellä julkaisseet kihlauksensa.» Ääneni hukkuu yleisön huutoihin enkä kuullut edes, mitä Hirvisepä julkisti kansalle. Mutta siihen se sitten loppuikin illan ohjelma. Hymysuin yleisö vähitellen jätti kentän. Kaikkien kasvoilta näkyi, että kansa oli ollut perin tyytyväinen näkemäänsä. Kaikki oli mennyt ohjelman mukaisesti, niin ettei kukaan ollut hävinnyt, ei kukaan siis äreällä tuulella, vaan kaikki olivat olleet tasaväkisiä. Harvoin oli yleisö saanut olla näin onnistuneissa kilpailuissa läsnä.

Kun tulos taloudellisestikin oli ollut loistava, kutsui olympialainen keräystoimikunta kaikki osanottajat kahville Pörssin ravintolaan. Koko päivä oli ollut hauskojen yllätyksien päivä. Kun astuin kahvilaan, näin järkyttävän kohtauksen. Nurmi oli puhumassa. En tahtonut uskoa silmiäni, en korviaani. Eihän Nurmi ole puhetaiteinen. Niin on sanottu. Nyt hän varmaankin piti neitsyt-puheensa. Turussa syntyneeksi Nurmi puhui miltei loistavasti. Johtokunnan puheenjohtaja, tuomari Rangell, oli kerrassaan leikillinen mies. Eihän vain liene hänkin käynyt koulua Kuopiossa? Sukkelasuinen mies. Sitten lisäksi ihmettelin, miten hyvästi ruotsalaiset urheilijat käyttivät suomenkieltä.

Eric von Frenckellkään ei tehnyt kuin yhden ainoan objektivirheen, jota ilman ei kukaan suomalainenkaan mies koskaan ole pitänyt juhlapuhetta. Skutnabb ja Smeds puhuivat suomea kuin tulkit. Neiti Lipasti piti pitkän puheen ja onnistuneen, vaikka ei ollut ehtinyt valmistautua, hän kun istui Tahkon vieressä, joka toitotti hänen korvaansa pihti-putaalaista murrettaan. Ebba From oli vaiti, sillä hänen aivojaan vielä askarrutti niin äkkiä tapahtunut yllättävä kihlaus neekerin kanssa. Ja sitten vielä kimposi kirjailija Hirvisepä pystyyn ja luki runon, jonka hän oli laatinut kokoon kilpailun loputtua parissakymmenessä minuutissa. Ja siinä runossa oli sekä alku- että loppusointuja sekä vielä päälle päätteeksi järkeä. Mutta eihän olekaan kumma, sillä Hirvi-

seppä, samoin kuin hänen koko sukunsakin on syntynyt Ruovedellä, ja siellähän Johan Ludvig Runebergkin aloitti runoilijauransa. Runoilijanimikin Hirviseppä muistuttaa Runebergin esikoisrunoelman nimeä Hirvenhiihtäjät (Elgskytterne).

Loppujen lopuksi tahdon lausua, että harvoin olen ollut niin iloisissa kilpailuissa ja niin pirteissä juhlissa, kuin olivat nämä unohtumattomat Olympialaiset rahoituskilpailut. Niissä yhdistyi ruumiillinen voima erittäin sukkeliin ja isänmaallisiin, henkeviin puheisiin. Meidän voimailijoillamme on hyvin kehittynyt järkikin, josta kahvikestit antoivat niin loistavia todistuksia. »Iloinen järki terveessä ruumiissa», sanoivat jo vanhat roomalaisetkin.

USKON YHTEEN KUMMITUKSEEN.

En muuten ole mikään herkkäuskoinen ihmislapsi. En usko ihmeisiin, en pyhiin enkä maallisiin, en pyhimysten legendoihin enkä oman kansani taruihin, mutta yhteen kummitusjuttuun minun on pakko uskoa. Pienelle pojalleni keran opetin, ettei hän saa uskoa minkäänlaisiin pöpoihiin, sillä sellaisia ei ole olemassakaan minkäänlaisia. Poikani, 5-vuotias, vastasi:

— Usko sinä, isä, mitä tahdot, mutta minä uskon joulu-tonttuun.

— Miksikä?

— Olen nähnyt sen omin silmin Helsingin kaduilla.

Ja nyt minulla on vanhoilla päivillä tonttu, johon uskon. Ja se on Myrskylän mäkien pirullinen kummitus, joka verenhimoisesti vaanii minua ja minun henkeäni. En tosin ole häntä elävin silmin nähnyt, mutta seuraavat kertomukset selvästi todistavat sen olemassa oloa. — —

Olin 6 kuukauden vanha, kun tein ensimmäisen turistimatkan. Ei silloin puhuttu turisteista, ei edes tunnettu vielä ollenkaan sitä nimeä muuta kuin muutamassa suomalaisessa verbissä »turisen, turista». Mutta sehän ei merkitse matkustamista. Silloin vain *matkustettiin* hyvin yksinkertaisesti. Matkustajat olivat sellaisia henkilöitä, jotka kesäiseen aikaan kävivät kyläilemässä sukulaisissaan ja tuttavissaan useinkin jonkin merkkitapauksen johdosta. Eivätkä ne olleet suinkaan mitään lyhyitä matkoja. Tämä minunkin ensimmäinen mat-

kani oli 450 km pitkä Kuopiosta Helsinkiin Porvoon kautta. Ja toiset 450 km takaisin, siis yhteensä 900 km.

Ja sitä kesti edestakaisin matkata 3:n hevosen vetämissä vaunuissa pitkin mäkisiä, pölyisiä maanteitä puoli kuukautta. Kärsivällisyyttä vaativa matka, eikä suinkaan vaaraton.

Olin ensi kertaa maailman kylillä, vaikka en jaksa sitä muistaa. Kerron vain, mitä isäni ja äitini ovat tästä maininneet.

Tultiin Myrskylän jo silloin hyvin pahamaineisiin mäki-
löihin. Niissä oli jo tapahtunut tuhkatiheään kaikenlaisia
turmiollisia kaatumisia ja kumoon ajamisia. Hengenlähtöjä-
kin. Siellä kun vaani se verenheimoinen Myrskylän tonttu.
Meidän raskaat vaunumme se paholainen myöskin kaatoi.
Minut oli sullottu pärekoriin makaamaan, ja minä lensin
lapsenlikan sylistä kauas metsään. Pärekori ja nuoren lapsen-
likan pehmyt, pullukka ruumis pelastivat minut koskemat-
tomana tästä leikistä. Kaikki muut saivat joko vakavia tai
lieviä vammoja. Häitä vietettiin sitten Kiialan kartanossa
Porvoon lähettyvillä ja Helsingissä käytiin hupailemassa
muun muassa uudessa Kaivohuoneessa. Minun huvitukseni
supistuivat tietysti lyhyeen, etupäässä nukkumiseen.

En ole sen koommin käynyt Myrskylässä enkä niitä mäkiä
nähty muuta kuin pahoissa unissani. Mutta nyt 71:n vuo-
den päästä minulla oli asiaa sinne, kun olin kutsuttu puhu-
maan Artjärven Lottien juhliin. En päässyt Myrskylän
mäistä, sillä linja-auton reitti kulki juuri niiden kautta. Siellä
se mäkipiru oli taas vaanimassa minun henkeäni ja ajatteli
kait:

— Pääsit viime kerralla liian vähällä. Yritämpä nyt,
eikö sinusta leppä tipahda ruumiistasi.

Tulimme samalle mäelle kuin silloin 71 vuotta sitten.
Laskimme alas mäkeä. Mäen alla oli syvä kuoppa. Minä
istuin auton perällä. Auto pomppasi korkealle ja heitti minut
ilmaan puolikattoon saakka, ja sieltä mätkähdin ihmisten

kovareunaisiin matkatavaroihin aivan hervottomasti. Verta pursui pitkästä haavasta otsassani, ja kylkiluut oli pahasti rusikoitu. Laupiaat matkatoverini ja ajaja riensivät minua hoivaamaan ja maantiellä käärittiin ensimmäinen side otsaani.

Muut matkustajat pääsivät vammoitta koko leikistä. Tästäkin selvästi huomaa, että se mäkipiru vain koetteli päästä minuun käsiksi. Ratulan komeassa kartanossa kätevät naiset sitten panivat uuden, koristeellisen kääreen otsalleni, niin että väkevästi muistutin Döbelniä Juuttaalla kuuluisine vanteineen.

Verinen paita ylläni pidin sitten puheeni juhlissa. En voinut aluksi olla huomauttamatta, että me, Lotta Svärdit ja minä, olimme kuin Vänrikki Stoolin Tarinoista leikattuja kuvia, he Lottia emäntinä ja minä Döbeln, puhujana. Mitenkä se Döbeln sanookaan:

»Työ tehty on, mä pääsin voittajaksi,
Mä, joka haavoissani vapisen j. n. e»

Mäkitontulle tuli sittenkin pitkä nenä. Ähä kutti!! Pidin sittenkin puheeni aivan vaivatta.

Seuraavana aamuna piti palata samassa linja-autossa takaisin Helsinkiin, samoja mäkiä ylös alas. En mennyt enää istumaan perälle, en uskaltanut sitä tehdä. Hain paikan keskeltä vaunua. Valitsin istuimeni erään hyvin lihavan rouvan ja nuoren neitosen välistä, sillä arvelin, että heidän keskelään olen suojassa kaikilta teräviltä särmitä ja siten selkiän ainakin verihaavoista.

Puhuin kohteliaasti sille nuorelle neidille, että olen kuulut sanottavan, että nuori, viaton neitonen saattaa pelastaa syntisenkin miehen paholaisen pauloista. Pyysin, että hän varmemmaksi vakuudeksi antaisi minun kietoa käsivarteni hänen vyötärölleen, jotta peikko hieman hätkähtäisi. Neito-

nen suostui auliisti tähän pyyntöön ja minä kiersin hellästi käteni hänen vyötäiselleen. Kun lähestyimme mäkiä, otin tiukemman otteen neitosesta, ja katsos, paholainen ei mahtanut mitään. Mäet mätkyivät vain mennessämme, ja pääsimme onnellisesti tasaisille, vaarattomille teille. Tykkänään pois tontun valtakunnasta. Kiitollisuudesta tätä laupiasta neitosta kohtaan en hellittänyt otettani, ennenkuin neitonen vihdoin nousi ulos autosta kävelemään kotiaan kohti. En enää tarvinnut naisten suojaa, joten en vaivannut sitä lihavaa rouvaa enkä pyytänyt saada kietoa käsivarttani hänen vyötärölleen, jonka ympärille se mahdollisesti ei olisi ylettyntykään.

Döbeln lausuu:

»Vapaaks sanotaan mun uskoni,
Se mulle kunniaksi.»

Samanlainen on minunkin uskoni, mutta vaikka minulta kunnia menköön, uskon sittenkin tuohon Myrskylän hitto-laiseen. En voi muuta tehdä. Mutta jos vielä kolmannen kerran joudun matkustamaan näissä mäissä, astun ajopelistä ulos ja kuljen jalkaisin kaikki mäet. Jalkamiehelle kait se paholainen ei mahda mitään. Tai sitten käytän lentokonetta. Eihän tuon turilaan valta ulottune ylälmoihin asti? Sieltä ylhäältä heitän sitten halveksivia silmäyksiä Myrskylän tontulle ja huudahdan:

»Tonttu, missä on sinun otasi!»

Ainoa tapa, millä tontulta saisi voiman, vallan ja hengen riistetyksi, olisi, jos valtio antaisi madaltaa nämä mäet ja täyttää kaikki kuopat tasaisiksi kuin pöydän. Silloin hirviö varmaankin kuolisi — verenvähyyteen, anemiaan. Sitä toivon hartaasti ja olen varma siitä, että samaa toivovat kaikki ihmiset, joitten matka kulkee näitten hirvittävien mäkien yli.

DIASPORAN SUOMALAISET TUKHOLMASSA.

Tukholma on nykyään Helsingin kaikkein lähimpiä naapurikaupunkeja. Yhtä lähellä kuin Tammisaari ja Hämeenlinna. Lahti on jo vähän kauempana, jos nimittäin tavallisessa postijunassa sinne matkustaa. Meidän erittäin virkeä Aero-yhtiömme on tämän ihmeen aikaansaanut. Yhtiön suuri lentotaso Sampo valjastaa kaikki 1700 hevostaan, so. 1700 hevosvoimaa koneensa eteen ja vie meidät Helsingistä Tukholmaan 2 tunnissa ja 20 minuutissa. Ja ne orit korskuvat niin, että korvat menevät lukkoon.

Ja mikä ihana lentoreitti tämä onkaan! Ei ole koko maapallon päällä toista mokomaa. Alla lepää parisen kymmentä tuhatta saarta, suurempia ja pienempiä, kaikki erilaisia. Ei väsy niitä katselemaan. Avonaista, ikävää merta ei näe, ennenkuin Ahvenanmeren kohdalle tullaan. Mutta sitä avovettä kestää ainoastaan ehkä noin 20 minuuttia. Muuten saa ihailia kauniita saaria pitkin linjaa. Me suomalaiset matkamiehet vedimme päämme pois ikkunoista meren kohdalla. Avoin meri on näet ikävää katseltavaa pitkän päälle. Mutta yksi mies ei hetkeksikään luopunut ikkunastaan. Se oli kuuluisa sisilialainen kirjailija Pirandello. Hän tuijotti lakkaamatta ulos. Joskus hän hymähti, kun näki punaiseksi maalatun talon jonkin saaren keskellä tuuheitten lehtipuitten ympäröimänä. Kaikesta päättäen hän nautti eniten tästä ainutlaatuisesta näystä, jonka vertaista, niinkuin sanottu, ei ole tämän ilman kannen alla.

Kun saavuttiin Tukholman lentosatamaan, oli Pirandelolla siellä paljon vastaanottajia. Hänet valokuvattiin edestä ja takaa niinkuin minutkin, kun luulivat minunkin kuuluvan tämän sisilialaisen kirjailijan henkivartiostoon. — Kaikilla sisilialaisilla merkkimiehillä pitää olla henkivartiostonsa, sillä siellä on ihmishenki vieläkin halvempi kuin meidän maassamme, vaikka suomalaiset koettavat lyhentää kaulaa sen minkä kerkiävät. Me suomalaisethan olemme emme ainoastaan juoppokansa, vaan myöskin kuuluisa murhakansa. — Minusta sanottiin, että olin leveäraiteinen, joka saattaa olla tottakin.

Tähän aikaan olivat Suomen ja Ruotsin välit kireät. Ruotsalaiset pelkäsivät, että suomalaiset julistaisivat sodan ruotsalaisia vastaan. He olivat lukeneet muutamien aitosuomalaisten lausuntoja, jossa ruotsalaisia kovin haukuttiin. Sanomalehtimiehet seurasivat minua hotelliini ja tutkivat minua tulevasta sodasta. Selitin heille, että meillä on kylliksi verenvuotoa keskuudessammekin. Meillä tapahtui edellisenä vuonna yhdessä seurakunnassa saman verran murhia kuin koko Ruotsin kuningaskunnassa yhteensä. Emme halua vuodattaa vieraan verta, tyydymme omiin suoneniskuihimme. Lehtimiehet uskoivat minua ja läksivät rauhoittuneina omiin toimistoihinsa. Puhuinkin täyttä totta, sillä nythän vallitsee Suomen ja Ruotsin välillä mitä suloisin sovinto muutamista yltiöpäisistä lausunnoista huolimatta.

Jouduin useampien suomalaisten kerhojen kanssa tekemisiin Tukholmassa. Suomalaisia on näet aina asunut lukuisasti siellä. Jo 1600-luvulla asui ja eleli Tukholmassa suomalaisia 94:stä Suomen pitäjästä. Näiltä ajoilta saakka periytynee seuraava lauseenparsi: »d'ä mit, sa finn om Stockholm». (Se on minun, sanoi suomalainen Tukholmasta.) Asuu niitä vieläkin sankka joukko suomalaisia ja heidän perillisiään Tukholmassa.

Luulenpa, että kotiseutu kirkkaimpana väikky sen sil-

missä, joka elää kaukana lapsuutensa ja nuoruutensa tanhuilta. Sellaisiin tunnelmiin yhtyy lisäksi kaiho sinne takaisin. Laulaahan runoilijakin: »huoleti kiitelköt muut alppien seutuja kauniiks', kauniimpi, kalliimpi on mulle mun syntymämaa». Kuta sivistyneempi ihminen on, sitä suuremman arvon hän näkyy antavan juuri omalle kotiseudulleen. Jo vanhat kreikkalaiset korostivat tuota tunnetta ja lauloivat siitä. Savon aateli ja papisto olivat muinoin kuulut koti-seutu- ja kotimurteenrakkaudestaan. Tigerstedtit, Järnefeltit, Schildtit ja v. Fieandtit olivat ensimmäiset, jotka savokarjalaisen osakunnan juhlassa noin satakunta vuotta sitten ottivat suomenkielen puhekielekseen. Silloin kun länsisuomalaiset Lars Gabriel v. Haartman ja v. Kothen sanoivat ja nimittivät sitä Pärkkeleen kieleksi. Rantasalmen rovasti, Samuel Krogius, lausui jo v. 1779 intoutuneena, että ruotsinkieli on vieras kieli Savossa, ja hänen veljensä, että savolaiset sivistyneet luopuvat ruotsinkielestä ja puhuvat suomenkieltä, koska se on heidän äidinkieliensä ja koska sillä kielellä saattaa muutamain sanoin lausua ajatuksia, jotka muilla kielillä vaativat pitkiä lauseenjaksuja. Akseli Gottlund ja August Engelbrekt Ahlqvist-Oksanen eivät laanneet ylistämästä kotiseutunsa kauneutta ja kotirahvaansa sukkelaa kielenkäyttöä.

Olin vierailmassa Tukholmassa Sverige-Finland seuran syyskokouksessa. Mikä loistelas seura! Suomen ja Savon aateliston jälkeläisten kokous. Ei kuullut paljon muuta seuran jäsenten suista kuin: »goddag greven», »adjö baron». He elävät hajaannuksessa siellä kaukana kotimaastaan, mutta he huutavat kuin juutalaiset Babelin vankeudessa: »tarttuko kieleni suun lakeen, jos minä unohdan sinut, oi Suomi!»

Sain illatsussa paikan kenraali Ernst Linderin ja rouva Hanna Palmen (omaa sukua v. Born Pernajan Sarvilahdesta) vieressä. Molemmat yhtä intoutuneita suomalaisia. Linder taisteli Suomen vapaussodassa. Hanna Palme uhrasi poikansa Tampereen valloituksessa.

Sukeutui seuraava keskustelu rouva Hanna Palmen kanssa. Aloin:

— Teidän isoisänne äiti oli Rantasalmen rovastin Samuel Krogiuksen tytär. Olen kasvanut kuin hänkin samoilla pappilan kunnilla, kiikkunut samoilla suurilla kivillä, uinut samassa joessa. Sen tähden olen seurannut hänen elämänsä juoksua. Haapaniemen kadetti, nuori v. Born, ihastui pappilan tyttöön. He menivät kihloihin ja naimisiin ja tyttö tuli Sarvilahteen suuren sukukartanon emännäksi. Mutta kun hänen miehensä kuoli, jätti hän Sarvilahden muhkean palatin ja muutti takaisin Savoan. Hän tahtoi loppuikänsä asua kotiseudullaan ja kuoltuaan levätä Savon hiekassa. Leskellä oli monta kosijaakin, mutta kotiseutu lumosi hänet niin, ettei suostunut muualle muuttamaan. Kuoli Sulkavalla ja lepää haudattuna Sulkavan kirkkomaassa.

— Mitä, mitä te sanotte? huudahti tämä 73 vuotta täytännyt vanha paronitar. — En ole tästä ennen kuullut mitään; en sanaakaan.

Hänen silmänsä kyyneltyivät ja hän jatkoi:

— Minähän olen aivan samanlainen, uudestisyntynyt Krogia. Tuossa näette vastapäätä mieheni, 78 vuotta vanhan Sven Palmen, jota olen rakastanut aina kultahäihini asti yhä yltyvällä lemmellä. Hänellä on sukuhauta Kalmarin kaupungissa, jonne kaikki minun kuolleet jälkeläiseni kootaan. Mutta minä en tahdo levätä Kalmarin mullassa. Olen syntynyt Sarvilahdessa, ja Pernajaan minut haudataan. Tahdon kuuluttaa kaikille jälkeläisilleni satojen vuosien taakse, että minä, heidän esiäitinsä olin suomalaisen. Kävin viime kesänä Sarvilahdessa ja ostin Pernajan hautuumaalta hautapaikan. Se odottaa minua siellä, ja kotiseutuni helmaan laskeudun mullaksi muuttamaan. — Minähän olenkin vain esiäitini uudelleen syntyneenä. Kiitos tästä tarinasta ja uutisesta! Kiitos!

— Aivan samoin on käynyt minunkin, jatkoin. — Tuo

Rantasalmen pappilan mäki näkyy lumoavan pappilan lapsia. En minäkään pääse Savon lumoista yhtä vähän kuin esiäitinne, ja te taas kiintymyksestänne Pernajaan.

Seuraavana päivänä sain rouva Hanna Palmelta kauniin muistoesineen kertomukseni palkaksi. Meillä molemmilla kun on yhtä järjetön kuin parantumaton tauti.

En raaskinut sanoa, että hänen esiäitinsä isä, rovasti Samuel Krogius, oli sanonut ruotsinkieltä vieraaksi kieleksi Suomessa. Hanna Palme on yhtä kiihkeä ruotsinmielinen kuin samalla jyrkkä suomalainen. Kenraali Linder taas enemmän suomenmielinen, vaikka hän puhuukin hyvin vähän suomea ja ruotsinkieltä taas tukholmalaisella murteella. Rouva Hanna Palme puhuu itsepintaisesti ruotsiaan aito suomalaisella murteella. Aivan samoin puhuivat ruotsia Adolf Erik Nordenskiöld ja Robert Tigerstedt. Leveämmin ja suomalaisemmin kuin mitä nykykansan ruotsalaiset Suomessa käyttävät.

Toista maata oli yleisö Tukholman Suomalaisessa Seurassa. Eivät ne kreivejä eivätkä paroneja ole, ovatpahan vain Hakkaraisia, Tahvanaisia ja Jokisia sekä Itä- että Länsi-Suomesta. Ja ne taas puhuivat nuhteetonta suomenkieltä, kukin murteensa mukaan. Kun Hakkaraista puhutelin, haastoi hän 40 vuotta vanhaa Nilsiän murretta, johon kansakoulu ei vielä ollut ennättänyt lyödä sievistelevää leimaansa. Kysyin: »mikä teillä on ammatti?» »Kah, riätälinä-hän minä oon ollutna tiällä Tukholmassa kohta puolij vuosj-sattoo . . .»

Siellä Tukholmassa asui näet eräs lehtori Volmar Bergh, joka on intoutunut pitämään koossa ja kokoomaan kaikki suomalaiset yhteistyöhön ylläpitääkseen siirtolaisissa heimoushenkeä ja suomalaisuutta. Päähommana hänellä on opettaa ruotsalaisille nuorukaisille ja neitosille suomenkieltä, jos luulevat sitä tarvitsevansa tulevassa elämässään. Mutta eihän virkku mies siihen tyydy. Hänellä on monta rautaa

tullessa. Omille oppilailleen hän on perustanut kerhon, joka kokoontuu Kajutan-nimisessä kellarissa ja jossa suomenkieltä viljellään enemmän tai vähemmän onnistuneesti. Suomalaisen Seuran hän herätti uudestaan eloon, sen oltua nukuksissa jo monet, monet vuodet. Hän on seurassaan kaikki kaikessa. Hän puhuu, hän soittaa, hän laulaa ja hommaa ohjelmaa joka kuukauden kokouksiin.

Tukholmassa käydessäni olin mukana tällaisessa kokouksessa. Huone oli ääriään myöten täynnä rönsyileviä suomalaisia, kauppiaita, kotiapulaisia, miehiä, naisia, vanhuksia ja lapsiakin. Kuuluu Suomen ministerikin perheineen siellä pistäytyvän. En luullut suomalaisten seuroissa olevani. Niin äänekkään iloisia kaikki olivat. Eivätkä siellä puoluerajat haitanneet riemun nousua. Niin vallatonta oli iloinen nauru, että ohjelman suoritukselle tahtoi tulla hieman haittaa. Otan siitä osan syytä itsellenikin. Mutta parempi sittenkin niin, kuin että katsomo haukottelee. Berghin täytyi käydä hillitsemässä rupattelevia savolaisia tyttäriä, jotka taas lykkäsivät syyn minun niskoilleni. Koettelin parantaa mainettani pitämällä kaksi puhetta, joissa oli sekä juhlallisuutta että vähän muutakin.

Pääsin näkemään, miten tällainen rönsyileväinen suomalainen asuu ja elelee tässä vieraskielisessä kaupungissa. Kalakauppias Tahvanainen Sortavalasta täytti 50 vuotta. Bergh ja vanha suomalainen konsuli Hedgren, joka on kerännyt melko suuren omaisuuden Tukholmassa, vaikka omien sanojensa mukaan ei osaa kirjoittaa muuta kuin oman nimensä, olivat juhliassa läsnä ja veivät minut mukanaan. Tahvanaisella on rotupulska ruotsalainen rouva ja kauniita lapsia, jotka eivät tajua suomen sanaakaan. Eikä hänen juhliissaan ollut ketään, joka olisi osannut muuta suomea kuin hevonen ja pärkele, sillä muut hänen suomalaiset tuttavansa olivat Suomalaisen Seuran kokouksessa. Kaikki ruotsalaiset sanoivat isäntäämme Taf-fan, joka väkevästi muistuttaa ruotsalaista

sananpartta: Tamme fan. Närkästyneenä minä kavahdin pystyyn ja selitin, ettei Tahvanaisella ole mitään tekemistä pirun kanssa. Tahvanaisen sukunimi on yhtä vanha kuin kristinopin ensimmäinen saarna Karjalassa. Siis ehkä pari sataa vuotta vanhempi kuin Brahen ja Sturen sukunimet Ruotsissa. Yleisö oli ällistyksissään, kun vielä Volmar Bergh piti loistavan puheen synnyinmaamme Suomen kunniaksi. Olen vakuutettu siitä, että sekä Tahvanaisen että Suomen maine kohosi monta senttimetriä lukuisan yleisön arvostelussa. Juuri siihen aikaan, kun sen maine arveluttavasti oli laskemassa Helsingin katumellakoitten takia.

Takaisinlento oli kerrassaan elämys. En koskaan ennen ole lentänyt niin ihanaa reittiä. Sumu peitti maan, meret lähtiessämme, niin että oli kysymyksenalaista, miten selviytyä. Mutta sumupilvistä päästiin helposti. Lentokone sukelsi noin kymmenisen minuuttia ylöspäin läpi maidonkarvaisten pilvien. Puhkaistuamme tämän verhon päästiin mitä kirkkaimman auringon alle. Auringon paiste oli niin väkevää, että se suorastaan kuumensi kuvetta ja kulku niin, tasaista, että kirjoitin kolme kirjettä pienellä pöydälläni. Lentokone kulki horjumatta kuin kanuunan kuula ilmassa. Ilo matkustajien kesken oli niin yleinen, että saattoi todellakin laulaa: »Täällä ilo loppumaton niinkuin enkeleillä.» Minäkin riemastuin niin, että kirjoitin pitkän rakkauskirjeen toisen miehen aviovoimolle, nimittäin Hilja Valtoselle, joka kumminkin jää uskolliseksi Abrahamilleen ja rakastaa häntä myötä- ja vastoinkäymisessä. Kaksi tuntia lennettiin häikäisevässä auringon paisteessa ja pilvet siellä alhaalla, valkoisina niinkuin pumpulikuontalot, aaltoilivat vain kuin huvikseen. Ei pilkhdustakaan nähty maasta tai merestä. Me vain leijailimme taivaassa. Kaukana oli kavala maailma.

Noin kymmenen minuuttia ennen Helsinkiin tuloa meidän täytyi laskeutua surun laaksoon. Ikkunat peittyivät äkkiä huuruun, kylmä kare värisytti ruumista; usvan läpi

häämötti nyt saaria ja joitakin asunnon tapaisia, kunnes vihdoin Helsingin kivimuurit sattuivat silmiimme. Nyt siis oltiin matkamme päässä. Avara salonki tyhjjeni tuota pikaa. Jokainen paikka oli ollut varattuna. Kun Helsingin lentokenttä valmistuu, jatkuvat lentovuorot läpi vuoden.

Eikö ole lohdullista huomata, että maailmassa keksitään muutakin kuin murha-aseita ja myrkkykaasuja.

RAUTATIET, MUKAVIN JA TURVALLISIN KULKUNEUVUO.

Suuret keksinnöt ovat saaneet aikaan mullistuksia kaikilla elämän aloilla. Ne ovat pakottaneet ihmiset muuttamaan elintapojaan. Vanhoilliset ihmiset koettavat jarruttaa tätä huimaa menoa, kunnes heidänkin täytyy taipua pakkoon. Ainoastaan henkisellä alalla heidän onnistuu ylläpitää vanhaa ajatuskantaa ja muinaisia menoja.

Varsinkin kulkuneuvojen alalla ovat keksinnöt olleet kerrassaan mullistavia. Sata vuotta sitten tai oikeammin 98 vuotta sitten ei Suomessa tunnettu muita kulkuneuvoja kuin apostolin hevoset, se on ihmisen omat koivet, joilla tosin pääsi sekä teitä pitkin että myöskin tiettömiä taipaleita, murtomaita minkälaisia tahansa. Mainiot kulkuvälineet, mutta niin armottoman rasittavat ja hitaat. Sopii tässä mainita, että muinaisina aikoina ei kavahdettu lähtemästä jalkaisin koko vuoden kestäville kävelymatkoille. Suomalaiset siirtolaiset lähtivät Keski-Suomesta tallustamaan Värmlantiin ja saapuivat sinne hieman yli vuoden talsittuaan. Ja päälle päätteeksi jalassa virsut, joita kului sadoittain matkalla. Levähdyspaikoissa tehtiin aina uusia. Joka mies oli näet ulosoppinut virsusuutari. Toinen kulkuväline oli hevonen ja kolmas soutuvene. Vasta v. 1834 nähtiin Saimaalla ensimmäinen laiva Ilmarinen ja 1836 Turussa ruotsinmaalainen laiva, joka saapui Tukholmasta.

Ja minkälainen kulkuneuvojen moninaisuus nyt vallitseekaan maassamme.

Niitäkin on niin paljon erilaisia, etteivät kunnolleen tahdo mahtua maahamme. Kilpailu on käynyt niin ankaraksi, ettei ole tolkkua mitään. Kutka nyt enää kävelevät teillämme muut kuin pula-ajan kerjäläiset. Kutka nyt soutamalla tekevät pitempiä matkoja. Ei kukaan. Nuottamiehet vain ulottavat matkansa muutamien kilometrien päähän. Kirkkoveenetkin lahoavat vanhoissa valkamissaan.

Hämmästyttävintä on purjealuksien melkein täydellinen häviäminen meriltä. Vielä 50 vuotta sitten Juutinrauman kohdalla saattoi yhdellä silmänkierteellä nähdä satakunta purjealusta liikkeessä. Jos niitä nyt näkee kymmenkunta, niin hyvä on. Suomalaiset eli oikeammin ahvenanmaalaiset ovat niin vanhoillisia, että varustavat vielä suuria purjealuksia meriä kyntämään. Kehittyneemmät kansat ovat niistä jo melkein tyystin luopuneet. Merillä näkee nykyään tyynellä säällä vain pitkiä savupilviä, jotka pursuavat höyrylaivojen savupiipuista. Öljyllä kulkevista ei näe mitäkään. Tuulisilla ilmoilla pistävät vain ikävän mustat savupiiput huippunsa horisontin yläpuolelle. Runolliset valkoiset purjeet ovat poistiessään. Meret ovat ikävän yksitoikkoisia. Höyryalukset ovat vain kuin puhtaalla lakanalla syöpäläiset, jotka hiljalleen marssivat kukin omaan suuntaansa. Koneet tekevät ihmiselämän runottomaksi, mutta niin perin mukavaksi ja turvalliseksi. Nyt koetan arvostella tässä vain konekyytejä sekä maalla että merellä ja ilmassakin ja suositella sitä, mikä minusta paras on.

Ei ole niin katalaa kulkuneuvoa kuin laivat merellä. Kaikki ihmiset toivovat merelle lähtiessään, että luoja antaisi kaunista säätä ja hiljaisia tuulia. Aina niiltä ajoilta, joilta meillä on kirjallisia kuvauksia, tavataan hirmuisia kertomuksia tuskallisista merimatkoista. Tunnetuin suurelle yleisölle on Joonan pakomatka Jumalan kasvojen edestä. Merimiehet

ovat ja ovat aina olleet maailman taikauskoisinta väkeä. Hädän tullen suuressa myrskyssä he ovat aina turvautuneet taikoihin. Joonankin he nakkasivat mereen, ja katso, meri tyyntyi. Luultiin, että kyöpelit aiheuttivat meren käynnin.

Vanhat kreikkalaiset kirjailijat juttelevat monta kaskua meritaudeista. Yleisenä piirteenä näissä jutuissa on, että niin rikas kuin köyhäkin matkamies meritaudissa hakee toiseltaan turvaa, että he yhdessä rukoilevat Jumalalta apua ja turvaa hädässään. Kun matkustajain joukossa sattui olemaan jäseniä eri uskontokunnista, niin siinä syntyi moniääninen moliseminen, kun kukin kääntyi omine metkuineen oman Jumalansa puoleen. Ei missään Jumala joudu niin mieleen kuin juuri merellä, ja se riittää todistukseksi, että meriliikenne on kaikkein turvattomin matkustustapa.

Kun meidänkin purjelaivamme laskevat ulos merelle, otetaan virsi- ja rukouskirjat esille, heti kun maa jää näkymättömiin. Maantunnussa ne saavat levätä hyllyillä. Eräs kreikkalainen kirjailija kertoo, että merikapteeni hirmumyrskyssä lupasi Zeus-jumalalle ylen lihavan polttouhrin pulskia härkiä, jos hän pelastaisi laivan turmiosta. Zeus kuuli hänen rukouksensa, tyynnytti meren ja päästi kipparin kiipeleistä. Mutta merimiehet saattavat olla suuria hunsvotteja. Tämäkin kippari osti maihin päästyään kymmenkunta vanhaa käheää kukkoa ja uhrasi ne Zeus-jumalalle. Zeus joutui vihan vimmoihin tästä häväistyksestä ja päätti, ettei kipparin enää pitänyt nähdä yhtään tyyntä hetkeä merellä.

Niitä on muutamia uljaita uroita meidänkin ajanamme, jotka väittävät, etteivät koskaan ole merikipeitä ja ilkeävätpä toittotaa, ettei milloinkaan ole niin hauskaa kuin silloin, kun hurja aallokko vallitsee. He valehtelevat vastoin parempaa tietoaan. Olen minäkin jokseenkin kova meritautiin nähden, mutta en sentään ole niin julkea, että väittäisin ankaran merenkäynnin olevan nautintoa. Jos kolmekin päivää joutuu valtamerellä peräkkäin kirnuamaan niin kovissa aalloissa,

että koko ajan täytyy pidellä kiinni ovenrivoista pysyäkseen penkillä istumassa ja ettei saata maata vuoteissa muuta kuin lattialla, niin onhan sellainen meno suorastaan mitä kauheinta kidutusta, johon ihmislapsen ei pidä antautua kuin viimeisessä hädässä.

Meidän oma Itämeremme on sentään verraten kiltti allas. Sen tuuletkin ovat leppoisia ja lämpimiä, sillä ne tulevat kesällä lämpimistä maista, ja lisäksi saattaa Itämerellä paikoitellen turvautua maan suojaan. Sitä paitsi meidän omat laivamme ovat aivan erinomaisessa kunnossa. Ruokaakin on niin korkeaa luokkaa, että monet vastavihityt pariskunnat väittävät syöneensä laivassa parempia aterioita kuin omilla häissään. Jos ilmat ovat suotuisat, on matkustus Itämerellä mitä suurinta nautintoa. Siinä on vain se pikkuinen »jos» arveluttavana esteenä.

Jospa nyt siirtyisimme toiseen kulkuneuvoon, autoon, niin tunnustakaamme heti, että se on aikaansaanut täydellisen mullistuksen meidän jokapäiväiseen elämäämme sekä kaupungeissa että varsinkin maaseudulla. Auton tuntuvien vaikutus maaseudulla on siinä, että se on lyhentänyt välimatkat eri seutujen välillä. Jos ajattelemme, että auto kuljettaa meidät jopa 5 kertaa niin nopeasti paikasta toiseen, kuin päästään hevosella, ja että se voittaa höyrylaivojen nopeuden kolmin kerroin, niin on helppo arvata, miksi tämä kulkuneuvo on niin äkkiä päässyt koko kansan suosioon. Eivät ihmiset enää käytä höyrylaivoja, jos vaan pääsevät saman matkan autossa tai autobussissa. Ainoastaan vakituiset turistit, jotka tahtovat nähdä seutuja ja ihailia näköaloja, valitsevat laivamatkoja. Laivalinjat, jotka vielä muutama vuosi sitten olivat erittäin kannattavia yrityksiä, tuottavat nyt siinä määrin tappiota, että monet ovat lopettaneet koko liikkeensä ja toiset elävät perin kituvaa elämää. Autot ovat tappaneet ne. Yhä uusia autobussilinjoja avataan, ja laivat on vedetty maihin teloille lepäilemään.

Toinen etu tällä kulkuneuvolla on sen tuntuva huokeus. Voimme laskea, että kilometri autobussissa tulee keskimäärin maksamaan ainoastaan 50 penniä, kun hevoskyyti samalta matkalta maksaa ainakin puolta enemmän. Siis huokeus ja nopeus tekevät autoliikenteen niin ylivoimaiseksi kilpailijaksi kaikille muille kulkuneuvoille, että yksinpä rautatieliikenne on joutunut siitä kärsimään.

Minun mielestäni rautatieliikenne on sentään kaiken voitannut sekä mukavuudessa että varmuudessa. Koetan tätä todistella.

Ensiksikin rautatieliikenne ei ole ollenkaan riippuvainen säästä tai ilmoista. Oli myrsky minkäläinen tahansa, ei juna siitä välitä. Se puskee läpi pyörremyrskynkin. Eikä matkustaja vaunussaan ollenkaan tiedä, vallitseeko ulkona hirmumyrsky vaiko rasvatyven. Eikä hän kuule, ulvooko tuuli siellä ulkona vai vallitseeko ilmassa lepo ja rauha. Hän vain kuulee junan tohinan, kun se kierii siloisia kiskoja myöten. Ja satoipa ulkona vaikka taivaan täydeltä ja pyrysiä siellä tai tuiskusi, matkamieheen se ei koske senkään vertaa. Vauunun ei tipu vettä eivätkä lumihitaleet sokaise silmiä.

Autobussissa on jo toisenlainen elämä huonolla säällä. Vesi tekee tiet pehmeiksi, ajon huonommaksi. Lätäköt räisyyttelevät vesiään ja kuopat tyrskyttävät vaunua ylös alas, niin että jotkut matkustajat tulevat merikipeiksi. Pyryllä ja tuiskulla on autokulku vaivalloista, jopa joskus vallan mahdotonta. Autobussi saattaa takertua nietoksiin. En ole vuosi-kausiin kuullut, että rautatiejunat olisivat tarttuneet kiinni hankiin, vaikka niitä meillä Suomessa on talvella riittämiin asti. Eihän tosin autobusseihin lunta eikä vettä tunkeudu matkustajien kiusaksi, mutta tiiviisti suljettu autokupé on ilmaston puolesta joskus perin tukehduttava.

Autobussionnettomuudet ja vauriot ovat monta vertaa tavallisemmat kuin junaonnettomuudet. Usein saa maantienvarsilla nähdä kumossa autoja ja autobusseja, jotka makaa-

vat syvälle uponneena maahan pyörät törröttäen korkealla ilmassa. Vanhan ajan maantien romantiikka on taas herännyt eloon iloineen, suruineen ja varsinkin — vaaroineen. On aina vaara tarjona automatkalla. Ei tarvitse muuta kuin että päihtynyt ajaja tulee vastaan, ja turmio on lähellä. Mutta yhtyy sitä joskus automatkoilla romanttisiinkin kohtauksiin. Viime kesänä koin sellaisen. Autobussi oli katkaissut akselelinsa eikä saapunutkaan määrätyllä ajalla määräpaikalleen. Meitä oli kerääntynyt kahvilapaikalle lukuisa joukko matkamiehiä. Sen sijaan että olisimme kiukutelleet, rupesimme taloksi ja ryhdyimme veljeilemään keskenämme. Vietettiin aivan suurenmoisen hauska iltapäivä ihan pikkutunneille saakka. Vasta yöllä pelasti meidät vihdoin korjattu auto. Tällaisia hauskoja tapauksia kertovat viime vuosisatojen kirjailijat kokeneensa kulkiessaan maantiellä vanhoissa postivaunuissa.

Rautatieonnettomuudet ovat ainakin meidän maassamme niin harvinaisia, että niitä tuskin tarkitsee ottaa kysymyksenäkään. Eipä taida kenenkään päähän pälkähtää junaan astuessaan, että mikään vaara saattaisi olla tarjona. Matkamies istuu penkillään yhtä turvallisena kuin omassa sohvassaan. Jos sattuu kulkemaan junassa, jossa on ruokailuvaunu, niin koko matka muuttuu hauskaksi vierailuksi jossakin hotellissa. Virvokkeita tai ruokaa nauttiessaan saa sitä paitsi kaupantekijäisiksi katsella alati vaihtuvia maisemia, saa nähdä elokuvia, jotka eivät ole mustia, vaan täynnä kaikenlaisia väriyhtymiä. Kaikki tämä nautinto tarjotaan matkamiehelle samalla kun juna kiidättää häntä sinne minne halu häntä vetää. Ei ole myöskään vähäksi arvosteltava sitä virkistystä ja viehätystä, minkä seuraelämä junassa saattaa tarjota. Suomen kansa on juro kansa, eikä hevillä antaudu keskusteluun vennonvieraan henkilön kanssa. Me metsäläisten jälkeläiset epäilemme aina vieraassa pahansuopaa ihmistä. Saan omasta kokemuksestani mainita, että tällainen pelko on tur-

haa. Antautukaa vain turvallisina keskusteluihin kenen kanssa tahansa, saatte varmasti kokea, että pahansuopia ihmisiä on ylen harvassa. Melkein kaikki ihmiset ovat juuri yhtä miellyttäviä kuin te itsekin, yhtä hyväntahtoisia ja ystävällisiä kuin kaikki muutkin tuttavanne. Usein miellyttävämpiäkin, sillä kaikki ihmiset osoittavat ensi kerralla parasta vieraskoreuttaan. Juuri rautatiematkoilla saattaa usein tehdä perin miellyttäviä tuttavuuksia.

Rautatiematkojen turvallisuuteen ja junien sääntilliseen kulkuun vaikuttaa tietysti etupäässä meidän rautatiehallituksemme. Minun täytyy ensi ääneen todeta, etten tiedä yhtään hallitusta enkä yhtään laitosta maassamme, joka toimisi täsmällisemmin ja nuhteettomammin kuin se. Lienen pätevä tämän lausumaan, kun melko paljon ja useasti uskallan henkeni tämän laitoksen turviin. Koetan lyhyesti todistaa väitteeni. Milloinkaan saattaa huomata, että meidän junamme myöhästytisivät? Nehän kulkevat ankkurikellon täsmällisyydellä. Saatan joskus istua kultakelloni kourassa tarkkaamassa, tuleeko junani täsmällisesti kullekin asemalle? Aina pilkulleen oikein. Viime kesänä asuin lähellä rautatietä, en tosin nähnyt junaa, mutta kuulin sen jyrinän. Tämän jyrinän mukaan aina asetin kelloni, ja se kulki kuin kronometri. Toinen todistus. Kun tässä tuonoin suuret kansallissankarimme palasivat Turun linnasta kotiinsa, pidettiin heille useimmilla asemilla vitivalkoisia puheita, mutta sittenkään eivät heidän junansa myöhästyneet kuin muutaman minuutin. Milloinkaan olette todenneet, että kukaan olisi voinut lahjoa ylijunailijaa etujen toivossa. En luule, että kukaan tällaista yrittäisikään. Saksan mainiosti järjestetyssä valtakunnassa saattoi ennen maailmansotaa pienellä rahalla saada jonkinlaisen etuoikeuden, ei aina niinkään vähäistä. Ulkomaan pikajunat kulkevat tosin nopeammin kuin meidän pikajunamme, mutta eivät suinkaan yhtä täsmällisesti. Myöhästymisen on perin yleistä. En huomaa mukavuussissakaan minkäänlaista erotusta.

Usein kuulee väitettävän, että Ruotsin rautateillä kaikki on paremmassa kunnossa kuin meillä. Läksin toissa kesänä Tukholmasta Osloon pikajunassa. Aamuvarhain nousin junaan syömättömänä toivoen ravintolavaunussa saavani murkinoida suloisessa rauhassa. Ei ollut ruokailuvaunua. Mitä ajattelin. Kahden kuningaskunnan pääkaupungin välisellä radalla ei ollut pikajunassa ravintolavaunua. Kun Helsingistä lähden Seinäjoelle, ei minun tarvitse varata evästä mukaani. Ja eihän Seinäjoki ole edes Lapuan valtakunnan pääkaupunki. Tavallinen suurempi maaseutuasema vain. Ei, kyllä meidän rautatiemme kestävät kilpailun ulkomaalaisten kanssa.

Kaiken edellä sanotun perusteella uskallan väittää, että matka meidän rautateillämme on ehdottomasti varmin ja mukavin kaikista niistä matkoista, mitä meikäläisillä kulku-neuvoilla voi tehdä. Kun lisäksi mainiot linja-autot vievät minut jokaiseen maan kolkkaan, mihin rautatietä ei ole rakennettu, on meidän hirvittävän laaja maamme yht'äkkiä kutistunut kokoon, niin etteivät etäisyydet enää ketään peloita liikkeelle lähtemästä. Kaikesta huolimatta sittenkin kuljen rautateillä niin kauas kuin ne kykenevät viemään. Vasta kun rautatie nousee pystyyn, hyppään linja-autoon ja maantielle.

Toivon sentään eläväni niin vanhaksi, että suurien valtamerien poikki laaditaan varma lentoliikenne. Silloin ei tuo kirottu aallokko enää pääse ellottamaan ihmiskunnan sisuksia. Mutta toistaiseksi vain rautateillä ei kukaan voi pahoin.

SISÄLLYS.

	Sivu
Ylijunailijoita	5
Augusta	10
Lottien juhlissa	15
Matkustaja käyttää väärää nimeä.....	25
Karkaava aviovaimo.....	29
Lahden kaupungin lumoissa.....	34
Retkeilemään — ei retkuamaan.....	41
Eriskummallinen Juhana	48
Lappalaisten parissa	60
Rakasta vihollistakin	66
Filmitähtien kimpussa	72
Pyhän Olavin verinen elämäkerta.....	80
Vapunpäivän vietto.....	91
16 lapsen äiti.....	98
Hyveen palkka.....	103
Helluntain hurmiossa	107
Vanhoista reservikasarmeista	111
Mustalaisnainen	117
Nurkkapatriottien nurkkapatriotti.....	123
Kun luonto otetaan lääkäriksi	129
Todellinen nainen	137
Maailman iloisimmat urheilukilpailut.....	142
Uskon yhteen kummitukseen.....	149
Diasporan suomalaiset Tukholmassa	153
Rautatiet, mukavin ja turvallisin kulkuneuvo	161

Suom. karnok. 1.

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOEELMA

120 100 6221

